

VÝROČNÍ ZPRÁVA
O ČINNOSTI
Slezského zemského muzea
v roce 2006

Název zpracovatele: **Slezské zemské muzeum**
Sídlo společnosti: **Tyršova 1**
746 01 Opava
IČ: **00100595**
Telefon: **553 622 999**
Fax: **553 622 999**
E-mail: **szmred@szmo.cz**
Internetové stránky: **www.szmo.cz**
Způsob zřízení: **Zřizovací listina vydaná MK ČR**
pod čj. 17.473/2000
dne 27. 12. 2000
Zřizovatel: **Ministerstvo kultury ČR**

Stručný přehled hlavních činností Slezského zemského muzea

Slezské zemské muzeum shromažďuje sbírku hmotných dokladů vývoje přírody, včetně živých rostlin a živočichů, prehistorie a historie české i zahraniční provenience, zejména však z území historického Slezska, severní a severovýchodní Moravy, především v oborech muzeologie, mineralogie, geologie, paleontologie, botanika, dendrologie, entomologie, zoologie, archeologie, etnografie, numismatika, dějiny umění, včetně dějin hudby, literatury a divadla, a dějiny vojenství. Sbírkou tvoří na základě vědeckého poznání a vlastní koncepce sbírkotvorné činnosti.

Spravuje historický knižní fond, veřejnou vědeckou knihovnu a sbírku písemností archivní povahy.

Sbírkové předměty odborně, případně vědecky, zpracovává a vytěžuje z nich poznatky o vývoji přírody a společnosti.

Provádí vědecký výzkum prostředí, z něhož sbírkové předměty získává a výzkum problematiky národnostní a národnostních menšin v rámci střední Evropy, výzkum muzeologický a výzkum sbírek

Sbírkové předměty prezentuje zejména prostřednictvím stálých expozic a krátkodobých výstav. Vydává a veřejně šíří periodické i neperiodické publikace a tiskoviny, audio a videonahrávky.

Vydává osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty podle zákona č. 71/21994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty.

Zpracovává odborné, případně vědecké posudky, rešerše a expertízy.

OBSAH

Zpráva o hospodaření.....	4
Odborná činnost.....	11
Oddělení přírodních věd.....	11
Mineralogicko-petrografické pracoviště.....	13
Paleontologické pracoviště.....	14
Botanické pracoviště.....	15
Entomologické pracoviště.....	18
Zoologické pracoviště.....	22
Arboretum Nový Dvůr.....	25
Oddělení společenských věd.....	31
Uměleckohistorické pracoviště.....	31
Archeologické pracoviště.....	33
Národopisné pracoviště.....	34
Historické pracoviště.....	36
Numismatické pracoviště.....	37
Muzikologické pracoviště.....	39
Divadelní pracoviště.....	39
Fotografické pracoviště.....	40
Památník Petra Bezruče.....	41
Slezský ústav.....	42
Oddělení dějin Slezska.....	45
Oddělení výzkumu národnostních vztahů a menšin.....	51
Oddělení dokumentační a muzeologické.....	56
Oddělení sbírkových fondů novodobých dějin.....	57
Ústřední knihovna SZM.....	58
Památník II. světové války v Hrabyni.....	60
Památník II. světové války v Hrabyni.....	60
Areál čs. opevnění Hlučín-Darkovičky.....	61
Oddělení prezentační.....	63
Propagační pracoviště.....	63
Pracoviště realizace výstav a expozic.....	66
Přehled expozic SZM v roce 2006.....	67
Přehled výstav konaných v SZM v roce 2006.....	68
Plnění Směrnice Slezského zemského muzea o poskytování standardizovaných veřejných služeb za rok 2006.....	70
Závěrem.....	70
Personální obsazení oddělení Slezského zemského muzea v Opavě.....	72

Zpráva o hospodaření

Základní personální údaje

1. Členění zaměstnanců podle věku a pohlaví – stav k 31. 12. 2006

věk	muži	ženy	Celkem	%
21 – 30 let	6	7	13	10
31 – 40 let	4	18	22	18
41 – 50 let	10	22	32	26
51 – 60 let	11	14	25	20
61 let a více	14	19	33	26
celkem	45	80	125	100
%	36	64	100	x

2. Členění zaměstnanců podle vzdělání a pohlaví – stav k 31. 12. 2006

dosažené vzdělání	muži	ženy	Celkem	%
základní	0	6	6	5
vyučen	13	9	22	18
střední odborné	0	5	5	4
úplné střední	3	7	10	8
úplné střední odborné	10	21	31	25
vyšší odborné	0	3	3	2
vysokoškolské	21	27	48	38
celkem	47	78	125	100

3. Celkový údaj o průměrných platech k 31. 12. 2006

průměrný hrubý měsíční plat	15 911,-- Kč
------------------------------------	---------------------

4. Celkový údaj o vzniku a skončení pracovních a služebních poměrů zaměstnanců v roce 2006

ukazatel	Počet
nástupy	15
odchody	18

5. Trvání pracovního a služebního poměru zaměstnanců – stav k 31. 12. 2006

doba trvání	počet	%
do 5 let	35	28
do 10 let	25	20
do 15 let	22	17
do 20 let	12	10
nad 20 let	31	25
celkem	125	100

Údaje o majetku

Celková hodnota závazků a pohledávek evidovaných k 31. 12. 2006

ukazatel	celkový objem v tis. Kč
Závazky celkem	3 571
Pohledávky celkem	1 345

Celková hodnota pohledávek po lhůtě splatnosti evidovaných k 31. 12. 2006

ukazatel	celkový počet dlužníků	Celkový objem v tis. Kč
Pohledávky za dlužníky, u nichž byla nařízena exekuce	2	201
Pohledávky v právním řízení	1	11
Pohledávky v řešení ekonomického oddělení	5	69

Celková hodnota odepsaných pohledávek evidovaných k 31. 12. 2006

Z pohledávek evidovaných k 31. 12. 2006 nebyl realizován žádný odpis.

Celková hodnota závazků po lhůtě splatnosti evidovaných k 31. 12. 2006

ukazatel	celkový počet závazků	celkový objem v tis. Kč
Krátkodobé závazky	1	6
Dlouhodobé závazky	0	0

Přehled dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, s nímž je Slezské zemské muzeum příslušné hospodařit

ukazatel	stav majetku k 31. 12. 2006 v tis. Kč
Dlouhodobý hmotný majetek, z toho:	240 897
-dlouhodobý hmotný majetek neodepisovaný	20 940
-dlouhodobý hmotný majetek nedokončený	19 238
Dlouhodobý nehmotný majetek	1 379

Slezské zemské muzeum odepisuje dlouhodobý hmotný a dlouhodobý nehmotný majetek rovnoměrně na základě individuálně stanoveného plánu účetních odpisů.

Přehled rozepsaných závazných ukazatelů

Ukazatel	Schválený rozpočet	Rozpočet po změnách	Skutečnost
A	1	2	3
Spotřeba materiálu	2 100	2 370	2 053
Spotřeba energie	3 600	4 770	4 756
Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek			
Prodané zboží	400	400	222
Opravy a udržování	2 000	5 097	4 686
Cestovné	200	771	633
Náklady na reprezentaci	100	100	52
Ostatní služby	2 700	3 586	3 632
Mzdové náklady, v tom:	20 118	21 192	21 149

Platy zaměstnanců	19 558	20 472	20 430
Ostatní osobní náklady	560	720	719
Zákonné sociální pojištění	7 041	7 324	7 322
Ostatní sociální pojištění			
Zákonné sociální náklady	391	408	409
Ostatní sociální náklady			
Daň silniční			
Daň z nemovitostí	5	5	5
Ostatní daně a poplatky	45	45	13
Smluvní pokuty a úroky z prodlení			
Ostatní pokuty a penále			
Odpis pohledávky			
Úroky			
Kursově ztráty			10
Dary			
Manka a škody			219
Jiné ostatní náklady	428	428	531
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	4 800	4 800	4 814
Zůstatková cena prodaného dlouhodobého neumoř. a hmot. majetku			
Prodané cenné papíry a podíly			
Prodaný materiál			
Tvorba zákonných rezerv			
Dodatečný odvod daně z příjmu			54
Náklady celkem	43 928	51 296	50 560
Tržby za vlastní výroby			
Tržby z prodeje služeb	1 800	1 800	2 164
Tržby za prodané zboží	150	150	104
Změna stavu zásob nedokončené výroby			
Změna stavu zásob polotovaru			
Změna stavu zásob výrobků			
Změna stavu zvířat			
Aktivace materiálu a zboží			96
Aktivace vnitroorganizačních služeb			
Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku			
Aktivace dlouhodobého hmotného majetku			
Smluvní pokuty a úroky z prodlení			
Ostatní pokuty a penále			
Platby za odepsané pohledávky			
Úroky			3
Kursově zisky			
Zúčtování fondů	2 300	2 300	1315
Jiné ostatní výnosy	270	270	39
Tržby z dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku			20
Výnosy z dlouhodobého finančního majetku			
Tržby z prodeje cenných papírů a podílů			
Tržby z prodeje materiálu			52
Výnosy z krátkodobého finančního majetku			
Zúčtování zákonných rezerv			
Zúčtování zákonných opravných položek			
Příspěvky a dotace na provoz celkem:	39 408	46 776	46 775
Příspěvky a dotace na provoz od zřizovatele	39 408	41 549	41 549
z toho: - příspěvky a dotace na výzkum a vývoj účelové			
- příspěvky a dotace na výzkum a vývoj institucionální			
- ukazatele podmiňující čerpání příspěvku a dotace na provoz	220	220	220
Neinvestiční dotace od zřizovatele - programy evidované v ISPROFIN		3 097	3 096
Dotace na výzkum a vývoj od poskytovatelů jiných než od zřizovatele		2 130	2 130
Ostatní příspěvky a dotace - prostředky EU			
Výnosy celkem	43 928	51 296	50 568

Hospodářský výsledek před zdaněním	0	0	8
Daň z příjmů	0	0	0
Hospodářský výsledek po zdanění (+/-)	0	0	8
Závazky vůči státnímu rozpočtu z titulu odvodu z odpisů celkem	2 400	2 400	2 400

Přehled rozepsaných závazných ukazatelů v roce 2006 v tis. Kč - investice

Systémová dotace na investice celkem:	0	3 658	3 656
Systémová dotace na investice od zřizovatele, z toho:	0	3 658	3 656
Systémové dotace na výzkum a vývoj	0	0	0
Systémové dotace na investice od jiných poskytovatelů	0	0	0
Individuální dotace na investice - Památník II. světové války v Hrabyni	0	2 035	13 162

Zdůvodnění rozpočtových opatření provedených u rozepsaných závazných ukazatelů v průběhu roku 2006

V pravomoci správce kapitoly bylo v naší organizaci realizováno 10 rozpočtových opatření, což v korunovém vyjádření představuje celkem 50 339 tis. Kč v následujícím složení:

a) upravený rozpočet na čerpání **dotací na dlouhodobý majetek ve výši 5 693 tis. Kč** zahrnuje financování následujících akcí:

Specifikace dotace	Program	Upravený Rozpočet	Uvolněno limitem ČNB	skutečnost
"Rehabilitace Památníku národní svobody v Hrabyni a jeho transformace v Památník II. světové války"	234314	2 035 000,00	2 035 000,00	0,00
ISO/D – preventivní ochrana před nepříznivými vlivy prostředí	434313 d	325 000,00	325 000,00	325 000,00
Podpora realizace energetických úsporných opatření	234115	3 333 000,00	3 331 470,00	3 331 470,00
Rezervní fond – čerpání v roce 2006	234314			13 162 363,72
Celkem		5 693 000,00	5 691 470,00	16 818 833,00
Rezervní fond 2007 – převod z roku 2004	234314			1 303 636,28
Rezervní fond 2007 – převod z roku 2005	234314			22 999 000,00
Rezervní fond 2007 – převod z roku 2006	234314			2 035 000,00

V rámci individuálně posuzovaných výdajů celkový objem investičních prostředků v rezervním fondu Ministerstva kultury pro rok 2007, určených na programové financování akce číslo 234 314 – 0002 Památník II. světové války v Hrabyni, představuje 26 337 636,28 Kč.

Slezské zemské muzeum mělo v roce 2006 k dispozici finanční prostředky rezervního fondu Ministerstva kultury z roku 2004 ve výši 14 466 000,-- Kč, z nichž bylo v roce 2006 čerpáno 13 162 363,72 Kč. Nečerpané investiční prostředky v objemu 1 303 636,28 Kč byly převedeny do následujícího roku 2007 prostřednictvím rezervního fondu Ministerstva kultury.

Do rezervního fondu Ministerstva kultury byly rovněž v plné výši převedeny nečerpané finanční prostředky uvolněné limitem ČNB v roce 2005 v objemu 22 999 000,-- Kč.

Nečerpané finanční prostředky uvolněné limitem ČNB v roce 2006 na základě úpravy schváleného rozpočtu č. 8 ze dne 11. 12. 2006, byly převedeny do následujícího roku 2007 prostřednictvím rezervního fondu MK v plné výši 2 035 000,-- Kč.

b) upravený rozpočet na čerpání **provozní dotace ve výši 44 646 tis. Kč** zahrnuje financování následujících akcí:

Specifikace dotace	upravený rozpočet	Skutečnost
Příspěvky a dotace na provoz	41 329 000,00	41 329 000,00
Nákup knihovního fondu	220 000,00	220 000,00
Podpora reprodukce majetku státních kulturních zařízení	2 951 000,00	2 950 138,00
ISO/D – restaurování	146 000,00	146 000,00
Příspěvky a dotace na provoz celkem	44 646 000,00	44 645 138,00
Mimorozpočtové zdroje – GA ČR, GA AV ČR	2 130 000,00	2 130 000,00

Příspěvky na vědu a výzkum od jiných poskytovatelů činily 2 130 tis. Kč, z toho:

- a) prostředky GA ČR ve výši 2 032 tis. Kč,
- b) prostředky GA AV ČR ve výši 98 tis. Kč.

Vyhodnocení údajů o příjmech nebo výnosech

Jinou činnost Slezské zemské muzeum nerealizuje. Vlastní výnosy organizace v objemu **3 792 402 Kč** byly v roce 2006 obsahově naplněny těmito jednotlivými položkami v Kč:

P o l o ž k a	Rozpočet	Skutečnost	Rozdíl
Tržby za prodané zboží – publikace	150 000	104 379	- 45 621
Výnosy z prodeje služeb – vstupné	700 000	707 420	+ 7 420
Výnosy z prodeje služeb – pronájem nemovitého státního majetku	1 000 000	1 362 225	+ 362 225
Výnosy z prodeje služeb – ostatní	100 000	94 644	- 5 356
Použití rezervního fondu	0	15 000	+ 15 000
Použití fondu reprodukce majetku	2 300 000	1 300 000	- 1 000 000
Úroky	0	2 602	+ 2 602
Aktivace	0	96 050	+ 96 050
Jiné ostatní výnosy	270 000	38 830	- 231 170
Tržby z prodeje majetku	0	19 820	+ 19 820
Tržby z prodeje materiálu	0	51 432	+ 51 432
Vlastní výnosy organizace celkem	4 520 000	3 792 402	- 727 598

V roce 2006 vykázala organizace kladný hospodářský výsledek ve výši 8 183,33 Kč.

Podíl státního rozpočtu (SR) na financování činností Slezského zemského muzea

rok	náklady celkem tis. Kč	vlastní výnosy tis. Kč	dotace celkem tis. Kč	podíl SR tis. Kč	zisk (+) ztráta (-) tis. Kč
------------	-----------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------	--

1997	25 337	3 402	20 759	85,9	- 1 176
1998	26 174	2 451	21 179	89,6	- 2 544
1999	31 329	3 302	28 664	89,7	+ 637
2000	29 307	3 201	26 116	89,1	+ 10
2001	30 946	3 611	28 280	88,7	+ 945
2002	32 142	3 521	28 760	89,1	+ 139
2003	37 102	2 796	35 219	92,6	+ 913
2004	40 960	4 297	38 821	90,0	+ 2 158
2005	46 691	4 610	42 451	90,2	+ 370
2006	50 559	3 792	46 775	92,5	+ 8

Na vzrůstající tendenci celkových nákladů a adekvátně podílu státního rozpočtu na financování činností Slezského zemského muzea má vliv zejména dopad růstu cen materiálu, energií a služeb, růstu státem regulovaných mezd a platů a v neposlední řadě objem získaných účelově určených prostředků v návaznosti na aktivity odborných pracovníků Slezského zemského muzea v oblasti vědy a výzkumu.

Rozbor čerpání mzdových prostředků

- rozpis průměrného přepočteného počtu zaměstnanců 108 byl ve skutečnosti vykázán v 107,82;
- v průběhu roku 2006, stejně jako v letech předchozích, organizace přijala nabídku na výkon praxe především z řad vysokoškolských studentů, kteří se svými jazykovými znalostmi a vědomostmi z oblasti historie a muzeologie osvědčili při výkonu práce jako průvodci v Arboretu v Novém Dvoře a v Areálu čs. opevnění v Hlučíně – Darkovičkách, což pozitivně ovlivnilo kvalitu poskytovaných služeb;
- fond odměn nebyl v roce 2005 tvořen ani čerpán;
- z mimorozpočtových zdrojů GA ČR a GA AV ČR na řešení úkolů vědy a výzkumu byly čerpány prostředky na mzdové náklady v rozpočtované výši celkem 664 000,-- Kč, z toho na platy bylo čerpáno 504 000,-- Kč, na ostatní osobní náklady 160 000,-- Kč;
- k překročení závazných limitů nedošlo – viz tabulka v Kč, v čerpání zřizovatelem rozpočtovaného objemu mzdových nákladů došlo k úspoře ve výši 42 964,-- Kč, z toho na platy bylo nedočerpáno 42 037,-- Kč, na ostatní osobní náklady 927,-- Kč;
- ostatní osobní náklady byly čerpány na výplaty odměn za aktivity vykazované v rámci kulturních a jiných činností vymezených hlavním posláním organizace v návaznosti na pořádané akce;
- schváleným rozpočtem na rok 2006 ze dne 13. února 2006 byl stanoven objem mzdových nákladů ve výši 20 118 tis. Kč, který byl v průběhu roku upraven v rámci rozpočtových opatření následovně:
 - 3. úprava rozpočtu ze dne 10. 10. 2006 – navýšení o 300 tis. Kč
 - 7. úprava rozpočtu ze dne 11. 12. 2006 – navýšení o 110 tis. Kč

Ukazatel	Upravený rozpočet zřizovatele	Mimorozpočtové zdroje celkem	Skutečnost celkem	Rozdíl = úspora
Mzdové náklady	20 528 000	664 000	21 149 036	- 42 964
- platy	19 968 000	504 000	20 429 963	- 42 037
- OON	560 000	160 000	719 073	- 927

Výdaje a náklady na výzkum a vývoj

Odborní pracovníci Slezského zemského muzea se v roce 2006 podíleli na řešení 9 projektů výzkumu a vývoje v celkovém ročním objemu 2 130 tis. Kč, z nichž 2 projekty v objemu 98 tis. Kč byly řešeny v rámci účelové dotace poskytnuté GA AV ČR a 7 projektů v objemu 2 032 tis. Kč bylo řešeno v rámci účelové dotace poskytnuté GA ČR. Následovně uvádíme přehled grantových projektů řešených v roce 2006:

Registrační číslo grantového projektu	Název grantového projektu
408/06/0474	Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska
206/06/0287	Taxonomické a fylogenetické studie k celosvětové monografii čeledi Anthomyzidae (Diptera), část II.
409/04/1088	Vývojové proměny postsocialistických měst ostravského a hornoslezského regionu v podmínkách transformace
409/04/0779	Formy a rozsah perzekuce Čechů, československých občanů a obyvatel českých zemí v Sovětském svazu (1918-1956)
206/03/D078	Biosystematický výzkum dvoukřídlých (Diptera) žijících v houbách, se zaměřením na čeleď Mycetophilidae
409/05/P042	Formování vzdělaných vrstev občanů v českých zemích v druhé polovině 19. a na počátku 20. století (vybraná moravská a slezská města)
IAA8001401	Slovanský kostrový mohylník ve Stěbořicích a problematika velkomoravského zásahu do prostoru severně od Moravské brány
B801860601	Moravskoslezská města v éře komunální samosprávy 1850-1914. Komunální elity, obecní hospodářství, budování moderní infrastruktury
408/06/1524	Identifikace německojazyčných městských divadel na Moravě a ve Slezsku

Spolupráce se zahraničím

Slezské zemské muzeum je členem Mezinárodní rady muzeí – ICOM. Roční příspěvek za rok 2006 byl uhrazen ve výši 19 300,-- Kč. Členství organizace v ICOM poskytuje odborným pracovníkům široké možnosti spolupráce se zahraničím ve všech oblastech vymezujících hlavní poslání muzea.

Výdaje na mezinárodní konference a zahraniční pracovní cesty

Náklady na cestovné vykázané za rok 2006 ve výši 633 209,50 Kč zahrnují cestovní výlohy zaměstnanců v tuzemsku v objemu 152 273,-- Kč a cestovní výlohy zaměstnanců v zahraničí v objemu 480 936,50 Kč. Z hlediska účelového členění nákladů na zahraniční pracovní cesty činí cestovné hrazené z provozních prostředků 69 443,-- Kč a zbývajícím objemem 411 493,50 Kč se na nákladech na zahraniční pracovní cesty podíleli řešitelé grantových projektů, hrazených z mimorozpočtových prostředků. Zahraniční pracovní cesty s výzkumnou tematikou byly vykonávány v rámci řešení grantových projektů, které jsou uvedeny v následujícím stručném přehledu:

- paní Mgr. Andrea Pokludová, Ph.D., do Vídně, kde se podílela na zpracování dochované dobové literatury, současné literatury a statistických materiálů k řešené problematice v knihovně parlamentu Österreichische Nationalbibliothek,
- paní PhDr. Marie Schenková, CSc., vykonávala služební cesty do farních kostelů a muzeí měst Kamienia, Trzebnica, Miekinia, Pština, Promnice, Goczalkowice Zdrój,

Golesowice, Ruda, Toczek, Gliwice, Baborow a Wojnowice, do muzea města Cieszyn, do univerzitního kostela, státního archívu, diecézního archívu a diecézního muzea města Vratislav, to vše se zaměřením na výzkum malířství a sochařství 19. století v rámci řešení výzkumného projektu,

- PhDr. Markéta Tymonová se ve dnech 18. – 22. září 2006 zúčastnila 38. mezinárodní konference archeologie středověku konané ve městě Bardějov – Zlaté,
- paní Mgr. Sylva Pracná se ve dnech 8. – 11. listopadu 2006 zúčastnila mezinárodní konference Thalia Germania v Cluj – Napoca v Rumunsku s příspěvkem „Das Stadttheater in Troppau in den 20er – 30er Jahren des 20. Jahrhunderts; ve dnech 14. a 29. září 2006, 5. a 7. prosince 2006 navštívila ve Vídni Divadelní muzeum za účelem studia materiálů týkajícího se zpracovávaného grantového projektu,
- RNDr. Jindřich Roháček, CSc., vykonal služební cestu – entomologickou sběrnou exkurzi na ostrově São Miguel (Azory – Portugalsko), která byla součástí terénních prací v rámci výzkumného projektu a zaměřena na sběr dvoukřídlého hmyzu, především ze skupiny Acalyprata; při terénním výzkumu bylo nasbíráno několik desítek tisíc kusů dvoukřídlých, z nichž bylo vybráno a napreparováno asi 2 000 kusů; sběry obsahují celou řadu druhů nových pro faunu Azorských ostrovů, včetně dvou dosud neznámých endemitů z čeledi Sphaeroceridae a Ephydriidae; přes intenzivní průzkum v porostech endemických i introdukovaných druhů trav, sítin a ostříc však nebyl na ostrově zjištěn žádný druh čeledi Anthomyzidae,
- největším dílem, cca 300 tis. Kč, se na tomto čerpání podílel pan doc. dr. Mečislav Borák, CSc., vedoucí řešitelského týmu v rámci řešení výzkumného projektu Grantové agentury ČR č. 409/04/0779 „Formy a rozsah perzekuce Čechů, československých občanů a obyvatel českých zemí v Sovětském svazu (1918-1956)“ společně s členy řešitelského týmu při výzkumu prováděném v Ruské federaci a v Polsku.

Zahraněční pracovní cesty byly vykonávány v rámci badatelské činnosti a řešení úkolů vědy a výzkumu v souladu s tematickým zaměřením jednotlivých projektů a s plněním hlavního poslání organizace ve smyslu studijních a dokumentačních návštěv archívů, muzeí, farních kostelů a církevních objektů zejména na území sousedního Polska a Rakouska. Význam zahraničních pracovních cest spočívá v jednáních o spolupráci a kooperaci v prezentační činnosti organizace, v účasti na entomologických sběrných exkurzích, vědeckých seminářích a konferencích.

ODBORNÁ ČINNOST

Oddělení přírodních věd

Jako každý rok bylo jarní předsezónní období v r. 2006 zaměřeno na zpracování sbírkových fondů (preparace, determinace a označování sběrů, evidence, katalogizace, hlášení změn do Centrální evidence sbírek atd.), ediční přípravu časopisu SZM řady A a přípravu publikačních výstupů. Sbírková činnost (zejména akvizice) zůstává nadále negativně ovlivněna enormními objemy inventarizace, takže muselo opět dojít k redukci některých činností ve sbírkách i v ostatních nesbírkových aktivitách. Téměř všechny přírůstky byly v r. 2006 získány sběrem v rámci vlastní výzkumné nebo dokumentační činnosti; jen malou část akvizice tvořily dary. V preparátorské dílně zoologického pracoviště bylo opět zhotoveno velké množství dermoplastických preparátů (125), z toho i několik komplikovaných přestaveb starých

preparátů vzácných druhů obratlovců. Na entomologickém pracovišti byla rozšířena kapacita depozitářů o nové skříně a skříněové nástavce (celkem 11) získané díky dotaci ISO (125 tis. Kč), což umožnilo zlepšit uložení značné části sbírkových fondů. Také na mineralogicko-petrografickém a zoologickém pracovišti pokračovaly reorganizace uložení sbírek s cílem získat prostor pro deponování nových přírůstků. Všechna sbírková pracoviště OPV se zúčastnila úkolu přípravy vizualizace svých podsbírek na internetových stránkách Centrální evidence sbírek; prezentace podsbírek 1-geologické a 8-zoologické zde byly již (v r. 2006) umístěny.

Výzkumná činnost byla v předjarním období věnována zpracování údajů získaných v roce 2005 a také determinaci materiálu vlastního i vypůjčeného z jiných sbírek. Terénní práce probíhaly převážně v průběhu vegetační sezóny. V r. 2006 získalo oddělení přírodních věd účelové grantové prostředky ve výši 383 tis. Kč na řešení dvou grantových projektů GA ČR (oba entomologické pracoviště), z nichž jeden byl ukončen v září 2006. Další 2 projekty (1 z MK a 1 GA ČR, v r. 2006 bez finanční dotace) byly ukončeny závěrečnou zprávou v lednu 2006, ale kromě nich participovalo OPV na řešení dalších 4 mimoústavních projektů (mineralogicko-petrografické, paleontologické, entomologické a zoologické pracoviště) a řešilo také 3 výzkumné úkoly ústavní. Díky rozsáhlým terénním výzkumům bylo získáno značné množství cenného materiálu, který podstatným způsobem obohatil sbírkové fondy.

Výsledky výzkumu byly na veřejnosti prezentovány formou referátů a posterů na vědeckých konferencích a seminářích, ale především formou publikací. Publikační činnost byla v r. 2006 mimořádně vysoká, a to hlavně kvůli četným výstupům z grantových výzkumných projektů ukončených v r. 2005 a 2006 (viz níže). To se pozitivně odrazilo také v ediční činnosti: kromě 3 čísel Časopisu Slezského zemského muzea (řada A) se díky grantové podpoře podařilo vydat ještě 2 přírodovědné suplementy s monografiemi dvoukřídleho hmyzu. Odborní pracovníci oddělení se aktivně zúčastnili sedmi vědeckých konferencí a seminářů (z toho 4 byly mezinárodní, 3 se konaly v zahraničí). Jeden pracovník absolvoval dva studijní pobyty ve velkých zahraničních muzeích (Budapešť, Londýn) a dva se zúčastnili výzkumných expedic do zahraničí (Polsko, Azorské ostrovy).

OPV prezentovalo výsledky své odborné činnosti také na výstavách. Zoologické pracoviště připravilo velmi úspěšnou výstavu o kolibřících (Létající drahokamy), která byla vystavena nejen v Opavě ale i v Ostravě, a také menší výstavu věnovanou dílu Zdeňka Buriana. Botanické pracoviště prezentovalo převzatou výstavu Tajemná krása lišejníků. V rámci cyklu „Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů“ bylo realizováno 5 vlastních malých výstav (geologická, paleontologická, botanická, entomologická, zoologická). Je třeba rovněž zmínit bohatou přednáškovou činnost, především sérii zoologických přednášek zaměřených na popularizaci ohrožených obratlovců (zejména netopýrů) a organizaci botanických exkurzí pro veřejnost.

Zájem o služby poskytované přírodovědným oddělením odborné i laické veřejnosti byl v r. 2006 opět velký. Týkal se nejen odborných konzultací a výzkumu externích badatelů ve sbírkových fondech (kde bylo studováno přes 11 600 sbírkových exemplářů), speciální preparace obratlovců, přírodovědných exkurzí a přednášek, ale také zpracování odborných posudků, expertíz a průzkumů pro potřeby různých organizací a firem. Můžeme zmínit např. botanické výzkumy česko-polského pohraničí prováděné v rámci spolupráce s polskými specialisty, výzkum biodiverzity dvoukřídleho hmyzu v chráněných územích na Slovensku (CHKO a BR Poľana) a poradenské aktivity zaměřené na škodlivé druhy hmyzu, ryby a jejich choroby apod. Botanické pracoviště participovalo na organizaci odborných seminářů pro regionální botaniky a entomologické pracoviště připravilo zasedání regionální zoologické sekce muzejních zoologů. Pokračovala mezinárodní spolupráce s odborníky v sousedním Polsku a Slovensku, ale i v Maďarsku, Rakousku, Německu, Švýcarsku, Velké Británii,

Kanadě, USA, nejnověji také ve Španělsku a Portugalsku, která přinesla kvalitní výsledky na úseku výzkumu a prezentace a vedla i k přípravě společných publikací.

Mineralogicko-petrografické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. V prvním pol. r. 2006 byly do Centrální evidence sbírek nahlášeny změny týkající se nových přírůstků (128 př. č. zaevidovaných na konci roku 2005), byla vypracována nová charakteristika podsbírký a provedena vizualizace vybraných sbírkových předmětů pro www CES. Pokračovala revize a třídění rozsáhlého studijního materiálu s cílem vytipovat potenciální materiál pro doplnění sbírkového fondu, k evidenci v rámci doprovodné dokumentace nebo k likvidaci. Stav podsbírký tedy činí 11 290 jednotek, všechny jsou evidovány ve II. stupni evidence. Zvlášť jsou evidovány mikroskopické preparáty hornin, jejichž počet zůstal zatím nezměněn (1 880 kusů), bylo však vybráno dalších 500 mikroskopických preparátů hornin určených k zaevidování. Inventarizováno bylo 1229 inv.č. (1525 jednotek).

Vědeckovýzkumná činnost. 1. Na mineralogicko-petrografickém pracovišti probíhalo v r. 2006 postupné zpracovávání dokumentace získané při výzkumu Jeskyně Na Špičáku v průběhu let 2003-2006 v rámci projektu "Záchranná dokumentace historických nápisů v Jeskyni Na Špičáku" (spolupráce několika institucí – Slezské zemské muzeum v Opavě, Vlastivědné muzeum Jesenicka, Jeskyně Na Špičáku, Muzeum a galerie v České Lípě, Akademie výtvarných umění v Praze). Byla zpracována a odevzdána podrobná závěrečná zpráva o postupu výzkumu (pro Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR), probíhala příprava textů a fotografií pro publikaci.

2. V rámci výzkumu kvartéru probíhala terénní dokumentace kvartérních sedimentů Opavska, Ostravska, Krnovska, Osoblažska a Jesenicka, odběry vzorků sedimentů a nordických hornin a vyhledávání lokalit vhodných k datování pomocí kosmogenních radionuklidů či termoluminiscence pro Projekt VaV – 1/D/1/7/05 "Paleogeografická, paleoklimatologická a geochronologická rekonstrukce kontinentálního zalednění Česka" (v rámci Národního programu výzkumu, řešitel Mgr. Daniel Nývlt, Česká geologická služba Praha, pobočka Brno). V laboratoři Ústavu geologických věd Přírodovědecké fakulty MU v Brně bylo pro tento projekt zpracováno 40 vzorků sedimentů odebraných z kvartérních profilů (granulometrie, separace těžkých minerálů – L. Jarošová).

Publikační činnost. V r. 2006 byl 1 příspěvek publikován (viz bibliografie) a další studie je v tisku; kromě toho byla připravena 1 nepublikovaná zpráva výzkumného projektu:

JAROŠOVÁ, Lenka. Doklady zalednění na Jesenicku. VI. Svatováclavský sborník. Jeseník. 10 s. rkp.

JAROŠOVÁ, Lenka, KUBICA, Jiří. Záchranná dokumentace historických nápisů a maleb v jeskyni Na Špičáku. Zpráva za období 2004 – 2005 (nepublikovaná závěrečná zpráva). 39 s. rkp.

BIBLIOGRAFIE

HANÁČEK, Martin, JAROŠOVÁ, Lenka. Porubský bludný balvan – nejdelší souvek v České republice. *Vlastivědné listy*, Opava, roč. 32, č. 1, 2006, s. 29 - 30.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Pracoviště mělo v průběhu roku jednu výstavu měsíce v rámci cyklu „Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů – "Doklady zalednění na Opavsku" (L. Jarošová), prezentovalo se na akci Den muzeí (Výstavní budova SZM, 21. 5. 2006) a na semináři geologů muzeí ČR a SR (Nový Jičín, 29. 5. – 2. 6. 2006). Z ostatních kulturněvýchovných aktivit je možno zmínit týdenní terénní exkurzi pro studenty

geologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně (Bruntálsko, Jesenicko, 15.-19. 5. 2006).

Ostatní odborná činnost. Na pracovišti bylo badateli studováno celkem 600 sbírkových předmětů. Byly poskytovány odborné konzultace (11, z toho jeden zahraniční badatel). Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Ostravě (pracoviště Opava) byly odebírány vzorky spraší a jílu pro srovnávací analýzy pravěké a středověké keramiky získané při záchranných archeologických výzkumech v centru Opavy.

Paleontologické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. V prvním pololetí r. 2006 byly do Centrální evidence sbírek nahlášeny změny týkající se nových přírůstků. Celkový nárůst počtu jednotek v tomto roce byl 292 kusů sbírkových předmětů. Stav paleontologické podsbírkky ke konci roku 2006 tak činil 54 587 jednotek. Nové přírůstky byly v r. 2006 získány hlavně vlastním sběrem, jen část darem. Tyto přírůstky jsou převážně regionálního původu - karbonská flóra z Ostravska a spodnokřídová fauna ze Štramberka, a z také z jižní Moravy - kolekce kosterních zbytků čtvrtohorních obratlovců z Moravského krasu. Pokračovala soustavná inventarizace sbírek - fondu karbonské fauny a flóry z jesenického kulmu, permské fauny a flóry z Podkrkonoší, Boskovické brázdy a z Německa, triasové fauny a flóry zahraniční proveniencí a jurské fauny z Rakouska, Německa a z jižní Moravy - celkem bylo inventarizováno 4 624 sbírkových předmětů. V rámci evidence II. stupně byla zpracována většina přírůstků sbírek z r. 2005 a ještě některé kusy dosud nezkatalogizované ze starších přírůstkových čísel - celkem 96 jednotek. Stav sbírek v evidenci II. stupně činí 54 391 jednotek.

Vědeckovýzkumná činnost. Pokračovaly práce na dlouhodobém ústavním úkolu: Fosilní flóra z moravskoslezského karbonu (řešitel E. Purkyňová), a to na zpracování rukopisu článku, který má tvořit rozsáhlejší suplement (s fotografickou dokumentací) k monografii spodnonamurské flóry české části hornoslezské pánve, publikované řešitelkou úkolu v roce 1970. Obsahem jsou popisy dalších minimálně 10 nových druhů, včetně nových poznatků k taxonomii a biostratigrafii některých již dříve v monografii popisovaných druhů a rodů zastoupených v paralicím karbonu této uhelné pánve.

V rámci grantového projektu NSF (U.S.A.) č. 020784 "Namurian Climate Change Projekt" (vedoucí H. Pfefferkorn) se 8. 3. 2006 uskutečnila v Opavě na paleontologickém pracovišti SZM pracovní porada s vedoucím projektu H. Pfefferkornem (USA) za účasti Adama a Anny Kotasových (Polsko), Z. Šimůnka (ČGS Praha) a E. Purkyňové (SZM). Projednány byly podmínky publikace článku "Floristic turn-over and stability in the Namurian (Serpukhovian) of the Upper Silesian Coal Basin", který má být jedním z plánovaných výstupů uvedeného projektu. Pro další společné publikace (viz abstrakty referátů v bibliografii) provedla E. Purkyňová společně se Z. Šimůnkem výpisy rostlinných asociací (včetně revize některých klíčových druhů) z padesáti hlubinných vrtů z okolí mořských horizontů Enny a Barbory, získaných vlastním výzkumem autorky. S dalšími údaji (fotodokumentací a grafickými podklady) byly předány během roku dalšímu spoluautorovi - prof. Gastaldovi ke konečné úpravě rukopisů.

Publikační činnost. V r. 2006 vyšly tiskem 3 abstrakty odborných studií (viz bibliografie), přednesených v referátech vždy jedním ze spoluautorů plánovaných publikací na výroční konferenci Geologické společnosti USA (2006 GSA Annual Meeting) konané koncem téhož roku ve Philadelphii (Pennsylvania).

BIBLIOGRAFIE

PFEFFERKORN, H. W., GASTALDO, R. A., KOTAS, A., KOTASOVA, A., MIGIER, A., TRZEPIER-CZYNSKA, A., ZDANOWSKI, A., PURKYNNOVA, E., SIMUNEK, Z., SCHULGA, V. F. Impact of ice house climate on tropical vegetation and plant evolution. *The Pursuit of Science: Building of Discovery*. 2006 GSA Annual Meeting – Philadelphia, Pennsylvania. (Abstract), 38(7): s. 318.

GASTALDO, R. A., PURKYNNOVA, E., SIMUNEK, Z. Terrestrial ecosystem stability in the Serpukhovian (Namurian) to Baskhirian (Langsettian) of the Silesian Coal Basin, Czech Republic. *The Pursuit of Science: Building of Discovery*. 2006 GSA Annual Meeting – Philadelphia, Pennsylvania. (Abstract), 38(7): s. 316.

SIMUNEK, Z., PURKYNNOVA, E., GASTALDO, R. A. Comparison of megafloral changes across the Barbora and Enna marine zones, Ostrava Formation (Serpukhovian A), Upper Silesian Basin, Czech Republic. *The Pursuit of Science: Building on a Foundation of Discovery*. 2006 GSA Annual Meeting – Philadelphia, Pennsylvania. (Abstract), 38(7): s. 316.

Ediční činnost. Časopis Slezského zemského muzea – série A (vědy přírodní). Výkonná redaktorka dr. Eva Purkyňová, CSc.

V r. 2006 byla vydána celkem 3 čísla: 54(3) 2005 (vyšlo v r. 2006) a 55(1, 2) 2006. Do tisku bylo připraveno 1 číslo – 55(3) 2006 (vyjde v r. 2007).

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Paleontologické pracoviště připravilo výstavu v rámci cyklu Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů – "Fauna z litografických vápenců" ve výstavní budově SZM v Opavě (6. 5. – 5. 6. 2006).

Ostatní odborná činnost. Na pracovišti bylo poskytnuto 13 odborných konzultací, většinou šlo o determinaci fosilního materiálu, studium sbírek a také fotodokumentaci materiálu pro vypracování diplomové práce z oblasti MS kulmu na UP v Olomouci. Ke studiu bylo předloženo badatelům cca 1150 ks fosilií ze sbírek SZM. S paleontologem muzea v Novém Jičíně pokračovala spolupráce na srovnávací determinaci dalších skupin štramberských zkamenělin (jura a křída) ze sbírek tamějšího muzea a také byly poskytnuty fotografie karbonské flóry pro novou expozici v muzeu ve Frenštátě p. R.

Botanické pracoviště

Sbírkatvorná činnost. Botanické pracoviště pečuje o jednu z největších herbářových sbírek mechorostů, výtrusných a cévnatých rostlin v České republice. Mimo uvedené skupiny jsou v herbářích pracoviště uloženy položky lišejníků, hub, zooecidií a hyponomů. Celkový přírůstek za rok 2006 dosáhl počtu 1503 jednotek, a to z dokladů mechorostů, cévnatých rostlin a hub získaných vlastním sběrem nebo darem. Celkový stav botanické podsírky tak nyní činí 186 799 jednotek. Veškeré přírůstky byly zkatologizovány a změny nahlášeny do Centrální evidence sbírek. Nové doklady pocházejí především z ČR (Beskydy, Ostravsko, Křivoklátsko), Slovenska (Tematínské vrchy), ale také z Polska (Góry Bialskie, Ojcowski park Narodowy). Mimo již zaevidovaných položek jsou další doklady postupně preparovány a herbarizovány a budou zařazeny do sbírek SZM v průběhu roku 2007. Ve sbírkovém fondu pracoviště probíhala také soustavná inventarizace sbírek cévnatých rostlin (12 957 jednotek). Badatelská činnost probíhala jak přímo na pracovišti, tak také díky meziústavním výpůjčkám. Stále probíhá kritická revize čeledi *Orthotrichaceae* z herbářových sbírek v ČR (Muzeum Tachov a Herbarium katedry botaniky Univerzity Karlovy, celkem 410 ks). Zájem badatelů se soustředil zejména na regionální sběry taxonomických skupin, které jsou zpracovávány v rámci publikace Květena ČR, popř. jako diplomové práce. Celkem bylo na pracovišti

předloženo badatelům 250 ks herbářových dokladů. Preparace, desinsekce a ostatní činnosti ve sbírkách proběhly standardním způsobem v plánovaných objemech.

Vědeckovýzkumná činnost. Na botanickém pracovišti bylo v r. 2006 dokončeno řešení grantového projektu (1), finančně podpořeného Ministerstvem kultury ČR. Další vědecké úkoly (mimo účelově dotované projekty) se týkaly zpracování, rozšíření a ekologie vybraných taxonů epifytických mechorostů (čeledi *Orthotrichaceae*) – oblast výzkumu byla rozšířena ze Slezska na celou střední Evropu. Projekt probíhá ve spolupráci s univerzitami v Katowicích, Bielsko-Bialej a ve Wrocławu (2). Pracoviště se také podílelo na floristických výzkumech pro Krajský úřad Moravskoslezského kraje a na inventarizačních výzkumech pro AOPK Ostrava, AOPK Praha a participovalo na 1 grantovém projektu Ostravské univerzity – tvorba mechária, což je unikátní venkovní expozice mechorostů.

1. Databáze botanických sbírek SZM Opava. Ukončení projektu MK ČR, č. RK01P03OMG046. Řešitel V. Plášek. Doba řešení 2001 – 2006. Celkové účelové prostředky (pro řešitelské pracoviště SZM) na celou dobu řešení 307 tis. Kč, v r. 2006 bez dotace. Používána byla databáze MS Access. V rámci řešení tohoto grantu byl digitalizován sbírkový fond mechorostů čítající 80 000 jednotek.

2. Epifytické mechy *Orthotrichum*, *Ulota* a *Zygodon* – ekologie, rozšíření na území střední Evropy. Projekt probíhá ve spolupráci s dr. Stebelem z katowické univerzity, prof. Klamou a prof. Żarnowcem z TU v Bielsko-Bialej a s Mgr. Wierzcholskou z univerzity ve Wrocławu. Je zaměřen na epifytní druhy mechorostů, které byly v minulosti vlivem znečištění ovzduší na ústupu a které se nyní postupně vracejí na původní lokality. Výzkum by měl mimo jiné vyhodnotit oprávněnost jejich zařazení do seznamu ohrožených druhů mechorostů ČR. V r. 2006 se podařilo najít několik zástupců zařazených v červeném seznamu mechorostů ČR: *Zygodon rupestris*, *Orthotrichum scanicum* – tento druh byl znovunalezen pro území ČR po téměř 50 letech! Mimo floristických dat jsou odečítána i data ekologická, hotovy jsou již první analýzy dat a opublikovány první pitotní články. V r. 2007 se plánuje také studium těchto mechorostů z pohledu možné bioindikace.

Publikační činnost. V r. 2006 bylo připraveno a publikováno (V. Plášek a spoluautoři) celkem 8 odborných článků, které tematicky odrážely vědecké zaměření pracoviště a výsledky výzkumných úkolů. Jde především o práce shrnující první výsledky regionálních studií zaměřených na vzácné a ohrožené mechorosty (včetně recentně studovaných epifytů). Také byl zeditován 1 sborník z konference v Ostravě. Další 4 práce jsou připraveny k tisku:

PLÁŠEK, Vítězslav, WIERZCHOLSKA, Sylwia. Góry Bialskie Mts. – an extraordinary bryological area.- článek ve sborníku z konference v Poznani (2005), 16 s. rkp.

PLÁŠEK, Vítězslav, WIERZCHOLSKA, Sylwia. Epiphytic bryophytes in Góry Bialskie Mts. Abstrakt z konference v Szczyrku, 2 s. rkp.

PLÁŠEK, Vítězslav. Phorophyte preferences in epiphytic bryophytes within Orthotrichaceae family. – článek ve sborníku z konference v Szczyrku, 10 s. rkp.

PLÁŠEK, Vítězslav. Epiphytic bryophytes in Ojcowski Park Narodowy. In FUDALI, E. [ed.]: Mosses and liverworts of Ojcowski National Park. *Prądnik*, Kraków, 3 s. rkp.

BIBLIOGRAFIE

BÁRTA, Dan, DOLNÝ, Aleš, HARABIŠ, Filip, PLÁŠEK, Vítězslav. Dragonflies (Odonata) of coal sludge sedimentation ponds and mine subsidence pools: the paradoxes of life in waters of mining areas.- In *17th Internat. Symp. of Odonatology* (17th ISO), 31. 7. 2006 - 4. 8. 2006 Wetland Park, Hong Kong, 2006, s. 13.

HÁJKOVÁ, Petra, HÁJEK, Michal, PLÁŠEK, Vítězslav. New national and regional bryophyte records, 12 /*Amblyodon delbatus* (Hedw.) P.Beauv./ *Journal of Bryology*, roč. 56, 2006, s. 21 - 22.

HARABIŠ, Filip, DOLNÝ, Aleš, PLÁŠEK, Vítězslav. Could the fen rise in a place of a strip mine lake? In KOČÁREK, Petr, PLÁŠEK, Vítězslav, MALACHOVÁ, Kateřina (eds): Environmental changes and biological assessment III. *Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis*, č. 163, 2006, s. 212 - 214.

KOČÁREK, Petr, PLÁŠEK, Vítězslav, MALACHOVÁ, Kateřina (eds). Environmental Changes and Biological Assessment III. *Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis*, č. 163, 2006, s. 1 - 354.

MOTYKA, Oldřich, PLÁŠEK, Vítězslav. Small witnesses of air quality improvement. In KOČÁREK, Petr, PLÁŠEK, Vítězslav, MALACHOVÁ, Kateřina (eds): Environmental changes and biological assessment III. *Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis*, č. 163, 2006, s. 155 - 156.

PLÁŠEK, Vítězslav. Výskyt mechu *Buxbaumia viridis* v NPR Stučka (NP Poloniny). *Bulletin Slovenskej Botanickéj Spoločnosti*, roč. 28, 2006, s. 57-59.

PLÁŠEK, Vítězslav, WIERZCHOLSKA, Sylwia. Mechorosty NPR Pulčín – Hradisko (Javorníky, Česká republika). - *Časopis Slezského zemského muzea (A)*, roč. 54, 2006, s. 215 - 222.

ZMRHALOVÁ, Magda, PLÁŠEK, Vítězslav, KUČERA, Jan, SHAW, Blanka, VÁŇA, Jiří. Bryophytes of the high sudetes mountain range. In KOČÁREK, Petr, PLÁŠEK, Vítězslav, MALACHOVÁ, Kateřina (eds): Environmental changes and biological assessment III. *Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis*, č. 163, 2006, s. 157 - 158.

WIERZCHOLSKA, Sylwia & PLÁŠEK, Vítězslav: Phorophyte preferences of epiphytic mosses within the Orthotrichaceae family in the Góry Bialskie Mts. (SW Poland). In KOČÁREK, Petr, PLÁŠEK, Vítězslav, MALACHOVÁ, Kateřina (eds): Environmental changes and biological assessment III. *Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis*, č. 163, 2006, s. 146 - 154.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Pracoviště mělo v průběhu roku jednu převzatou výstavu – *Tajemná krása lišejníků*. Tato výstava byla zapůjčena z muzea v Rychnově nad Kněžnou již koncem roku 2005. Dále oddělení připravilo jednu drobnou výstavu v rámci cyklu „Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů“. Šlo o prezentaci vzácných a ohrožených plevelů severní Moravy a Slezska. Z ostatních kulturněvýchovných aktivit je možno zmínit pořádání odborných seminářů a exkurzí pro botaniky z moravskoslezského regionu nebo realizaci přednášek a terénních exkurzí pro studenty Ostravské univerzity.

Ostatní odborná činnost. Botanické pracoviště bylo v r. 2006 organizátorem (mimo již zmíněné odborné semináře pro regionální botaniky) 2 regionálních botanických exkurzí (Beskydy, Karvinsko). V. Plášek se aktivně zúčastnil 3 konferencí (Mezinárodní bryologické dny na Slovensku – CHKO Bílé Karpaty (ČR) + CHKO Biele Karpaty, duben 2006; Mezinárodní bryologické dny v Polsku – Ojcowski Park Narodowy, září 2006; Mezinárodní botanická konference v Polsku – Szczyrk, listopad 2006), kde prezentoval výsledky bryologického výzkumu formou referátů a posterů. Rovněž participoval na botanické expedici do Biebrzańskiego Parku Narodowego, Narewskiego Parku Narodowego (Polsko) a na přilehlé území v Litvě (červen 2006). Na botanickém pracovišti bylo v r. 2006 poskytnuto 20 odborných konzultací (z toho 12 zahraničních), které se vesměs týkaly problematiky výskytu mechorostů a jejich determinace. Byly vypracovány 3 oponentské posudky diplomových prací a 8 posudků bakalářských prací pro Ostravskou univerzitu. Jeden odborný posudek se týkal vysokoškolských skript. Dalšími odbornými aktivitami byla participace na grantových projektech AOPK ČR: Grant VaV č. 610/4/01 „Monitoring zvláště chráněných druhů rostlin, živočichů a typů přírodních stanovišť významných z hlediska legislativy ES“ – zpracovávaná část: Metodika monitoringu vzácných a ohrožených druhů mechorostů (*Ulota hutchinsiae*, *Ulota coarctata*, *Zygodon dentatus*).

Entomologické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Přírůstky entomologické podsírky v r. 2006 činily celkem 6 360 kusů hmyzu. Téměř všechny přírůstky byly získány vlastním sběrem při grantovém výzkumu

dvoukřídleho hmyzu (Diptera). K 31. 12. 2006 tak stav entomologické podsírkky dosáhl počtu 810 777 jednotek. K významným a zvláště hodnotným přírůstkům patřily především kolekce dvoukřídleho hmyzu z terénního výzkumu na Slovensku (CHKO Poľana, 1 219 kusů), ve středním Rakousku (1 057 kusů) a zejména na Azorských ostrovech (ostrov São Miguel, 1 953 kusů). Tyto sběry zahrnují řadu druhů, které dosud nebyly na území těchto států (zejména v Rakousku a na Azorech) zjištěny, četné druhy, které jsme dosud v našich sbírkách neměli a dokonce i druhy nové pro vědu. K těm patří např. dosud neznámý bezkřídý druh rodu *Pteremis* z čeledi Sphaeroceridae a také nelétavý brachypterní druh z čeledi Ephydriidae (oba nalezeny v opadance v přirozených lesů na Azorských ostrovech) nebo nový druh rodu *Docosia* (čeleď Mycetophilidae) z rezervace Hrončecký grůň v pohoří Poľana na Slovensku. Řada dalších nálezů je velmi cenná také ze zoogeografického hlediska. Evidence II. stupně byla zaměřena na zpracování veškerých přírůstků z r. 2003; celkem bylo zkatologizováno 5 154 jednotek z řádu Diptera, které byly rozřazeny do 173 inv. čísel. Celkový počet zkatologizovaných sbírek k 31. 12. 2006 je 458 905 jednotek. Veškeré evidenční změny provedené v ent. podsírce byly hlášeny do Centrální evidence sbírek. V r. 2006 bylo inventarizováno celkem 32 274 jednotek z fondů Hymenoptera a Lepidoptera. Ve fondu Diptera bylo zahájeno budování kolekce sciaroidních čeledí. Externí badatelé studovali ve sbírkovém fondu 8 442 kusů (převážně brouků a motýlů) a 244 kusů brouků (Coleoptera) a blanokřídleých (Hymenoptera) bylo zapůjčeno k výzkumným účelům. Nově získané materiály dvoukřídleých (tj. přes 6 000 kusů) byly napreparovány, oštitkovány a dezinfikovány. Desinsekce a ostatní činnosti ve sbírkách proběhly standardním způsobem v plánovaných objemech. Z programu ISO byly získány prostředky (125 tis. Kč) na nové depozitární skříně (2) a skříněové nástavce (9), které byly instalovány v říjnu 2006. Do konce roku byla do nich přemístěna speciální sbírka tiplic (Tipulidae), zakoupená v r. 2004 díky dotaci ISO (celkem 131 velkých ent. krabic) a část fondu Coleoptera (asi 450 krabic), dosud uložená v nevyhovujících regálech.

Vědeckovýzkumná činnost. Na entomologickém pracovišti byly v r. 2006 řešeny 2 grantové projekty (1 nový a 1 pokračující, který byl ukončen v září 2006); další projekt byl v lednu 2006 ukončen závěrečnou zprávou. Všechny tyto granty byly podporovány Grantovou agenturou České republiky.

1. Taxonomické a fylogenetické studie k celosvětové monografii čeledi Anthomyzidae (Diptera), část I. Grantový projekt GAČR č. 206/03/0020, řešitel J. Roháček. Doba řešení 2003 – 2005. Celkové účelové prostředky na celou dobu řešení 597 tis. Kč, v r. 2006 bez prostředků. V lednu 2006 byla dokončena závěrečná zpráva a rukopis monografie, která byla pak publikována (viz níže).

2. Taxonomické a fylogenetické studie k celosvětové monografii čeledi Anthomyzidae (Diptera), část II. Grantový projekt GAČR č. 206/06/0287, řešitel J. Roháček. Doba řešení 2006 – 2008. Celkové účelové prostředky na celou dobu řešení 626 tis. Kč, v r. 2006 pak 227 tis. Kč. Projekt byl zahájen v r. 2006. První etapa byla věnována řadě dílčích úkolů: (1) Byla zahájena revize rodu *Amygdalops* Orientální, Australské a Oceánské oblasti, kde byly zpracovány (včetně revize typového materiálu) všechny 3 dosud známé druhy z těchto oblastí a v novém materiálu rozlišeny další 4 druhy nové pro vědu. Na základě jejich studia bude nutno rozšířit a doplnit i diagnózu rodu *Amygdalops*. (2) Byl zkoumán nový rod z Neotropické oblasti, který se ukázal být sesterskou skupinou rodu *Amygdalops*. Dosud bylo v tomto rodu rozlišeno 5 nepopsaných druhů, které se vyskytují v různých oblastech Jižní Ameriky. Problémem komplikujícím dokončení studie a přípravu rukopisu je velmi omezené množství materiálu, což v některých případech ztěžuje přípravu popisů a kladistické analýzy. (3) Výzkum palearktických druhů čeledi Anthomyzidae byl v r. 2006 zaměřen na studium hostitelských vztahů. Bylo získáno velké množství nových údajů a jako hostitelské rostliny

bylo potvrzeno 11 druhů trav, 8 druhů ostřic, 1 druh skřípiny, 1 druh sítiny a 2 druhy orobinců. U 3 druhů byla prokázána vazba na dvouděložné rostliny. (4) Navíc (neplánováno v původním projektu) byly ve spolupráci s Ústavem botaniky a zoologie MU v Brně zahájeny analýzy DNA téměř dvaceti palearktických druhů (zástupců jednotlivých rodů nebo druhových skupin) za účelem rekonstrukce fylogenetických vztahů supraspecifických taxonů v rámci čeledi Anthomyzidae. Paralelně s tím probíhá také rozbor DNA blízké příbuzných druhů rodu *Anthomyza* z cílem ověřit jejich validitu. (5) Faunistický a bionomický výzkum probíhal na vybraných lokalitách v České republice (okolí Doks, Hrubý Jeseník, Českomoravská vysočina, slezsko-polské pohraničí, Beskydy), na Slovensku (pohoří Poľana), v Rakousku (okolí Admontu) a na Azorských ostrovech (o. São Miguel); téměř 40 dní bylo věnováno práci v terénu a přitom bylo pro sbírky získáno přes 6000 kusů dipter. V Rakousku bylo nalezeno 5 druhů dosud v této zemi nezjištěných. Na Azorských ostrovech se však (i přes minořádné úsilí) nepodařilo výskyt žádného druhu čeledi Anthomyzidae potvrdit. Pro nový elektronický checklist dvoukřídlého hmyzu České republiky a Slovenska (viz níže) byla zpracována mimo jiné i čeleď Anthomyzidae.

3. Biosystematický výzkum dvoukřídlých (Diptera) žijících v houbách se zaměřením na čeleď Mycetophilidae. Postdoktorský grantový projekt GA ČR č. 206/03/D078, řešitel J. Ševčík. Doba řešení září 2003 - září 2006 (3 roky). Celkové účelové prostředky na celou dobu řešení 696 tis. Kč, v r. 2006 pak 156 tis. Kč. V závěrečné etapě řešení projektu postupoval výzkum mycetofágních dvoukřídlých v rámci úkolů zahájených v letech 2003-2005. Pokračoval odběr vzorků hub v terénu se zaměřením na méně obvyklé biotopy a méně známé taxony hub i hmyzu. Materiál byl sbírán především na rekultivovaných černouhelných haldách v Ostravě a na území CHKO Poľana (SR). Z pýchavkovité houby *Bovista pusilla*, rostoucí na ostravské haldě, byl odchován nový druh z čeledi Phoridae, který byl následně popsán jako *Megaselia sevciki* Disney in Ševčík, 2006 a z holubinky *Russula pulchella* byl získán cenný materiál larev a dospělců dalšího dosud nepopsaného druhu rodu *Megaselia* (Phoridae), který bude popsán v nejbližší době. Z šupinovky *Pholiota lubrica* nalezené v CHKO Poľana byl vychován dosud nepopsaný druh čeledi Bolitophilidae. U dalších druhů čeledí Mycetophilidae, Cecidomyiidae a Platypezidae byly rozšířeny dosavadní poznatky o nové hostitelské houby a pořízena fotodokumentace larev i dospělců. Byla dokončena a opublikována závěrečná monografie „Diptera associated with fungi in the Czech and Slovak Republics“. Kromě toho byla uveřejněna studie s nálezy dalších nových druhů bedlobytek (Mycetophilidae) pro Slovensko, která obsahuje i popis nového druhu rodu *Docosia*. Terénní výzkum probíhal především na území CHKO Poľana, kde byla v roce 2006 instalována Malaiseho past v NPR Zadná Poľana. Pokračovaly rovněž odchvyty do Malaiseho pastí v NPR Praděd (Velká kotlina). Ve dnech 13. - 17. 3. 2006 byla řešitelem uskutečněna studijní cesta do Maďarského přírodovědného muzea v Budapešti. Studována zde byla zejména sbírka nadčeledi Sciaroidea L. Pappa z Orientální oblasti. Objeveny byly další taxony nové pro Orientální oblast, které rozšiřují dosavadní poznatky o této druhově početné skupině dvoukřídlých. Ve dnech 14. - 25. 8. 2006 se řešitel zúčastnil dvoutýdenního studijního pobytu v Britském přírodovědném muzeu v Londýně, kde v rámci projektu EU „SYNTHESSYS“ studoval a třídil lihový materiál Dipter z Orientální oblasti a kde se mu podařilo uskutečnit také cenné osobní konzultace s významnými dipterology P. Chandlerem a V. Blagoderovem.

Mimo výše uvedené výzkumné projekty byly připraveny (J. Roháček, J. Ševčík) další čeledi dvoukřídlého hmyzu pro nový elektronický checklist dvoukřídlého hmyzu České republiky a Slovenska (viz níže). Tři druhy z čeledí Milichiidae, Sphaeroceridae a Tethinidae byly zpracovány pro projekt ČSOP (2004-2006) „Nepůvodní druhy ve fauně a flóře České republiky“ a uveřejněny v knižní publikaci. Nové faunistické nálezy několika druhů dvoukřídlých z České republiky a Slovenska byly publikovány v souvislosti s přípravou nového checklistu (viz publikační činnost). Pokračoval také systematický výzkum diverzity

dipterofauny v CHKO a BR Poľana na strednom Slovensku (J. Roháček, J. Ševčík ve spolupráci s olomouckými dipterology J. Starým a M. Válou), kde byly objeveny další zajímavé druhy, včetně prvnálezů pro Slovensko a druhů vzácných nebo ohrožených.

Publikační činnost. V průběhu roku 2006 bylo uveřejněno (J. Roháček, J. Ševčík a spoluautoři) celkem 26 studií (včetně dvou rozsáhlých monografií, viz Roháček 2006, Ševčík 2006, a některých titulů, které zahrnují větší počet knižních kapitol), z nichž však jen některé byly připraveny v roce 2006, ostatní byly dokončeny již v r. 2005 nebo dříve. Převážně jde o publikační výstupy z výše uvedených výzkumných projektů. Do tisku byla v průběhu r. 2006 odevzdána další níže uvedená práce a jedna z dřívější doby je také dosud v tisku.

BARBER, Kevin, N., ROHÁČEK, Jindřich. Anthomyzidae. In BROWN, B. (ed.). *Manual of Diptera of Central America*. 9 s. rkp. (nová verze)

ROHÁČEK, Jindřich. Sphaeroceridae (Diptera). In BÖCHER, J. J. (ed.). *Insects and arachnids of Greenland*. 5 s. rkp.

BIBLIOGRAFIE

KOŠEL, Vladimír, ŠEVČÍK, Jan. Bolitophilidae Malloch, 1917; Ditomyiidae Edwards, 1921. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

KURINA, Olavi, ŠEVČÍK, Jan. Contribution to the knowledge of fungus gnats (Diptera: Sciaroidea excl. Sciaridae) in the Białowieża Primeval Forest including seven species new to Poland. *Fragmenta Faunistica*, roč. 49, 2006, s. 99 - 104.

LAŠTOVKA, Petr, ŠEVČÍK, Jan. A review of the Czech and Slovak species of Docosia Winnertz (Diptera: Mycetophilidae), with atlas of the male and female terminalia. *Časopis Slezského zemského muzea, série A*, roč. 55, 2006, s. 1 - 37.

MÁCA, Jan, ROHÁČEK, Jindřich. Periscleridae (prstnatkovití), Diastatidae (lužankovití). In FARKAČ, J., KRÁL, D., ŠKORPÍK, M. (eds). *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha, 2005, s. 333, 351 - 352.

MÁCA, Jan, ROHÁČEK, Jindřich. Aulacigastridae Duda, 1924. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

MARTINOVSKÝ, Jaroslav, ROHÁČEK, Jindřich, STARÝ, Jaroslav, ŠEVČÍK, Jan, VÁLA, Miloslav. Významné nálezy dvoukřídlých (Diptera) v CHKO a BR Poľana. In SLÁVIKOVÁ, D. (ed.). *Biosférická rezervácia Poľana po päťnástich rokoch*. Technická univerzita, Zvolen, 2006, s. 84 - 94.

ROHÁČEK, Jindřich. Canthyloscelidae, Pseudopomyzidae, Micropezidae (štitlonožkovití), Tanypezidae (dlouhatkovití), Megamerinidae, Cremifaniidae, Clusiidae (různatkovití), Anthomyzidae (hloubilkovití), Stenomicridae, Asteiidae (suchobytkovití), Carnidae (peřivkovití), Tethinidae, Milichiidae (zavalitkovití), Chyromyidae (žlutnatkovití), Sphaeroceridae (mrvnatkovití). In FARKAČ, J., KRÁL, D., ŠKORPÍK, M. (eds). *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha, 2005, s. 266, 306 - 310, 322, 326, 331 - 332, 334 - 339, 343 - 246.

ROHÁČEK, Jindřich. A monograph of Palaearctic Anthomyzidae (Diptera). *Časopis Slezského zemského muzea, série A*, roč. 55, Suppl. 1, 2006, s. 1 - 328.

ROHÁČEK, Jindřich. First case of syntopic occurrence of three species of Canthyloscelidae (including Synneuridae) (Diptera). In KINKOROVÁ, J. (ed.): *Dipterologica bohemoslovaca Vol. 13. Acta Universitatis Carolinae, Biologica*, roč. 50, 2006, s. 105 - 107.

ROHÁČEK, Jindřich. Stenomicridae, Sphaeroceridae. Faunistic records from the Czech and Slovak Republics. In KINKOROVÁ, J. (ed.): *Dipterologica bohemoslovaca Vol. 13. Acta Universitatis Carolinae, Biologica*, roč. 50, 2006, s. 154 - 156.

ROHÁČEK, Jindřich. Acartophthalmidae Czerny, 1928; Anthomyzidae Czerny, 1903; Asteiidae Rondani, 1856; Axymyiidae Shannon, 1921; Braulidae Egger, 1853 (1846); Canthyloscelidae Shannon, 1927; Carnidae Newman, 1834; Chyromyidae Hendel, 1916; Clusiidae Handlirsch, 1884; Megamerinidae Hendel, 1913; Micropezidae Desmarest, 1860; Milichiidae Schiner, 1862; Nycteribiidae Samouelle (ex Leach) 1819; Opomyzidae Fallén, 1820; Platystomatidae Schiner, 1862; Pseudopomyzidae McAlpine, 1966; Sphaeroceridae Macquart, 1835; Stenomicridae Papp, 1984; Strongylophthalmyiidae Hendel, 1917; Tanypezidae Andersen,

1876; Tethinidae Hendel, 1916; Trixoscelididae Hendel, 1916; Ulidiidae Macquart, 1835. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

ROHÁČEK, Jindřich. *Desmometopa microps* Lamb, 1914, *Pelomyia occidentalis* Williston, 1893, *Trachypella straminea* Roháček & Marshall, 1986. In MLÍKOVSKÝ, J., STÝBLO, P. (eds). *Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky*. Český svaz ochránců přírody, Praha, 2006, s. 321 - 322, 334 - 335.

ROHÁČEK, Jindřich, BARTÁK, Miroslav. *Cremifaniidae*, *Scathophagidae*. Faunistic records from the Czech and Slovak Republics. In KINKOROVÁ, J. (ed.): *Dipterologica bohemoslovaca* Vol. 13. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica*, roč. 50, 2006, s. 156 - 157.

ROHÁČEK, Jindřich, BARTÁK, Miroslav. *Cremifaniidae* McAlpine, 1963. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

ŠEVČÍK, Jan. *Bolitophilidae*, *Diadocidiidae*, *Ditomyiidae*, *Keroplastidae*, *Mycetophilidae* (bedlobytkovití), *Anisopodidae* (stružilkovití), *Mycetobiidae*. In FARKAČ, J., KRÁL, D., ŠKORPIK, M. (eds). *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha, 2005, s. 248 - 254, 262 - 263.

ŠEVČÍK, Jan. Interesting findings of mycetophagous Diptera in the urban ecosystems of the town of Ostrava. In KOČÁREK, P., PLÁŠEK, V. (eds.). *Environmental changes and biological assessment III. Book of Abstracts*. Ostrava, 2006, s. 32 - 33.

ŠEVČÍK, Jan. *Diadocidiidae*, *Ditomyiidae*, *Keroplastidae*, *Mycetophilidae*. Faunistic records from the Czech and Slovak Republics. In KINKOROVÁ, J. (ed.). *Dipterologica bohemoslovaca* Vol. 13. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica*, roč. 50, 2006, s. 136 - 138.

ŠEVČÍK, Jan. Dvoukřídli (Diptera: Nematocera) čeledí *Mycetophilidae*, *Diadocidiidae*, *Ditomyiidae* a *Keroplastidae* CHKO Kokořínsko. *Bohemia Centralis*, roč. 27, 2006, s. 405 - 410.

ŠEVČÍK, Jan. Dvoukřídli (Diptera: Nematocera) čeledí stružilkovití (*Anisopodidae*), komárcovití (*Dixidae*) a slídkovití (*Ptychopteridae*) CHKO Kokořínsko. *Bohemia Centralis*, roč. 27, 2006, s. 419 - 421.

ŠEVČÍK, Jan. Faunistic records from Czech and Slovak republics - Diptera: *Ditomyiidae*, *Keroplastidae*, *Mycetophilidae*, *Dixidae*. *Entomofauna carpathica*, roč. 18, 2006, s. 46.

ŠEVČÍK, Jan. *Docosia rohaceki* sp. n. and other interesting records of fungus gnats (Diptera: *Mycetophilidae*) from Poľana Biosphere Reserve (Central Slovakia). *Časopis Slezského zemského muzea*, série A, roč. 55, 2006, s. 131 - 134.

ŠEVČÍK, Jan. Diptera associated with fungi in the Czech and Slovak Republics. *Časopis Slezského zemského muzea*, série A, roč. 55, Suppl. 2, 2006, s. 1 - 84.

ŠEVČÍK, Jan. *Anisopodidae* Edwards, 1921; *Mycetobiidae* Crampton, 1924; *Thaumaleidae* Bezzi, 1913. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

ŠEVČÍK, Jan, HALGOŠ, Jozef. *Dixidae* Schiner, 1868. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

ŠEVČÍK, Jan, KOŠEL, Vladimír. *Diadocidiidae* Winnertz, 1863; *Keroplastidae* Rondani, 1856; *Mycetophilidae* Newman, 1834. In JEDLIČKA, L., STLOUKALOVÁ, V., KÚDELA, M. (eds). *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1, 2006, <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera>.

ZUIJLEN, Willem Jan. A. van, ROHÁČEK, Jindřich. Notes on the *Opomyzidae* (Diptera) of the Czech Republic and Slovakia, with two new synonyms in *Geomyza* Fallén. *Časopis Slezského zemského muzea*, série A, roč. 55, 2006, s. 125 - 130.

Ediční činnost. Časopis Slezského zemského muzea – série A (vědy přírodní). K ročníku 55 (2006) byl vydán suplement 1 (328 s.) a suplement 2 (84 s.), pod redakcí autorů (J. Roháček, J. Ševčík).

Prezentační a ostatní kulturně-výchovná činnost. V r. 2006 připravilo entomologické pracoviště menší výstavu „Kudlanka nábožná a její šíření na severní Moravu a do Slezska“, která se uskutečnila v rámci cyklu „Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů“ a byla přístupná od 1. 8. do 2. 9. 2006. Pracoviště se také podílelo (lektorskou činností) na akcích Den muzeí (21. 5.) a Opavská muzejní noc (7. 6.). Pro studenty biologického kroužku Maticního gymnázia z Ostravy byla uskutečněna exkurze do entomologických depozitářů (11. 12. 2006).

Ostatní odborná činnost. J. Roháček se podílel na organizaci „Zasedání regionální zoologické sekce slezských a severomoravských muzeí v Košařiskách (Beskydy) ve dnech 31. 5. - 2. 6. 2006. J. Ševčík se zúčastnil konference „Environmental Changes and Biological Assessment III“ pořádané Ostravskou univerzitou v Ostravě ve dnech 26. - 28. 4. 2006, kde přednesl referát s názvem „Interesting findings of mycetophagous Diptera in the urban ecosystems of the town of Ostrava“ a konference „15 let Národního parku Podyjí“ ve Znojmě (1. - 3. 11. 2006), kde prezentoval poster s názvem „Neuropteroidní hmyz Národního parku Podyjí“. Vedle cesty do budapeštského muzea (13. - 17. 3. 2006) v rámci svého grantového projektu absolvoval J. Ševčík také studijní pobyt v The Natural History Museum (Londýn) financovaný z programu Synthesys (2 týdny, 14. - 25. 8. 2006, hrazeno ze zdrojů EU), kde se věnoval výzkumu orientálních druhů čeledi Mycetophilidae. J. Roháček uskutečnil spolu s olomouckým entomologem M. Válou dipterologickou expedici na Azorské ostrovy (ostrov São Miguel 30. 8. - 12. 9. 2006, hrazeno z grantu GA ČR). Externí badatelé (7) studovali ve fondech entomologické podsbírkky především některé skupiny brouků (Coleoptera: Carabidae, Lamellicornia), blanokřídlých (především Vespidae), motýlů (Lepidoptera) a dvoukřídlých (Diptera). Celkem bylo badateli studováno, determinováno nebo revidováno přes 8 600 kusů z entomol. sbírek. Kromě toho bylo odborné i laické veřejnosti poskytnuto 13 konzultací, které se týkaly determinace různých skladištních nebo zemědělských škůdců a informací o jejich bionomii. Pro Správu CHKO a BR Pořana byla připravena zpráva o výzkumu dvoukřídlých v r. 2005. Byl zpracován 1 oponentský posudek grantové přihlášky pro GA ČR a připraveno 6 lektorských posudků rukopisů entomologických studií (po jednom pro Acta zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Beiträge zur Entomologie a 4 pro Časopis Slezského zemského muzea) plus 1 oponentský posudek doktorské disertační práce. Byly determinovány vzorky dipter z pěstíren hub ve Švýcarsku, z bažinatých biotopů v Polsku, revidovány determinace druhů čeledi Sphaeroceridae pro P. Gatta z Malty, určeny druhy čeledí Anthomyzidae a Sphaeroceridae na makrofotografiích různých autorů (23x) a vyfíděny a derminovány materiály skupiny Sciaroidea pro srovnávací sbírku.

Zoologické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Koncem roku 2006 bylo zaevidováno v I. stupni celkem 163 jednotek (obratlovci), takže stav zoologické podsbírkky k 31. 12. 2006 činí celkem 229 404 jednotek. Nově získaných exemplářů nezpracovaných ve 2. stupni evidence bylo 241, celkem tedy zůstává ve II. stupni evidence nezpracováno 7 443 exemplářů. Jednoznačně nejvýznamnějším přírůstkem za uplynulý rok byl ksukol *Daubentonia madagascariensis* původem z obchodu s přírodninami Frič Praha – dovezen 1884, odtud 1949 NM Praha, 1992 převod do SZM – extrémně vzácný živočich ohrožený vyhubením, v současnosti CITES. Dalšími vzácnými přírůstkami byly juvenilní samice malpy kapucínské *Cebus capucinus*, juvenilní samec kapybary mokřadní *Hydrocharis hydrochaeris*, ropušnice obecná *Scorpaena strofa*, samec nosála bělohubého *Nasua narica*, karančo jižní *Caracara plancus* a zejména samec tygra sumatránského *Panthera tigris sumatrae*. Preparátorské práce byly soustředěny zejména na zpracování materiálu exotických ptáků savců (zejména preparace výše uvedeného tygra byla velmi náročná), ale i vlastních sběrů našich ptáků a savců; bylo provedeno rovněž 35 repreparací, z toho nejvýznamnějšími byly přestavby juvenilního samce klokana rudého *Macropus rufus* a zejména pak vzácného starého sbírkového předmětu, jenž je často uváděn i v odborné literatuře - samce supy hnědého *Aegypius monachus* uloveného na území Slezska. Celkem bylo připraveno 125 (včetně velkých dermoplastických) kvalitních nových preparátů (V. Borůvka, částečně J. Řehulka). Na pracovišti bylo badateli (celkem 16 badatelských návštěv) studováno celkem 344 sbírkových předmětů; dalších 224 kusů bylo zapůjčeno

k externímu studiu či výstavní činnosti (z toho 128 na výstavy v rámci SZM). Byly pořízeny fotografie celkem 379 kusů sbírkových předmětů, z toho 8 (J. Hudeček), 9 (J. Stolarczyk) a 116 (J. Beneš) pro publikační činnost a 246 pro připravovanou diplomovou práci „Kolibříci ve sbírkách Slezského zemského muzea Opava“ (R. Hejduková). Na internetových stránkách CES byla uveřejněna prezentace zoologické podsbírky. Podle plánu bylo inventarizováno 15276 jednotek fondu měkkýšů a 500 jednotek fondu obratlovců. Celkem tedy bylo inventarizováno 15776 sbírkových jednotek, což činí 6,9 % celkového rozsahu zoologické podsbírky. Údržba a desinsekce sbírek proběhla rovněž dle plánu v určených termínech a objemech. Do druhého stupně evidence převedeno (zkatalogizováno) bylo 32 jednotek. Ve spolupráci s R. Hejdukovou (celkem 14 badatelských návštěv) byla dokončena determinace sbírkového fondu kolibříků – celkem 280 sbírkových jednotek. Tato data budou publikována v její připravované diplomové práci „Kolibříci ve sbírkách Slezského zemského muzea“. Ve spolupráci s RNDr. Z. Řehákem a Mgr. T. Bartoníčkovou, Ph.D. (PřF MU Brno) pokračovala práce na determinaci 19 exemplářů exotických letounů pro připravovaný „Katalog letounů ve sbírkách SZM“. Rovněž byla ve spolupráci s J. Stolarczykem dokončena reorganizace depozitáře pěvců a exotů, týkající se celkem 2015 sbírkových jednotek, byly započaty práce na reorganizaci depozitáře savců týkající se celkem 164 sbírkových jednotek a dále bylo přemístěno 417 sbírkových jednotek ze zrušené expozice Naši ptáci ve výstavní budově.

Vědeckovýzkumná činnost. Na zoologickém pracovišti byl řešen jeden úkol ústavní, jenž se však opozdil, jelikož část materiálu byla zapůjčena k vědeckým a výstavním účelům (PřF MU Brno, Muzeum Beskyd Frýdek-Místek). Další výzkum byl prováděn mimo tyto úkoly (viz níže).

1. Pokračovala práce na ústavním výzkumném úkolu „Katalog sbírky letounů SZM“ (řešitel M. Gajdošík). Ve spolupráci s katedrou systematické zoologie a ekologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy university v Brně probíhá determinace dermoplastických preparátů exotických letounů. Situaci komplikuje nedostatečně přesná lokalizace kusů a rovněž absence lebek, které byly ponechány v preparátech, a nelze jich tedy využít k determinačním účelům. V tomto roce pokračovaly práce na měření chiropterologického materiálu malých druhů rodu *Myotis* ve sbírkách SZM.

Mimo tyto projekty byl proveden chiropterologický monitoring vybraných lokalit programu NATURA na území CHKO Poodří (M. Gajdošík). Jedná se o významnou součást celostátního dlouhodobého monitoringu populací letounů ve vybraných chráněných územích, jenž bude probíhat nejméně do roku 2010 za koordinace ČESON a AOPK ČR. Pro potřeby AOPK ČR proveden také chiropterologický inventarizační průzkum NPR Čantorija, který bude dokončen v roce 2007 (M. Gajdošík). Na podkladě tohoto IP pak bude vypracován nový Plán péče o tuto unikátní NPR. Dále byla ve spolupráci AOPK ČR zahájena spolupráce na tvorbě plánu péče pro PR Rezávka a ve spolupráci s ČESON na projektu „Radiotelemetrie vybraných populací druhů letounů soustavy NATURA“ – konkrétně na studiu biotopové preference netopýra velkouchého *Myotis bechsteini*. Pokračovala spolupráce na projektu „Chráněná území okresu Opava“. Ve spolupráci s katedrou zoologie a ekologie PřF MU v Brně pracoviště v r. 2006 dále spolupracovalo na řešení grantového projektu „Fluktuální asymetrie rybích parazitů – nový přístup ke stanovení environmentálního stresu vodního ekosystému“ (J. Řehulka).

Publikační činnost. V rámci zoologického pracoviště byla publikována 1 odborná studie částečně související s výsledky výzkumných úkolů. Kromě toho byly připraveny k publikaci následující práce:

POLEDNÍK Lumír, ŘEHULKA JIŘÍ, POLEDNÍKOVÁ Kateřina, HAMPL Richard, KAZIHNITKOVÁ Hana. The Impact of Otter (*Lutra lutra* L.) Disturbance on the Condition, State of Health and Stress Indicator Levels in Overwintering Common Carp (*Cyprinus carpio* L.). 16 s. rkp., 3 tab.

PEČÍNKOVÁ Martina, MACHALA Miroslav, JARKOVSKÝ Jiří, JURAJDA Pavel, BLAŽEK Radim, KOUBKOVÁ Božena, ŘEHULKA Jiří, CIGÁNEK Miroslav, NEČA Jiří, SLAVÍK Josef, PĚNČÍKOVÁ Kateřina, VONDRÁČEK Jan, GELNAR Milan. The relationships between the developmental instability of gudgeon (*Gobio gobio* L.), their parasitism and level of chemical contamination. 25 s. rkp.

ŘEHULKA, Jiří, MINAŘÍK, Bohumil. Blood parameters in brook trout *Salvelinus fontinalis* (Mitchill, 1815) affected by columnaris disease. 21 s. rkp., 3 tab. 26 obr.

ŘEHULKA, Jiří, MINAŘÍK, Bohumil. Total calcium and inorganic phosphate in blood plasma in farmed rainbow trout, *Oncorhynchus mykiss*. 14 s. rkp., 4 tab. 11 obr.

BIBLIOGRAFIE

ŘEHULKA, Jiří, KAUSTOVÁ, Jarmila, ŘEHULKOVÁ, Eva. Causal agents of mycobacterial diseases in freshwater ornamental fish and their importance for human health in the Czech Republic. *Acta Veterinaria*, 2006, roč. 75, s. 251 - 258.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. V hodnoceném období byl sbírkový fond pracoviště poměrně dosti využíván. Při příležitosti Dne muzeí (21. 5. 2006) byla pod garancí zoologického oddělení v prostorách zoologické expozice SZM instalována výstava „Život a dílo Zdeňka Buriana ve sbírkách SZM“ obsahující díla, vytvořená umělcem přímo pro expozici SZM (4 oleje a 3 kresby) v roce 1952, jež byla do této doby uložena v depozitáři. V rámci cyklu „Zajímavosti a překvapení z našich depozitářů“ připravilo zoologické pracoviště v r. 2006 výstavku „Bichir – zajímavá ryba“ (4. 9. - 9. 10. 2006). Z výstav realizovaných zoologickým oddělením je třeba zmínit výstavu kolibříků „Létající drahokamy“ (17. 7. - 9. 10. 2006 ve výstavní budově SZM, 15. 5. - 30. 6. 2006 v Centru kultury a vzdělávání Moravská Ostrava), jež bude převzata i dalšími muzei regionu. Dále se zoologické pracoviště podílelo na sérii exkurzí do sbírek SZM pro členy oddělení přírodovědy Stanice mladých turistů a přírodovědců Opava (25. 1. 2006, 9 členů; 22. 2. 2006, 9 členů), pro studenty Fakulty environmentálního inženýrství VŠB Ostrava (11. 12. 2006, 10 studentů) a členy biologického kroužku při Matičním gymnáziu Ostrava (11. 12. 2006, 2 studenti). Ve spolupráci s Českou společností pro ochranu netopýrů proběhly poprvé v prostorách výstavní budovy SZM v rámci 10. Evropské noci pro netopýry (EBN) přednášky „Naši letouni“, „Metody výzkumu letounů“ a „Létající obratlovci“ (31. 8. 2006, 10 účastníků). Tématem 10. EBN byly exotické druhy letounů, prezentováno bylo 27 unikátních preparátů ze sbírek SZM a tradičně proběhla i večerní detektorovací vycházka za netopýry. V rámci těchto přednášek bylo rovněž prezentováno 27 dermoplastických preparátů ze sbírek SZM. Další přednáška „Letouni – naši i exoti“ proběhla v Klubu Atlantik v Ostravě (6. 4. 2006, 10 účastníků). Na této přednášce bylo prezentováno 27 dermoplastických preparátů a 52 balků ze sbírek SZM. Dále proběhly přednášky „Naši a exotičtí letouni“, a to tři v Muzeu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě (23. 6. 2006, celkem 155 účastníků) ve spolupráci s touto institucí; jedna ve Státním okresním archívu Jeseník (20. 9. 2006, 24 účastníků) ve spolupráci s Vlastivědným muzeem Jeseník. V rámci obou těchto přednášek byl prezentován kostní a kožkový materiál (4 lebky, 41 balků) ze sbírek SZM, jakož i četná technika používaná pro sledování a odchyt netopýrů. Pro SZM byly významnými akcemi Den muzeí (21. 5. 2006), kdy byla provedena prezentace činnosti zoologického pracoviště a předveden program „Naši letouni, jejich hlasy a výzkum“; a Opavská muzejní noc (7. 6. 2006), kdy byla v prostorách výstavní budovy SZM rovněž prezentována ukázka činnosti zoologického pracoviště spojená s programem „Hlasy a výzkum našich letounů“ a večerní detektorovací vycházkou za netopýry. S Českou společností pro ochranu netopýrů se jedná o dlouhodobou spolupráci; stejně tak se ZOO Ostrava a Stanicí mladých turistů a přírodovědců v Opavě, byla navázána

spolupráce i s Centrem kultury a vzdělávání Moravská Ostrava a s Vlastivědným muzeem Jeseník.

Ostatní odborná činnost. Na zoologickém pracovišti bylo poskytnuto 35 odborných konzultací a vykonáno 16 badatelských návštěv. Dále se zoologické pracoviště opět jako v loňském roce podílelo ve spolupráci se Stanicí mladých turistů a přírodovědců Opava na přípravě okresního kola Biologické olympiády; rovněž byla rozvíjena poradenská činnost v oblasti obecné ochrany přírody a ochrany letounů, obojživelníků a plazů. Byly také poskytnuty odborné konzultace a expertízy chovatelům akvarijních a užitkových ryb. Ichtyologická laboratoř zoologického oddělení vypracovala projekt návrhu monitoringu cizorodých látek v rybách na základě požadavku MZe, odboru bezpečnosti potravin, environmentálního rozvoje a prevence znečištění. Ve spolupráci s Ústavem environmentálního inženýrství VŠB – Technické univerzity bylo zahájeno vedení diplomové práce posluchače oboru technologie a hospodaření s vodou s názvem „Chemický a biologický monitoring řeky Moravice se zřetelem k čistotě vody“. Na nádrži Olešná u Frýdku-Místku byl řešen hromadný úhyn cejnů s diagnózou ligulózy a intersticiálního zánětu ledvin a vypracován návrh na řešení situace s výhledem na potřebu pokračovat v šetření případu za účelem diferenciálně diagnostického zhodnocení nálezu; ve spolupráci s Územním výborem Českého rybářského svazu v Ostravě byla sjednána spolupráce o monitorování výskytu ohrožených druhů ryb za účelem zvýšení efektivnosti záchranných programů zejména z hlediska studia faktorů ohrožujících jejich existenci.

Arboretum Nový Dvůr

Arboretum (dále jen AND) vstoupilo v roce 2006 do významného období 100. výročí vzniku novodvorské sbírky dřevin zakladatele Quido Riedla (1878 – 1946). Na základě bohatého sortimentu exotických dřevin a domácích druhů, uspořádaných do architektury romantického anglického parku, vzniklo v roce 1958, rozhodnutím tehdejšího Krajského národního výboru v Ostravě, Krajské arboretum v Novém Dvoře u Opavy. Vznik těchto původních sbírek dřevin je spojen i s rozvojem zahradnické, sadovnické a školkařské praxe v regionu, s historií rozvoje botaniky a dendrologie, zahradní architektury, ale i zájmových a odborných aktivit v regionu. Dnes AND patří k největším oddělením muzea s rozsáhlou expozicí živých sbírkových fondů rostlin, s dendrologickou expozicí o ploše 23 ha celoročně přístupnou návštěvníkům.

Skleníková expozice, vybudovaná v roce 1968 – 1970, kdy byla poprvé zpřístupněna návštěvníkům, je od roku 2000 zrušena. V prosinci 2006 byla dle demoličního výměru ze vstupní části arboreta zcela odstraněna. V současné době je sbírkový fond skleníkových rostlin již od konce roku 2000 přemístěn v novém pěstebním zázemí budoucí skleníkové expozice. Původní sbírka skleníkových rostlin je zde ošetřována, udržována a doplňována na celkové ploše 800 m². Není běžně přístupná návštěvníkům, s průvodcem však arboretum zajišťuje prohlídky ohlášeným návštěvám, badatelům, specialistům, médiím a také zpřístupňuje sbírky v rámci bakalářských, magisterských studií a prací.

Areál arboreta patří v současné době k významným přírodním lokalitám v Moravskoslezském kraji a vstupem ČR do EU patří nejen ke kulturnímu bohatství ČR, ale i Evropského společenství.

Sbírkotvorná činnost. Arboretum tvoří především rozsáhlá dendrologická expozice živých sbírek dřevin a pěstební zázemí s kulturami semenáčů, dřeviny v pařeništích a sklenících na pěstební ploše a školkované rostliny napěstované pro výsadby do dendrologické expozice. Rozsah těchto kultur se ročně mění přírůstkem nových položek a výsadbami vzrostlých rostlin a

školkovanců do dendrologické expozice v počtu 300 – 500 položek. Zahrnuje rovněž práce v sortimentech dřevin z výzkumů a sběrného programu, které se odvíjejí z technologických požadavků rostlin a technických možností zařízení. Práce spojené s budováním, specializací, pěstováním, ošetřováním a údržbou expozic jsou hlavní pracovní náplní zařízení v oblasti experimentální a sbírkové práce. S ohledem na návštěvnickou veřejnost a její bezpečnost stoupá nárok na úroveň údržby nejen trávnickových ploch, ale i keřových výsadeb a vzrostlých stromů.

Pěstební plochy a expozice soustřeďují k r. 2006 cca 7 000 evidovaných položek celkového počtu pěstovaných rostlin. Pěstební a experimentální zázemí a specializované skupiny rostlin vytvářejí však objem živé sbírky, která přesahuje cca 100 000 exemplářů. Do pěstování přišlo v r. 2006 cca 827 položek rostlin, které dnes tvoří různé kultury nových přijatých přírůstků. Ty byly zajišťovány sběrem v terénu odbornými pracovníky, výměnou s jinými botanickými zahradami v počtu asi 400 a formou Indexu Seminum.

V roce 2006 získalo arboretum 6 položek významných a zajímavých rostlin do sbírek. Bylo nakoupeno 5 exemplářů stromovitých kapradin rodu *Dicksonia* a 1 exemplář *Yucca rostrata* z Mexika, které obohatily živé sbírky pro připravovanou novou skleníkovou expozici.

Součástí dendrologické expozice je udržovaná a pěstovaná řada přirozených zástupců dřevin a bylin domácí květeny, která vytváří celkový rámec a kolorit dendrologické expozice a jejich dílčích částí. Vstupní areál arboreta byl obohacen novými výsadbami přirozené proveniencie borovic, ekotypu „Heraltických borovic“, k posílení architektonické koncepce vstupní části a posílení porostové charakteristiky lokality arboreta, na které dominují v okolních porostech zmíněné borovice. Ty charakterizují její přírodní ráz a zvýrazňují i lesnickou hodnotu lokality.

V rámci údržby byla průběžně věnována pozornost i přirozenému výskytu původních druhů rostlin, které vyžadují odlišný přístup v ošetřování luk a trávnickových ploch. Výskyt *Chamaecytisus supinus*, *Lembotropis nigricans*, *Genista germanica* a *G. tinctoria*, s rozsáhlými porosty vřesů, *Calluna vulgaris* a lučními druhy v původních, udržovaných lučních porostech s bohatou květenou (*Chrysanthemum leucanthemum* - kopretina bílá), druhy rodu *Campanula* - zvonek, *Dianthus* - hvozdík, *Lychnis flos-cuculi* - kohoutek luční, *Hypericum montanum* - třezalka horská, *Centaurium vulgare* - zeměžluč obecná, *Platanthera bifolia* - vemeník dvoulistý, *Sieglingia decumbens* - trojzubec poléhavý) je významným přírodním prvkem lokality. K jeho podpoře je připravován každoročně detailní plán kosení a údržby keřových lemů, ale i výsadeb tak, aby podpořil rozvoj dalších druhů původních rostlin. Průběžný průzkum ostružiníků pokračoval, a tak významně rozšiřuje počet výskytu přirozených druhů v lokalitě arboreta. Průzkum a determinace druhů rodu *Rubus* dále pokračuje ústavním úkolem v regionu na vytipovaných lokalitách i v samotném areálu arboreta, včetně dokumentace herbářovými doklady.

V r. 2006 byl přijat do pěstování na pěstební plochy a do skleníkových kultur vybraný sortiment, cca 827 položek dřevin. Sortimenty byly doplňovány i o nové přírůstky z výsevů na pěstebních plochách a další akviziční činností odborných pracovníků, dovozem rostlin z přirozených lokalit výskytu, které dosud chyběly ve sbírkách.

Arboretum spravuje specializovanou sbírku herbářových dokladů dřevin, která má v roce 2006 - 17601 inventárních položek. Tyto herbáře jsou přístupné badatelům, jsou zasílány k determinaci specialistům a slouží jako srovnávací materiál pěstovaného sortimentu dřevin v arboretu. V roce 2006 pokračovala herbářová dokumentace a determinace zvláště některých rozsáhlých sbírkových fondů kultivarů dřevin (*Prunus*, *Cerasus*, *Spiraea*, *Viburnum*, *Cotoneaster*, *Acer* a *Rhododendron*) pro pozdější zařazení do herbářové dokumentace. I když grantový úkol v následujícím období nebude pokračovat, odborný úkol v soustřeďování semenáčů dřevin a jejich výzkum se dále rozvíjí a připravuje se odborná studie. Materiálů

z výzkumu a akvizice bude využito pro sbírkové účely k doplňování a rozšiřování specializovaných sortimentů a vzácných druhů dřevin.

Herbáře v arboretu tvoří 2 významné soubory, sběrů z přírody a dřevin pěstovaných, včetně dokumentace z kultury v arboretu. Herbářová sbírka Arboreta Nový Dvůr byla založena v r. 1960 a je zapsána od r. 1990 ve světovém registru Indexu Herbariorum pod mezinárodní zkratkou AND. Index Herbariorum - Part I, 559 p., 1990. The Herbaria of the World. New York Bot. Gard.

Bližší informace o herbářové sbírce přináší publikace Index Herbariorum Českoslovacorum, soupis botanických sbírek v ČR, (vyd. OVM Olomouc 1992), charakterizuje herbář AND (včetně hlavních sběratelů, kteří vytvářeli specializované skupiny položek, - M. Frank, J. Chmelař, Z. Kříž, M. Kučera, I. Musil, V. Vašák, M. Velička a H. Zavřel). Do počítačové evidence DEMUS (založena v r. 1998) bylo v roce 2006 jedním zápisem přírůstků zapsáno 41 ks herbářů (sběr M. Frank). Arboretum má sbírku šišek, která vznikala spolu s herbářem, od r. 1960. V dnešní době má sbírka 700 ks, od r. 1970 je v arboretu i sbírka dřev v počtu 300 ks, v roce 2006 nebyl zaznamenán nový přírůstek sbírky.

Herbář arboreta má několik významných kolekcí, které dokumentují vegetaci vybraných lokalit a některých rodů z odborné a výzkumné práce AND, jeho pěstební činnosti a z tvorby a dokumentace dendrologické expozice. K významným kolekcím patří r. *Betula* - bříza. Herbáře bříz patří k nejlépe dokumentovanému druhu u nás, z hlediska mapování výskytu malých druhů, přechodných forem a hybridních rojů horských bříz a komplexu populací se vztahem k *Betula pubescens*, *Betula oycoviensis* a *Betula carpatica*. Významné soubory r. *Crataegus* - hloh jsou zaměřeny na botanický výzkum Moravy, druhů, hybridů a přechodných forem z minulých sběrných, dokumentačních a výzkumných programů AND. K významným souborům v rámci ČR a evropského rozšíření patří sbírky r. *Salix*, determinované, ale i sbírané položky významným čs. salikologem J. Chmelařem, *Acer* s významnými položkami zahraničních výměn I. Musila, *Quercus* s evropskými druhy a malými druhy v ČR, dokumentované M. Frankem, *Viburnum* a *Rhododendron* s dokumentací pěstovaných druhů především v AND M. Veličkou a *Rosa* s druhy z kultury i z přírody, které dokumentovali M. Velička a M. Frank, *Ribes*, *Prunus* a *Cerasus* z terénního výzkumu a v posledním období pokračující dokumentace z výzkumu r. *Rubus* - ostružiník M. Frankem. Herbář arboreta obsahuje řadu významných srovnávacích sběrů a kolekcí dřevin z Japonska, Dálného východu, Sibiře, Střední Asie, jižní Evropy, Kanárských ostrovů a Severní Ameriky.

I v letošním roce pokračovala dokumentace dřevinné složky zeleně intravilánu města Opavy, opavských parků a blízkého okolí sběrem méně běžných i vzácných druhů dřevin, kritických rodů a jejich zástupců. Další položky v 1. stupni evidence a ve stadiu zpracování byly získány vlastními sběry pracovníků arboreta. Byl dokončena herbářová dokumentace rodu *Calluna* (vřes) a jeho kultivarů, které v arboretu vytvářejí rozsáhlou dílčí část expozice vřesoviště. Sběrka vřesů vytváří rozsáhlou expozici od r. 1992 a byla postupně realizována do r. 1996, v roce 2006 byla doplněna o další rody *Erica*, *Empetrum*, *Genista*, *Rhododendron*, v různých odrůdách a kultivarech.

Vědeckovýzkumná činnost. V AND byl v r. 2006 řešen 1 výzkumný úkol.

1. Fytogeografický atlas severní Moravy a Slezska (bez grantové dotace). Řešitel: M. Frank, doba řešení 2002 - 2006. Kritické rody *Rubus*, *Quercus*, *Rosa*.

Úkol pokračoval v botanickém průzkumu a dokumentaci výskytu kritických zástupců uvedených rodů v regionu severní Moravy a Slezska. S odkazem na značný počet lokalit a šíří jejich areálu výskytu bylo možno navštívit jen několik lokalit. Pozornost byla zaměřena především na druhy neuvedené v květeně ČR - *Rubus siemianicensis* a druhy se sporadickým výskytem jedné nebo dvou známých lokalit. Dále byla věnována pozornost ostružiníkům v areálu arboreta a okolí a zdokumentovány některé sběry (*Rubus siemianicensis*, *R.*

austromoravicus, R. pedemontanus a R. sp.), ze sběrů r. Quercus polycarpa objevené lokality v roce 2003 (Index Seminum 42/2003) byl vypěstován a vyškolčován materiál pro dendrologickou expozici a výměny tohoto vzácného druhu Květeny ČR s jinými BZ.

Ediční a publikační činnost. V roce 2006 byly připraveny podklady pro vydání Indexu Seminum 45/2006 ze sklizně v r. 2006, z výsledků akviziční činnosti odborných pracovníků a sklizně semen v AND (v počtu 191 položek), 19 rkp. stran, s pérovkami, orig. M. Frank, red. M. Frank, v nákladu 350 ks. V nabídkách se zdůrazňuje účelnější využívání rostlinného materiálu pro vědeckovýzkumné, sbírkové a vzdělávací programy v duchu ochrany biodiverzity rostlin a celosvětové ochrany vyplývající ze závěrů kongresu v Rio de Janeiro v r. 1992.

FRANK, M., ŽALMAN, J. Výstava sbírky stěpin a střel válečné munice ve dřevě stromů. *Věstník Asociace muzeí a galerií ČR*, 2006, č. 5, s. 13-14. AMG Praha.

FRANK, M. a kol. *Od arboreta k arboretu – Od arboretum do arboretum*. Poznávací stezka za krásami Slezska. Česko - polská verze. Vydáno ve spolupráci se Statutárním městem Opava a městem Ratibof.

V rámci 100. výročí novodvorské sbírky dřevin, na níž bylo založeno Arboretum Nový Dvůr a k 50. výročí založení arboreta (1958 – 2008) byl připravován materiál pro odborné články a přípravu průvodce arboretumem.

Kulturněvýchovná činnost. V roce 2006 mělo arboretum pouze dendrologickou expozici, celoročně přístupnou návštěvníkům. Dendrologická expozice (23 ha) byla přístupná návštěvníkům ve všech jejích dílčích částech ve 22 oddílech, mimo oddíl 4, kde probíhala demolice skleníkového areálu v závěru roku. Dílčí části byly pravidelně udržovány a doplněny novými výsadbami. Dendrologická expozice byla doplněna jmenovkami k jednotlivým význačnějším druhům dřevin s širším textovým doprovodem, mapkami a mapami přirozených areálů. V dokonalejším značení dendrologických sbírek jmenovkami s obsáhlejšími informacemi, které byly kladně přijaty návštěvníky, se plánuje pokračovat i v následujícím roce. V roce 2006 vznikl základ databáze jmenovek významnějších druhů dřevin, včetně obrazových doplňků.

Vliv absence atraktivní části skleníkové expozice se nejvíce projevil na pokračujícím poklesu návštěvnosti zařízení, z původních cca 63 000 - 65 000 na uvedený stav, v r. 2006.

skleníky v provozu	skleníky od září uzavřeny	skleníky uzavřeny celoročně	
rok 1999	rok 2000	rok 2001	rok 2002
návštěvnost	návštěvnost	návštěvnost	návštěvnost
64 176	48 643	34 141	35 923

skleníky uzavřeny celoročně			
rok 2003	rok 2004	rok 2005	rok 2006
návštěvnost	návštěvnost	návštěvnost	návštěvnost
30 065	26 880	28 551	26 638

V roce 2006 SZM připravovalo investiční záměr dostavby skleníkové expozice arboreta. Investiční záměr zahrnuje i celkovou úpravu vstupního areálu, rekonstrukci kanalizace a protipovodňovou úpravu terénu, rekonstrukci oplocení a současně řeší vyvolanou investici,

rekonstrukci staré kotelny na účelovou budovu herbáře arboreta s preparátorskou laboratoří a badatelnou. Předpoklad ukončení stěžejních prací je v letech 2008 – 2009.

Přednášky. Přednášková činnost byla zaměřena na popularizaci sbírkové práce a prezentaci sbírkového fondu arboreta a vědecké a odborné práce. V roce 2006 se tematika rozšířila i o historická hlediska 100. výročí vzniku dendrologických sbírek v Novém Dvoře a historie objektu a lokality samotné. Dále byla zaměřena v odborných výkladech do zahradních a okrasných sortimentů pěstovaných dřevin, vzácných druhů, kultivarů a forem dřevin pěstovaných ve středoevropských podmínkách pro studenty a zájmová sdružení. Zajímavosti svých sbírek prezentuje arboretum i v ČT a rozhlas, kde bylo připraveno několik pořadů:

25. 4. „Osobnosti regionu“, ČT Ostrava, Arboretum Nový Dvůr, M. Frank
9. 5. „Dobré ráno“, ČT Ostrava, Sbírkový rostlin a popularizace vědy, M. Frank
11. 5. „Právě teď“, ČT Ostrava Polar, TV Nova, Pozvánka do rozkvetlého arboreta, M. Frank
4. 6. „Putování po Moravě“, Český rozhlas Ostrava, M. Frank
18. 6. „Toulavá kamera“, ČT Praha, Stoleté stromy v arboretu (ke 100. výročí novodvorské sbírky dřevin), M. Frank
12. 9. „Pozvánka do podzimního arboreta“, ČT Ostrava, M. Frank

Výstavy. Pracovníci arboreta připravili v r. 2006 :
„Svět miniaturních krajín“ 1. 1. 2006 – 30. 12. 2006, exteriéry arboreta, výstavní síň.
Návštěvníci arboreta se mohli seznámit s několika typy přírodních kompozic miniaturních krajín, starého čínského zahradního umění, které se rozvíjelo v Číně již před našim letopočtem a vyvinulo se v prostředí východních filozofií, malířství, poezie, životního stylu, přírodních podmínek a vývoje zahradního umění. Výstava pokračuje i v r. 2007.
Námět, scénář, realizace - M. Frank

V průběhu roku bylo připravováno rozšíření výstavy „Svět miniaturních krajín“ a její dílčí části (fundus, exponáty, doplňky exponátů) a soustředěna sbírka kamenů pod širým nebem k působení a rozvinutí přirozeného fenoménu působení přírody na tyto objekty. O tuto novou část přírodních kompozic bude výstava rozšířena v r. 2007 pod názvem „Staré zahradní umění Číny“.

„Skupina X“ 1. 3. 2006 – 2. 5. 2006, výstavní síň
Do arboreta se poprvé podařilo soustředit 14 výtvarníků umělecké skupiny „X“ s jejich díly inspirovanými přírodními motivy (obrazy, tapisérie, plastiky, keramika, grafika).
Námět, scénář, realizace - M. Frank

„Umění v květech“ 1. 6. 2006 – 30. 9. 2006, výstavní pavilon
Prodejní výstava obrazů a keramiky, maleb na skle a vitráží, ve spolupráci se Sdružením umělců Moravy a Slezska Brno
Námět, scénář, realizace - M. Frank, SUMS Brno

„Čínská tradiční malba“ 3. 7. 2006 – 31. 10. 2006, výstavní síň
Připraveno 50 významných děl čínských malířů, s tradičními přírodními motivy.
Námět, scénář, realizace - M. Frank, ve spolupráci se Sdružením umělců Moravy a Slezska Brno

„Pamětníci války ve dřevě stromů“ 15. 6. 2006 – 30. 12. 2006, výstavní síň

Evropská premiéra tohoto typu vystavovaných předmětů a volby námětu takto pojaté výstavy. Byla představena zcela nová akvizice střepin a střel, válečné munice II. světové války ze dřeva stromů. Z hlediska muzeologického i muzejního, sbírkového a historického, ale i vojenské historie a dokumentace bojů a střetů vojsk obou válčících stran v oblastech Ostravské operace byla prezentována touto formou vůbec poprvé.

Námět, scénář, realizace - M. Frank

„*Staré stezky a co s nimi souvisí*“ 20. 11. 2006 – 30. 12. 2006, výstavní síň

Převzatá výstava autora Radana Květa, realizovaná ve výstavní síni AND a doplněná novými materiály podle námětu M. Franka. Výstava dokumentuje a doprovází texty historii starých solných, jantarových a kupeckých cest v krajině s ohledem na její přeměny a funkce.

Námět, scénář - R. Květ, M. Frank

Ostatní kulturněvýchovné akce. V r. 2006 se uskutečnily doprovodné akce zaměřené k poznávání lidových tradic a řemesel, hudební pořady, drobné sportovní akce a soutěže, ke Dni dětí zorganizovány sportovně turistické a cykloturistické akce.

Ostatní odborná činnost Mimo organizaci je činnost AND zaměřena především na spolupráci s botanickými zahradami v ČR a zahraničí. Od 60. let min. století vzniká užší odborná spolupráce ve výměně rostlin a zkušeností s náročnými kulturami některých pěstovaných druhů a čeledí rostlin. Mezinárodní spolupráci zajišťuje především výměna semen a rostlin prostřednictvím Indexu Seminum. V roce 2006 pravidelně spolupracovalo AND téměř se 400 organizacemi - BZ, lesními školkami, dovozci okrasných rostlin a zahradnickými podniky. V rámci těchto aktivit byly zajištěny akvizice mimořádných exemplářů rostlin vhodných k zařazení do sbírek pro novou expozici. Jedná se především o věkovité exempláře rodu *Cycas* (druhá akvizice pro ucelenou sbírku samčích a samičích exemplářů). Stejně tak se podařilo zajistit vzrostlé semenáče rodu *Araucaria* pro dendrologickou expozici.

AND spolupracovalo s Výzkumným ústavem pro krajinu a okrasné zahradnictví Silva Taroucy v Průhonících, Českou zemědělskou univerzitou v Praze, Národním muzeem v Praze, Státním památkovým ústavem v Ostravě, se Správou zámku Hradec nad Moravicí a zámek v Raduni, kde se pracovníci podíleli na konzultacích k úpravám zeleně památkových objektů. Dále spolupracovalo s Přírodovědnou fakultou UK v Praze, Českou zemědělskou univerzitou v Praze, katedrou botaniky a fyziologie rostlin, Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, střediskem Ostrava a podnikem Lesy České republiky, s.p., Lesní správou Opava. Na výměně rostlin spolupracovalo AND se Zoologickou a botanickou zahradou v Plzni a ZOO v Ostravě a v Praze. V roce 2006 arboretum navštívili četní badatelé a zájemci o sbírkové fondy. K odborným badatelům letos nově přibyli studenti muzeologie Slezské univerzity v Opavě, kteří se zajímali především o způsoby evidence sbírek, jejich konzervace, ochrany, uložení, nabývání a manipulaci sbírkových fondů a o jejich historii.

Rostl zájem farmaceutů o čeledi a rody rostlin s různými obsahy léčivých, vonných, jedovatých a tonizujících látek. Zájem badatelů poutaly především rozsáhlé sortimenty dřevin r. *Rhododendron*, *Acer*, *Spiraea* a ve sklenících, např. r. *Ficus*, *Begonia*, čeled' *Cactaceae*, *Theaceae*, *Ericaceae* a jiné. Arboretum spolupracovalo na řadě dílčích projektů (např. záchrana Libotínské tisiny u obce Rybí v okrese Nový Jičín). AND pro tuto akci záchrany tisů pěstuje výsevy *Taxus baccata* L. z původních lokalit - pro reintrodukcii. Odborní pracovníci spolupracovali při přípravě studentských prací a oponovali práce studentů v rámci SOČ, diplomových prací Bc. a Mgr. v biologických, botanických a muzeologických oborech.

Oddělení společenských věd

Odborná činnost oddělení v roce 2006 vycházela z plánu činnosti a rozvíjela se v návaznosti na přidělené finance. Akviziční činnost byla realizována sběrem, převodem, koupí i dědictvím a bylo získáno 15047 sbírkových předmětů. Evidence II. stupně, konzervace a dezinfekce probíhala podle plánu, inventarizace byla provedena u 111 549 jednotek, restaurováno bylo 11 předmětů (z toho 4 z prostředků ISO a 3 z prostředků NG), v programu BACH bylo zpracováno 9 474 jednotek. Výrazně se zlepšilo uložení sbírkových předmětů získáním nových depozitárních prostorů ve výstavní budově SZM, na Masarykově třídě 35, ředitelství SZM a bývalé veterinární stanici. Přemísťované předměty byly očištěny, uloženy do nových obalů a vyhotoveny byly nové lokační seznamy. V depozitářích byly průběžně zaznamenávány a vyhodnocovány klimatické podmínky. Pro sbírkové fondy plánů, grafik a kreseb všech pracovišť byly vyrobeny přešpanové slohy a předměty byly prokládány nekyselým hedvábným papírem. Pracovníci OSV řešili 3 vědeckovýzkumné úkoly GA ČR, 1 úkol AV ČR a 3 ústavní úkoly. Publikováno bylo 26 studií a 11 populárních článků. Instalováno bylo 6 samostatných výstav, 5 výstav měsíce a pracovníci se podíleli na přípravě 4 zahraničních výstav a 8 výstav jiných institucí v ČR. Realizována byla jedna národopisná výstava v Uherském Brodě. Pracovníci působili v odborných komisích, vyhotovovali odborné posudky, poskytovali metodickou činnost kronikářům, podíleli se na realizaci muzejního dne a muzejní noci. Na pracovištích se uskutečnilo 200 badatelských návštěv. Fotopracoviště zajišťovalo průběžně foto a videodokumentaci muzejních akcí a výstav, zajišťovány byly fotopráce pro SZM a jiné instituce.

Uměleckohistorické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. V roce 2006 byly získány z pozůstalosti 3 kvalitní obrazy významné české malířky narozené v Opavě – Ludmily Melkové a grafický list další opavské rodačky Evy Křížové. Celý sbírkový fond až na 4 přírůstky je zpracován v evidenci II. stupně. V databázi BACH bylo zpracováno 301 jednotek a inventarizace proběhla ve fondu obrazů, kreseb, pozůstalostí a drobností v počtu 3 495 jednotek. Restaurovány byly 2 obrazy J. K. Handkeho (R. Balcarová, ak. mal.), 3 kresby a grafiky (A. Waulínová, ak. mal.), 1 kus nábytku (J. Jakubek), renesanční bota (RNDr. A. Orlita, CSc.) a 2 grafické listy (konzervátorská dílna ZA v Opavě) a konzervováno bylo 60 sbírkových předmětů. Pokračováno v uložení sbírky grafiky a kreseb do přešpanových obalů a nových skříní, obnoveny byly lokační seznamy. Bylo provedeno přemístění sbírky nábytku z Ostrožné 42 na Masarykovu třídu 35, provedena byla očista stěhovaných předmětů a obnova lokačních seznamů. Průběžně bylo zajišťováno sledování klimatických podmínek novými přístroji.

Vědeckovýzkumná činnost. Bylo zahájeno řešení grantu GA ČR Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska, reg. č. 408/06/0474, řešitel PhDr. Marie Schenková, CSc., spoluřešitel Mgr. Ing. Jaromír Olšovský, finanční prostředky na rok 2006 Kč 326 000,-. Byl proveden terénní výzkum v muzeích – Krnov, Jeseník, Bruntál, zámek Raduň, Hradec, zámek Bruntál, kostely – Jeseník, Město Albrechtice, Petrovice, Janov, Holčovice, Hynčice, Třemešná, Liptaň, Hlinka, Slezské Pavlovice, Osoblaha, Jeseník-Město, Krnov, Krasov, Brantice, Linhartovy, Vrbno, Mnichov, Heřmanovice, Karlovice, Vysoká, Pitárné, Jindřichov, Slezské Rudoltice a Hrozová, Jindřichov, Arnultovice, Slezské Pavlovice, Malá Morávka, Andělská Hora, Světlá Hora, Dolní Václavov, Milotice, Bruntál, Staré Město, Roudno, Česká Ves, Vápenná, Žulová, Skorošice, Dolní Domašov, Horní Domašov, Vidnava, Bernartice, Černá Voda, Supíkovice, Velké Kunětice, Stará Červená Voda, Písečná, Zlaté Hory, Ondřejovice, Mikulovice, Široký Brod, Zátor, Lichnov, Sosnová, Cvilín, Krnov, Karlova Studánka, Horní Benešov, Leskovec, Razová, Staré Heřminovy, Svobodné Heřmanice, Horní

Životice, Golasowice, Pština, Promnice, Goczalkowskie Zdrój, Wojnowice, Sobiesowice, Miekinia, Kamienna, Trzebnica, Cieszyn, Býkov, Dubnice, Odry, Véska, Mankovice, Klokočůvek, Dobešov, Opava 2 kostely.

Provedena dokumentace díla J. Jandy v zámeckém muzeu v Pštině.

Státní archiv ve Vratislavi – studovány inventáře a proveden výpis.

Arcidiecézní archiv Vratislav – prostudován inventář, proveden výběr materiálu ke studiu, studovány signatury II C 29 n, g, i, k, c, m; I E 2/b; OA Weidenau 7-11; OA Wildschütz 5,6; OA Saubsdorf 4, 5, 7; OA Sandhübel 1-5; OA Schwarzwasser 1, 2, 3, 4.

Zemský archiv Opava – proveden výběr vhodného archivního materiálu ke studiu z fondů Státního okresního archivu v Bruntále a Jeseníku. Studovány farní kroniky a inventáře kostelů v okrese Jeseník.

Studována byla odborná literatura, lexikony, katalogi zabytków, monografické práce.

Publikační činnost. Práce předané k publikování :

SCHENKOVÁ, M. Biografický slovník Slezska a severní Moravy (nová řada), zpracována hesla: Eliáš, Herbert, Bohumír Herber, J. Scheneider, Täuber, Biela - rodina, Sperlich – rodina.

OLŠOVSKÝ, J. (rec.). Pavel Šopák, Klasicistní architektura Opava let 1780-1850. Opava 2003, 248 s. *Časopis Slezského zemského muzea*, 4 s.

BIBLIOGRAFIE

SCHENKOVÁ, M. Podíl slezské sochařské rodiny Kutzerů na výzdobě kostela na Hoře Svate Anny a jiných slezských poutních místech. In *Pielgrzymowanie i sztuka*. (Sborník-redakce J. Lubos-Kozieł, J. Gorzelik, J. Filipczyk, A. Lipnicki), Wrocław 2005, s. 103 - 114.

SCHENKOVÁ, M. Devoční grafika a obrázky svatých spojené s Hhorou Svate Anny ve sbírkách Slezského zemského muzea v Opavě. In *Pielgrzymowanie i sztuka*. (Sborník-redakce J. Lubos-Kozieł, J. Gorzelik, J. Filipczyk, A. Lipnicki), Wrocław 2005, s. 201 - 204.

SCHENKOVÁ, M. In Niedzielenko, A., Vlnas, V. (eds): *Slezsko – perla v České koruně – tři období rozkvětu vzájemných uměleckých vztahů (Katalog výstavy)*, Praha 2006, s. 324 - 325, 400, 487, 500.

OLŠOVSKÝ, J. In Niedzielenko, A., Vlnas, V. (eds): *Slezsko – perla v České koruně – tři období rozkvětu vzájemných uměleckých vztahů (Katalog výstavy)*, Praha 2006, s. 398 - 401, 231 – 232.

OLŠOVSKÝ, J. Johann Nitsche, zapomenutý sochař z Opavy a jeho tvorba na Hoře Sv. Anny. In *Pielgrzymowanie i sztuka*. (Sborník-redakce J. Lubos-Kozieł, J. Gorzelik, J. Filipczyk, A. Lipnicki), Wrocław 2005, s. 91 - 102.

SCHENKOVÁ, M. K výstavě malíře, grafika a restaurátora Alberta Ferenze. *Vlastivědné listy* 1/2006, roč. 32, s. 39 - 40.

SCHENKOVÁ, M. Biografický slovník Slezska a severní Moravy (nová řada), 7 (19), Delong s. 33, Waschek s. 144 - 145.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Pracoviště se podílelo na přípravě mezinárodní výstavy Slezsko – perla v České koruně, která se uskutečnila v Legnici a v NG v Praze. Realizovány byly 2 výstavy měsíce – O. Laske: *Lod' bláznů* a J. Lehner: *Sousoší sv. Kateřiny Sienské*. Výběrem a zapůjčením exponátů se podílelo na výstavě k výročí Městského muzea v Opavě a na výstavách „Wood sculpture in Lombardy between Gothie and Renaissance“ v Miláně, „Barokní porcelán“ Liechtenstein museum Vídeň, „F. A. Maulbertsch a malířství 18. století na Moravě“ Museum Langenargen am Bodensee, „Na pultu a pod pultem“ Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, „Sochař Jiří Jílek“ Slovácké muzeum Uherské Hradiště, „MGM – tvorba z let 1898 – 1945“ Muzeum regionu Valašsko, Vsetín, „Sladký život čokolády“ Muzeum v Bruntále, „Slezsko – perla v České koruně“ NG Praha, „Italská renesanční terakota a majolika“ NG Praha. Přípravována byla výstava „Historismus ve sbírkách SZM“. Pracovníci se podíleli na zajišťování muzejního dne a muzejní noci.

Ostatní odborná činnost. Pracoviště navštívilo 25 badatelů, zodpovězeno bylo 110 odborných dotazů (z toho 4 zahraniční), zpracováno bylo 6 odborných posudků. Pracoviště spolupracovalo s muzejními organizacemi a galeriemi a vysokými školami v ČR i v zahraničí (Národní galerie v Praze, Moravská galerie Brno, Muzeum v Bruntále, Muzeum Valašska Vsetín, Slovácké muzeum Uherské Hradiště, Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Slezská univerzita, Olomoucká univerzita, Ostravská univerzita, Brněnská univerzita, Vratislavská univerzita, Katovická univerzita) a pracovníci působili v Umělecké komisi Ostravsko-opavského biskupství, ve sbírkotvorné komisi Muzea Nový Jičín a v územní komisi Národního ústavu PP pobočka Ostrava.

Archeologické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. V roce 2006 pokračovalo stěhování sbírek z půdních depozitářů (č. 14, 18) budovy archeologického pracoviště na Komenského 8 do nově zbudovaných depozit v sousední výstavní budově SZM, kam byly ukládány sbírkové soubory z rozsáhlých výzkumů dominikánského kláštera v Opavě a kostela sv. Václava v Ostravě. Materiál z obou výzkumů byl roztríděn, předadjustován, řádně označen a připraven k následné inventarizaci. Do částečně uvolněných depozitárních prostor (č. 3, 8) byly následně přestěhovány sbírky, které byly dříve uloženy zčásti na půdě a na chodbě ve sklepě. Opět, jako v předešlém roce, se na těchto pracích podíleli jednak brigádníci z ARÚ AV ČR v Brně a zčásti i studenti archeologie Slezské univerzity v Opavě. V rámci inventarizace sbírkového fondu bylo během roku zrevidováno celkem 309 evidenčních položek čítajících 15550 jedn., z čehož 13175 jedn. nebylo do celkového počtu vykázaných sbírkových předmětů zahrnuto. Díky tomuto navýšení stoupl počet jednotek sbírky na 292780. Souběžně s inventarizací probíhalo číslování dosud neoznačených souborů (7346 jedn.) a konzervace kovových předmětů (40 jedn.). Do databáze archeologické sbírky programu BACH SYSTEM byly doplněny změny lokací a kompletní přepis 1.000 inv. karet řady M (středověk, M 1 – 128) a P (pravěk, P 6047-6451, 7009, 7011-7554) čítající 2778 jedn.. Na výstavy a ke studijním účelům bylo ze sbírek zapůjčeno 10165 jedn., naopak od jiných muzeí bylo k výstavním účelům vypůjčeno 782 jedn. a badatelům ke studiu předloženo 18439 jedn. Dále byl Archeologickému ústavu AV ČR v Brně, pob. Opava zapůjčen inventář 51 hrobů ze žárového pohřebiště ve Vlaštovičkách-Jarkovicích (10079 jedn.), z nichž bylo pracovníky ústavu kompletně zpracováno 33 hrobů.

Vědeckovýzkumná činnost. V rámci plánovaných úkolů badatelského grantového projektu AV ČR č. IAA 8001401: Slovanský kostrový mohylník ve Stěbořicích a problematika velkomoravského zásahu do prostoru severně od Moravské brány, na němž se archeologické pracoviště podílí společně s ARÚ AV ČR v Brně (hlavní řešitel: doc. PhDr. P. Kouřil, CSc.; spoluřešitel: PhDr. M. Tymonová), byl kompletně zpracován textový katalog nálezů včetně kompletní digitalizace kresebné a plánové dokumentace celého mohylníku. Celkové vyhodnocení zahrnující rozbor nálezových situací, druhového spektra inventáře, antropologických, petrografických a paleobotanických analýz bude dokončeno do 30.4. 2006.

Ediční a publikační činnost. Do odborného tisku byly zpracovány tyto články:

TYMONOVÁ, M. Nálezy kachlů se znaky saských Wettinů z hradu Cvilína. *Ślaskie Sprawozdania archeologiczne*, tom XLVIII, 2007 (14 s. rkp., 3 obr., v tisku)

Kachle s lichtenštejnskými znaky ve sbírce Slezského zemského muzea, *Archaeologia historica* 32, 2007 (12 s. rkp., 1 obr., v tisku)

Prezentační a kulturněvýchovná činnost. Na výstavu PhDr. V. Křenovské „Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě“ (29. 11. 2006 – 28. 2. 2007), bylo zapůjčeno 21 sbírkových předmětů. Z Moravského zemského muzea v Brně byla převzata výstava PhDr. J. Čižmářové „Keltové. Život na Moravě a ve Slezsku před více než dvěma tisíci lety“ (3. 10. – 31.12. 2006), na níž byly kromě sbírek zapůjčených MZM (782 jednotek) vystaveny i sbírkové předměty SZM (5 jednotek).

Ostatní odborná činnost. Během roku bylo poskytnuto celkem 24 konzultací a realizováno 59 badatelských návštěv. Podobně jako v předchozích letech pokračovala na pracovišti výuka studentů archeologie Slezské univerzity v Opavě (Cvičení k základům pravěku českých zemí; Základy typologie archeologického mobiliáře; Počítačová podpora v archeologii). Současně byla studentům poskytována metodická a odborná pomoc při studiu a vyhledávání archeologických pramenů a při zpracování bakalářských a magisterských prací. PhDr. M. Tymonová se účastnila 38. mezinárodní konference archeologie středověku v Bardějově, jejím pořadatelem byl Pamiatkový úrad SR v Bratislavě (18. – 22. 9. 2006) a 24. semináře archeologů z muzeí a institucí památkové péče v Rychnově n. Kněžnou (7. – 9. 6. 2006), kde proběhlo jednání výboru Oborové komise muzejních archeologů při AMG, jehož je členem. Dále se podílela na práci Regionální subkomise archeologů Moravskoslezského kraje, Regionální archeologické komise pro severní Moravu a Slezsko a Krajské komise NPÚ v Ostravě a Poradního sboru pro sbírkovou činnost SZM. Vedle těchto aktivit pokračovala třetím rokem v doktorandském studiu na MU v Brně.

Národopisné pracoviště

Sbírkotvorná činnost. V roce 2006 přibylo do národopisných sbírek 87 kusů nových přírůstků, z nichž 3 kusy byly získány sběrem a ostatní darem. K nárůstu sbírek došlo ve fondech grafiky, textilu, náradí a ve fondu varia. Ke konci roku 2006 bylo v etnografických sbírkách evidováno 46 376 kusů sbírkových předmětů. V evidenci II. stupně přibylo 300 zkatalogizovaných jednotek z fondů varia, náradí, grafika, keramika, textil, lidové umění a lidový nábytek. Celkový stav zkatalogizovaných sbírek v roce 2006 činil 22 518 jednotek. K dočasnému užívání bylo v roce 2006 zapůjčeno z etnografického pracoviště celkem 1271 sbírkových předmětů, z toho na výstavy v rámci SZM 792 kusů, na tuzemské výstavy 455 kusů a na výstavy v zahraničí 24 kusů. Badatelům bylo na pracovišti předloženo 1415 sbírkových předmětů, z toho zahraničním 74 kusů. Každoroční inventarizace se v roce 2006 týkala fondu lidového umění, nábytku a pracovního náradí. Bylo zinventarizováno celkem 3017 jednotek. V databázi BACH bylo zpracováno 2596 jednotek. V jarních měsících proběhla standardním způsobem, tj. dodavatelsky, desinfekce sbírek textilu. Ostatní činnosti jako sledování teplotního režimu v depozitářích, preventivní prohlídky sbírkových předmětů, úklid v depozitářích, obnovy lokačních seznamů a třídění katalogizačních karet probíhaly průběžně. Ve fondu grafiky probíhala postupná výměna obalového materiálu sbírek, včetně jeho výroby z přešpánu. Ke konzervování v tomto roce pracoviště předalo 99 předmětů. Bylo realizováno stěhování sbírek z fondu zemědělského náradí z Hrabyně a Památníku P. Bezruče do nových depozitárních prostor (cca 110 j) a dále stěhování sbírkových předmětů z fondu nábytku z půdních prostor na Ostrožné ulici do nových depozitářů (cca 90 j). Po přestěhování sbírek byly vyrobeny nové lokační seznamy, provedeny opravy lokací v přírůstkových a inventárních knihách a vytypovány předměty navržené na odpis.

Vědeckovýzkumná činnost. Národopisné pracoviště v roce 2006 pracovalo na řešení ústavního výzkumného úkolu „Poutní obrázky v národopisných sbírkách SZM“. K tématu výzkumného úkolu byla průběžně studována a excerpována příslušná literatura, doplňována bibliografie. Práce se sbírkou se však soustředily především na digitalizaci poutních obrázků v programu BACH, v němž bylo v tomto roce zpracováno 270 kusů. Karty byly postupně doplňovány skeny sbírkových předmětů. V roce 2006 naskenováno 375 poutních obrázků, u nichž bylo provedeno 564 náhledů.

Publikační činnost.

BIBLIOGRAFIE

- SUCHÁNKOVÁ, M. Staré míry a váhy. In *Zpravodaj Slezského zemského muzea*, 2/2006, Opava, 1.str.
SUCHÁNKOVÁ, M. *Staré míry a váhy* (příležitostný tisk), Slezské zemské muzeum, 2006, Opava, nestr. – neprodejné.
SUCHÁNKOVÁ, M. Světcí a svěťice v lidové malbě na skle. In *Atelier*, č. 9, 2006, s. 12.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. V průběhu roku 2006 realizovalo národopisné pracoviště v prostorách výstavní budovy Slezského zemského muzea velkou samostatnou výstavu „Staré míry a váhy“ (20. 4. – 19. 10. 2006), na které se představilo 277 sbírkových předmětů, a jednu výstavu měsíce „Betlémové figurky Josefa Partsche“ (5. 12. 2006 – 14. 1. 2007) – 76 exponátů. Od 15. 2. 2006 do 8. 9. 2006 byla zapůjčena výstava „Světcí a světice v lidových obrázcích na skle“, připravená národopisným pracovištěm SZM, do Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě. Na počátku roku 2006 byla navracena výstava „Slezské betlémy“, pořádaná ve výstavních prostorách Etnografického ústavu MZM v Brně. V roce 2006 pracoviště zapůjčilo sbírkové předměty na výstavy „Hlučín v labyrintu století“ do muzea v Hlučíně, na výstavu „Na pultu a pod pultem“ do Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku, na výstavu „Dřevo vypráví“ do Valašského muzea v Rožnově p. Radhoštěm, na výstavu „Skleněná inspirace“ do Vlastivědného muzea v Olomouci, na výstavu „Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě“ do výstavní budovy SZM, na výstavu „Svět pod sklem. Podoby vosku“ do MZM v Brně a na výstavu „Slezská muzea“, která se konala ve Schlesisches Museum zu Görlitz ve Spolkové republice Německo. V rámci akce Opavská muzejní noc pracoviště zajistilo odborný výklad v expozici, vystoupení cimbálové muziky Opavští hudci, prodej hedvábných výrobků včetně ukázky techniky malování na hedvábí. V rámci akce Mezinárodní den muzeí byl zajištěn výběr a předvádění sbírkových předmětů, odborný výklad. Pracoviště spolupracovalo s cimbálovou muzikou Opavští hudci, vedoucími opavských národopisných souborů a vedením Domu dětí a mládeže v Opavě při vyhledávání zvykoslovných materiálů a lidových písní používaných v národopisných pořadech.

Ostatní odborná činnost. Na národopisném pracovišti se uskutečnilo 13 konzultací, 8 badatelských návštěv, z toho 2 zahraniční. Badatelé se zajímali převážně o lidový textil z různých oblastí Slezska, obrázky malované na skle, slezské míry a váhy, o lidové plastiky, betlémové figurky a o pozůstalosti J. Vochaly a K. Černohorského. V roce 2006 byly zpracovány podklady pro digitalizaci a vizualizaci národopisných sbírek. Pracoviště podalo návrh na restaurování sbírkových předmětů z prostředků ISO. Členství pracovníků v Poradním sboru pro sbírkotvornou činnost SZM, v dílčích inventarizačních komisích, v ústřední inventarizační komisi a ve škodní komisi SZM.

Historické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Sbírkový fond historického pracoviště je velmi hodnotný a pestrý. Z hlediska teritoriální provenience se zaměřuje na dokladování historie i současného rozvoje Slezska a severní Moravy. Základ sbírkotvorné činnosti spočívá v dokumentování změn způsobu života obyvatelstva městské komunity ve vytypovaných regionech. K 31. 12. 2006 činil stav sbírek pracoviště celkem 51 981 ks předmětů rozdělených do 16 základních fondů, obsahujících významné hmotné a výtvarné památky vztahující se k uvedenému teritoriálnímu vymezení. K nejreprezentativnějším patří fondy militárií, historických map, plánů a atlasů, cechovních materiálů, střeleckých terčů, sfragistiky, historických fotografií, pozůstalostí významných osobností aj. V roce 2006 bylo získáno vlastním sběrem, dary a převody celkem 83 ks nových sbírek (tj. 16 přírůstkových čísel). K nejhodnotnějším patří materiály k činnosti V. Balcara, příslušníka čsl. legií v Rusku, slavnostní hornická uniforma, generální mapa Moravy z roku 1790, fotografie ze sokolských cvičení z roku 1912, písemnosti k historii obce Petrovice aj. Výrazně se zlepšilo uložení historických sbírek v nových depozitářích. Byla provedena očista předmětů a obnoveny lokační seznamy. Pravidelně byly sledovány a

vyhodnocovány klimatické podmínky v depozitářích. Pokračovalo se v ukládání map, plánů a grafik do přešpánových sloh, které byly přemístěny do nově získaných skříní. Průběžně byla zajišťována odborná konzervace mapové sbírky v konzervátorské dílně Zemského archivu v Opavě a zrestaurovány byly dva střelecké terče z prostředků ISO. V roce 2006 pokračovala evidence II. stupně fondů E, M. Celkem bylo zpracováno 19 přírůstkových čísel, 104 inventárních čísel a 303 jednotek. Pravidelně byla prováděna inventarizace fondů Ch, C-T, F a P II (celkem 3 545 jednotek), zajišťováno restaurování (68 ks) a desinfekce sbírek (234 ks). V programu BACH bylo zpracováno 303 ks sbírkových předmětů. V roce 2006 bylo předloženo badatelům ke studiu celkem 301 kusů sbírkových předmětů. Pro popularizaci sbírkových fondů pracoviště bylo poskytnuto 110 předmětů.

Vědeckovýzkumná činnost. V roce 2006 pokračovalo řešení ústavního úkolu č. 2.23 věnovaného analýze problémů ekonomického, národnostního a kulturního vývoje Slezska a severní Moravy koncem 19. a ve 20. století. K výzkumnému úkolu byla prováděna heuristika pramenů v Zemském archivu v Opavě (Spolkové spisy ZNV, exp., OŽK, fondy firem Trebitsch ve Vítkově a Hatschek v Opavě a ve Státním okresním archivu, prac. ZA (fond Města Opavy), kde byly studovány materiály týkající se vzniku a rozvoje Městského muzea v Opavě. Literatura byla studována v knihovnách SZM, ZA a SOA, průběžně byla doplňována bibliografie k tématu. Ze sbírek historického pracoviště Slezského zemského muzea byly studovány materiály z fondu pozůstalosti Františka Moslera a Františka Flanderky.

Dokončen a předán redakci VL byl článek Z historie výstavby Tyršova sokolského stadionu v Opavě (1923 – 1926), 15 stran strojopisu.

Doplněn a rozšířen byl článek Počátky a rozvoj firmy S. Trebitsch, tkalcovna hedvábí ve Vítkově, 12 stran strojopisu (spolu s dr. Tarabovou), předán redakci VL a upraven dle připomínek oponenta.

Publikační činnost.

BIBLIOGRAFIE

KŘENOVSÁ, V. Z historie výstavby Tyršova sokolského stadionu v Opavě (1923 – 1926), *Vlastivědné listy*, 2/2006, ročník 32, s. 21 - 25

KŘENOVSÁ, V. Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 – 1945), *Zpravodaj SZM*, číslo 6, listopad – prosinec 2006, s. 2 - 4

KŘENOVSÁ, V. Výstava Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 – 1945), *Věstník MG*, č. 6, 2006, s. 17 - 18

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. V průběhu roku 2006 probíhala příprava výstavy „Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 – 1945)“. Zkoncipovány byly: libreto, scénář a technický scénář výstavy a shromážděn bohatý písemný i trojrozměrný materiál k prezentované tematice. Vernisáž výstavy realizované ve výstavní budově SZM se uskutečnila dne 29. listopadu 2006. Ve vstupním prostoru trvá výstava „Z historie Gymnazijního muzea v Opavě“. Dále byly vybrány a připraveny materiály pro výstavy: „Na pultu a pod pultem“ (Muzeum Beskyd ve Frýdku – Místku), „Sladký život čokolády“ (Muzeum v Bruntále), „Staré míry a váhy“ (etnografické pracoviště SZM) a sbírky pro muzejní den. Pracovnice se zúčastnily i akcí konaných v rámci muzejní noci.

Ostatní odborná činnost. Na historickém pracovišti se uskutečnilo v roce 2006 celkem 17 badatelských návštěv a bylo poskytnuto 48 odborných konzultací, a to zejména k problematice seminárních a diplomových prací studentů Slezské univerzity v Opavě, Ostravské univerzity v Ostravě a Palackého univerzity v Olomouci. Badatelé se zajímali o problematiku dějin obcí na Opavsku a Hlučínsku, o epigrafické památky Slezska a severní

Moravy, studovali fondy historických pozůstalostí, sfragistiky, fotografií, map, plánů a atlasů. Vedoucí pracoviště, které funguje také jako metodické centrum pro kronikáře opavského okresu, poskytla řadu odborných konzultací k vedení kronik a napsala posudek na absolventskou práci L. Bittnerové, Slezské zemské muzeum v Opavě, Ostrava 2006, 97 str. Jako členka sbírkotvorné komise Muzea Beskyd ve Frýdku – Místku se zúčastnila jednání.

Numismatické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Činnost numismatického pracoviště byla v roce 2006 zcela podřízena probíhající revizi sbírky, jež byla vyvolána změnou ve vedení tohoto pracovního úseku. S tím souviselo i vytvoření nové koncepce další existence sbírky, kterou lze shrnout do čtyř základních bodů:

1. přemístění sbírek do vyhovujících, kvalitnějších prostor
2. vyčlenění náleзовých celků rozčleněných v kolekci
3. vytvoření počátků systematické sbírky
4. vybudování odborné knihovny

Ad 1. Sbírkoty, procházející v průběhu roku 2006 revizí, byly přemístovány z dosud nevyhovujících prostor a po roztřídění ukládány podle jednotlivých fondů (mince, nálezy, medaile, řády a vyznamenání, papírová platidla a písemnosti). Důstojnější a také přehlednější adjustace sbírkového materiálu byla umožněna díky nákupu pěti nových trezorů, které byly zakoupeny z finančních prostředků ISO. K 31. 12. 2006 bylo tímto způsobem zrevidováno a následně přemístěno celkem 72357 kusů sbírkových předmětů (= 28352 inventárních čísel a 5004 přír. čísel), což představuje asi 70% celkové numismatické kolekce.

Ad 2. Současně s probíhající revizí bylo přistoupeno k realizaci prioritního úkolu stanoveného novou koncepcí pracoviště, a sice - podchycovat části náleзовých depotů, jež jsou rozřazeny a rozptýleny ve sbírce. Součástí tohoto úkolu je rovněž průběžné budování archívu náleзовých celků (zachycujícího jak náleзовé zprávy, rešerše starých muzejních inventářů, stejně jako i archívních pramenů) jako nedílné součásti sbírky. Tímto způsobem byla mimo jiné nově determinována a podchycena větší část náleзу z Třebovic, část významného náleзу z Opavy, Bartoníčkovy ulice zahrnující také slezské ražby, náleз římského denáru ze Slezské Opavy a konečně znovuobjeven a identifikován fragment opomíjeného denárového náleзу z Komárova u Opavy.

Ad 3 - 4. Nezbytným předpokladem pro chod numismatického pracoviště a vytvoření kvalitní systematické sbírky je rovněž vybudování odborné numismatické knihovny, kam bylo v roce 2006 získáno několik kvalitních titulů, které mají návaznost na materiál zastoupený ve sbírce.

Nová adjustace předmětů si vynutila nejen provádění průběžné očisty celé řady předmětů, ale rovněž konzervační zásah u 395 kusů sbírkových předmětů. V průběhu revize bylo současně pokračováno v evidenci II. stupně fondu papírových platidel a přírůstků z akviziční činnosti několika minulých let. Zkatalogizováno bylo celkem 304 kusů (což představuje 46 přír. čísel, 304 inventárních čísel). V programu BACH bylo nově zapsáno 476 invent. čísel (celkový počet záznamů 1153 invent. čísel). Do elektronické podoby přírůstkových knih od roku 1964 bylo nově podchyceno 2000 přír. čísel.

Vědeckovýzkumná činnost. V rámci GA ČR č. 404/05/2134 pokračovala Mgr. V. Michnová jako spolupracovník na zpracovávání tématu „Nejstarší přemyslovské mince 10. století a jejich nálezy v českých zemích“.

Publikační činnost.

K tisku předáno

MICHNOVÁ, V. Příspěvek k soupisu depotů uložených „pro memoriam“ do základů staveb. (K dosud nepublikovanému pamětnímu depotu z kaple sv. Rocha v Přáslavicích na Olomoucku.) *Časopis Slezského zemského muzea*, série B, s, 55 – 2006. 23 - 26.

MICHNOVÁ, V. Obraz uherského dukátu v pojetí norimberských výrobců mincovních vah a závaží. *Sborník Peníze v proměnách času IV..* 7 tiskových stran, obr. příloha.

MICHNOVÁ, V. Unikátní šestnáctilibrové závaží z opavských muzejních sbírek. (Příspěvek k dokumentaci skládacích závaží norimberské provenience v moravských a slezských sbírkách.). *Časopis Slezského zemského muzea*, série B, 55(?) – 2006, s. 135 - 140. obr. přílohy.

MICHNOVÁ, V. Nález římského denáru císaře Traiana ze Slezské Ostravy roku 1823. (Příspěvek k soupisu nálezů antických mincí ve Slezsku.). *Časopis Slezského zemského muzea*. 2,5 strany rukopisu, obr.

MICHNOVÁ, V. Medaile k 700. výročí úkladné vraždy posledního Přemyslovce, autor B. Teplý, *Numismatické listy*, 1,5 str. rukopisu, obr. přílohy.

BIBLIOGRAFIE

MICHNOVÁ, V. Šestnáct liber poctivé norimberské práce. *Zpravodaj Slezského zemského muzea v Opavě*, 3/2006, s. 1.

MICHNOVÁ, V. Recenze na knihu Daněk, Jiří – Holna, Jindřich: Československá nouzová a táborová platidla 1914 – 1945. Elektris Jindřich Holna, Praha 2006, 392 s. *Numismatické listy*, roč. LX, 2006, č. 2, s. 81 - 83. ISSN 0029-6074, MK ČR E 568.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Výběr a příprava sbírek pro výstavu „Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 – 1945). Příprava sbírek pro výstavu „Slezsko – perla v České koruně, pořádanou Národní galerií v Praze. Účast na akci konané v rámci muzejní noci.

Ostatní odborná činnost. Pracoviště spolupracovalo s muzejními institucemi v ČR a numismatickými pobočkami České numismatické společnosti. Přes omezení badatelských návštěv byl za probíhající revize sbírky zpřístupněn materiál dvěma badatelům, poskytnuto 16 konzultací včetně determinace materiálu. V. Michnová je členkou numismatické komise AMG. S chodem pracoviště a jeho úkoly byli v rámci studijní vysokoškolské praxe seznámeni 3 studenti ze Slezské a Ostravské univerzity.

Muzikologické pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Pracoviště je jedním z nejmladších v SZM a je rovněž nejmladší v trojici samostatných muzejních pracovišť tohoto typu v ČR. V současnosti činí stav sbírek 47320 evidovaných jednotek. Sbírkové fondy jsou rozděleny tematicky do 14 fondů, z nichž nejdůležitější a nejžádanější jsou sbírky rukopisů a starých tisků, novějších tisků a hudebních nástrojů. Pro nedostatek finančních prostředků se akviziční činnost v podstatě omezila na sběr novodobých materiálů či na dobrovolné dary. Při současných tržních cenových relacích není snadné nakupovat cennější věci, jako jsou hudební nástroje apod. Pokračovala evidence II. stupně novějších přírůstků a fondu novodobých tisků.

Vědeckovýzkumná činnost. V roce 2006 byl průběžně řešen interní výzkumný úkol, Výzkum a dokumentace hudebního života a památek ve Slezsku v 17. - 19. století. Vzhledem k nízkému úvazku řešitele a současným ekonomickým podmínkám muzea bylo původní zaměření výzkumného úkolu (zejména jeho první fáze) utlumen a výzkum byl přeorientován na výběr několika nosných témat, vhodných k prezentaci na odborném domácím i

mezinárodním fóru. Řešitel je členem odborné komise MK ČR pro restaurování hudebních nástrojů. Dále pracoval v rámci mezinárodního týmu na projektu ohledně hudebně interkulturálních procesů (Musik-Sammlungen – Speicher interkultureller Prozesse) pod patronací university v Bonnu, v jehož rámci se provádí mj. studium a digitalizace části sbírkových fondů.

Publikační a ediční činnost. Z předchozí doby zůstávají v tisku následující příspěvky:
Archivní zprávy o varhanách v polských farnostech bývalého Rakouského Slezska (8 stran)
The organ and its influence to the church music in Czech lands before 1900 (10 stran)
Vývoj a podoby současného varhanářství v České republice (8 stran)
Musiksammlungen des Schlesischen Landesmuseums in Opava/Troppau (8 stran)
Varhanní fugy Adalberta Schreyera (7 stran)

BIBLIOGRAFIE

KOUKAL, P. Ein Aspekt des Orgelbaus in den tschechischen historischen Länder aus interkulturellen Sicht. In *Musikinstrumentenbau im interkulturellen Diskurs*. Stuttgart 2006, s. 214 - 222.
KOUKAL, P. Varhanní sborníky J.E. Kypaty. Úvodní studie. In *Kypta Jan Evangelista - 4 varhanní sborníky*. Artthon Opava 2006.
KOUKAL, P. Organ Building in the Czech Lands. *Czech Music*, 1, 2006 s. 13 - 17
KOUKAL, P. Varhany v kostele. In *O křesťanské výtvarné kultuře*. Brno 2006 s. 95 - 106.

Ostatní odborná činnost. Pracoviště zajišťovalo badatelský servis pro zájemce (117), písemně zodpovídalo na dotazy domácí i zahraniční. V uvedeném období se největší zájem orientoval na rukopisy a běžné tisky hudebních skladeb.

Divadelní pracoviště

Sbírkotvorná činnost. Stav sbírek ke konci roku 2006 činil 33228 kusů (jednotek), přičemž za tento rok přibýlo 1422 kusů, z toho 1095 kusů tvořila pozůstalost Jiřího Tibitzla. Mezi významnější přírůstky patřily dokumentační materiály z Loutkového divadla Kašpárkova říše v Olomouci z období 40. – 50. let 20. století, loutky a dekorace Jitky Tláskalové a dále fotografie z inscenací regionu z 50. let 20. století. Uvedené přírůstky byly získány darem. Evidence II. stupně průběžně pokračovala v jednotlivých fondech v objemu 550 kusů; stav katalogizovaných sbírek dosáhl v roce 2006 již 25887 jednotek. Na výstavy, ke studijním a prezentačním účelům bylo zapůjčeno 1232 předmětů. Inventarizace sbírkových předmětů pokračovala ve fondu scénografie (2315 j.). Konzervováno bylo 25 sbírkových předmětů. Dále proběhla desinfekce textilu ve fondu divadelních kostýmů. V rámci digitalizace bylo v programu BACH zpracováno 1581 jednotek, jednalo se o nově katalogizované předměty a část fondu divadelních textů, kde u části BI 1- 325 byla zpracována i obrazová dokumentace.

Vědeckovýzkumná činnost. Byla zahájena spolupráce na řešení grantu GA ČR pod názvem Identifikace německojazyčných městských divadel na Moravě a ve Slezsku (registr. č. 408/06/1524, spoluřešitelka Mgr. S. Pracná). Byla studována odborná literatura a pramenný materiál k německým aktivitám městského divadla v Opavě. Zpracován seznam divadelních ředitelů a základní údaje o nich. Účast na mezinárodní konferenci Thalia Germanica, kde byl přednesen příspěvek Das Stadttheater in Troppau in den 20er – 30er Jahren des 20. Jahrhunderts a představen celý projekt, jehož nositelem je Univerzita Palackého v Olomouci.

Publikační činnost.

BIBLIOGRAFIE

PRACNÁ, S. Výstava Loutkářův svět II. *Věstník AMG*. Praha, 2/2006, s. 16.

PRACNÁ, S. Přehlídková Opava. *Loutkář*. Praha, 2006, ISSN 1211-4065, 3/2006, s. 129 - 130.

PRACNÁ, S. Loutkářův svět II – Amatérské loutkářské soubory v severní části střední Moravy po roce 1945 do současnosti. Doprovodný materiál k výstavě, s. 30.

Prezentační a ostatní kulturněvýchovná činnost. Z předešlého roku byla ukončena výstava Opavské divadlo 1805-2005, z níž byla část původní výstavy upravena a dále ve vestibulu výstavní budovy SZM prezentována pod názvem Architektura a scénografie opavského divadla. V průběhu celého roku 2006 byl zde prezentován Divadelní poutač v rámci Minivýstav zajímavostí a překvapení z našich depozitářů. 21. března 2006 byla zahájena ve výstavní budově SZM výstava Loutkářův svět II – Amatérské loutkářské soubory v severní části střední Moravy po roce 1945 do současnosti, která byla ukončena 14. června 2006. V závěru roku byla v Centru kultury a vzdělávání v Ostravě připravena výstava pod názvem O loutce v pohádce (zahájení výstavy 27. listopadu 2006). Pracoviště se účastnilo pořádaných akcí v rámci muzejního dne a muzejní noci.

Ostatní odborná činnost. Zájem externích badatelů (25) o sbírky divadelního pracoviště byl zaměřen zejména na činnost opavského divadla a profesionálních divadel v regionu. V roce 2006 byly poskytnuty 2 odborné konzultace týkající se činnosti divadelního pracoviště SZM a opavského divadla v době vzniku republiky. Mgr. Pracná je členem Teatrologické společnosti a členem komise Cena Opavské Thálie. Divadelní pracoviště SZM je členem českého národního střediska SIBMAS.

Fotografické pracoviště

Fotografické pracoviště Slezského zemského muzea v Opavě patří stále mezi vyhledávaná dokumentační a sbírková centra, a to nejen ve Slezsku a na severní Moravě. V mnoha případech zde máme badatelské návštěvy i ze zahraničí. Po Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, brněnské Moravské galerii a Svazu českých fotografů má opavské pracoviště v pořadí čtvrtou největší sbírku výtvarné fotografie. Ta je zdrojem nepřeborných informací pro všechny zájemce o výtvarnou fotografii. Využívají ji hlavně studenti Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, ale i studenti jiných škol s fotografickým zaměřením. Nelze opomenout ani fond negativů, na jehož vytvoření mají zásluhu všichni fotografičtí pracovníci, kteří se v drtivé většině zasloužili na jejím vybudování. Také sbírka pohlednic je vyhledávaným zdrojem informací v mnoha případech dávno zaniklých architektonických památek. V rámci badatelských služeb bylo předloženo 26585 předmětů.

Fotografická dokumentace a reprodukce originálů umožňuje na jedné straně zpřístupnit jednoduchým způsobem umělecké exponáty široké veřejnosti, na druhé straně pak poslouží archivním, studijním, výstavním či komerčním účelům. Neméně významná je i dokumentace obcí a měst ve Slezsku. Vlastní fotografická dokumentace byla v minulém roce zaměřena na město Opavu, Hradec nad Moravicí, Vítkov a některé obce z Jeseníků. Celoročně jsou realizovány požadavky ze strany odborných pracovišť našeho muzea, ale i z řad veřejnosti.

Sbírkotvorná činnost. Nejhodnotnější sbírkou je bezesporu sbírka výtvarné fotografie. Ta oproti minulému roku nezaznamenala žádný nárůst. V současné době je v ní uloženo 3375 černobílých, tónovaných, ale i kolorovaných fotografií. Sbíрка barevných fotografií na stálobarevném materiálu Cibachrome (469 ks) (nyní Ilforchrome) stagnuje již od roku 1990 vzhledem k finanční náročnosti při pořizování kopií. Nerozrostla se ani sbírka technického

materiálu (146 ks). Fond negativů má již úctyhodných 117547 ks negativů formátů 24 x 36 mm, 6 x 7, 6 x 8, 6 x 9, 9 x 12, 10 x 15, 13 x 18, 18 x 24, 24 x 30 a 30 x 40 cm (nárůst 1017 ks). Sběrka starých fotografií a alb má zaevidováno 1142 ks, z toho je 26 alb. Byl založen nový obrazový fond, který shromažďuje snímky pořízené digitálními fotografickými přístroji. V současné době je v něm uloženo 8300 ks snímků (místopisná fotografie, sbírková dokumentace, snímky interiérů kostelů, dokumentace společenských a kulturních akcí). Postupně jsou digitalizovány černobílé negativy z fondu negativů fotografického pracoviště a fotografická alba historického pracoviště.

Publikační činnost. Fotografické pracoviště se obrazově podílelo na vydávání různých propagačních materiálů a publikací. Autorské snímky Ludka Wünsche byly použity ve výpravném katalogu vydaném k výstavě „Slezsko, perla v České koruně“, kterou připravila Národní galerie. Řada archivních snímků byla použita i v časopisech s umělecko-historickou a místopisnou tematikou.

Prezentační a ostatní kulturně-výchovná činnost. V listopadu se ve výstavní budově SZM uskutečnila výstava měsíce „Karel Schinzel, průkopník barevné fotografie“. Začátkem prosince byla v Památníku Petra Bezruče zahájena výstava „Staré fotografické ateliéry ze sbírek SZM“. Z publikační činnosti stojí za zmínku článek L. Wünsche k 120. výročí narození dr. Karla Schnizla, který v časopise Srdece Evropy vydalo nakladatelství Theo ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR.

Ostatní odborná činnost. Během minulého roku se na našem pracovišti uskutečnilo 48 badatelských návštěv. Bylo poskytnuto 48 konzultací. Tradičně jsme se zúčastnili „Měsíce fotografie“ v Bratislavě. Pracoviště spolupracuje s významnými muzejními organizacemi, vysokými školami a galeriemi. Jeho služeb využívá také Památkový ústav v Ostravě.

Památník Petra Bezruče

Sbírkotvorná činnost. Památník Petra Bezruče je druhým největším literárním archivem v České republice. V současné době je zde uloženo 83 literárních fondů oblasti Slezska a Ostravska. Stav sbírek k 31. 12. 2006 činil 21202 př.čísel, tj. 198360 jednotek. V roce 2006 přibyla 4 př. čísla, tj. 10 jednotek. V evidenci II. stupně byla zpracována část pozůstalosti L. Čady a plakáty (přírůstky za poslední tři roky) - 974 inv. č. Celkový počet sbírek v evidenci II. stupně činí 40876 inv.č., tj. 76932 jednotek. Veškerá evidence II. stupně v roce 2006 byla prováděna v počítačové databázi BACH. V oblasti péče o sbírky pokračovala průběžná inventarizace literárních fondů - inventarizováno bylo 22375 jednotek (pozůstalosti A. Sivka a M. Rusinského). V roce 2006 se sbírky PPB těšily velkému badatelskému zájmu. Badatelům bylo předloženo 4600 jednotek. Do knihovny PPB bylo zapsáno 30 knih, počet prezenčních výpůjček činil 850 knih a časopisů. V rámci péče o sbírky byla provedena částečná očista krabic fondů PPB po rekonstrukci topení v celé budově PPB.

Ediční činnost. Byl zpracován soupis pozůstalosti M. Jahna- 41 stran - Schwanová

Prezentační a ostatní kulturně-výchovná činnost. Veřejnosti se PPB prezentuje dvěma stálými expozicemi. Expozici PPB v Opavě „Život a dílo Petra Bezruče“ navštívilo v roce 2006 2092 návštěvníků, expozici srubu PB na Ostravici „Krajem Petra Bezruče“ navštívilo 1375 návštěvníků. V roce 2006 byly v PPB realizovány čtyři nové výstavy. Výstava „Repoetitorium Přemysla Ruta, Otakara Karlase a Karla Čapka-výstava knihy poesie a

typografie“ (ve spolupráci se Slezskou univerzitou), výstava „Machův Máj – věčná inspirace“, výstava „Obrázky z pohádek – Josef Paleček“ (v rámci 49. Bezručovy Opavy) a výstava ze sbírek fotopracoviště SZM „Staré fotografické ateliéry“. K 50. výročí otevření první expozice Památníku Petra Bezruče byl ve spolupráci se Statutárním městem Opava a Slezskou univerzitou realizován literárně-hudební večer „Jdou naše životy“ a ve spolupráci se Slezskou univerzitou se uskutečnil večer „Autorské čtení – L. Soldán“.

Ostatní odborná činnost. Zájem badatelů o sbírky PPB je zvláště z řad studentů Slezské univerzity a Ostravské univerzity. V roce 2006 se uskutečnilo 46 badatelských návštěv a bylo zodpovězeno 28 telefonických a elektronických dotazů. V rámci 49. Bezručovy Opavy uspořádal PPB literárně-hudební večer „Jdou naše životy“.

Práce v komisích: Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost - Chudárková

Přípravný výbor festivalu Bezručova Opava – Chudárková

Účast na Moravském festivalu poezie ve Valašském Meziříčí - Chudárková

Slezský ústav SZM

Slezský ústav SZM se na základě smlouvy mezi Akademií věd ČR a Ministerstvem kultury ČR stal v roce 1993 autonomním vědeckovýzkumným pracovištěm muzea. Dlouhodobě zkoumá dějiny Slezska, národností a národnostních menšin i politických perzekucí obyvatelstva ve 20. století v rámci České republiky a střední Evropy, zajišťuje tvorbu, zpracování a ochranu sbírkových fondů i široce pojatou kulturně-výchovnou a prezentační činnost. Systematicky přitom pokračuje v dřívějších historických a sociologických výzkumech a rozšiřuje sbírkotvornou činnost.

Organizační struktura ústavu

V roce 2006 se ústav organizačně členil na útvar ředitele, čtyři odborná oddělení a ústřední knihovnu SZM s celomuzejní působností. K 31. 12. 2006 měl 30 zaměstnanců, z toho 20 vědeckých a odborných pracovníků. Ředitelem je doc. PhDr. Rudolf Žáček, Dr., vědeckým tajemníkem PhDr. Dušan Janák, Ph.D.

Útvar ředitele zajišťuje materiální, organizační a administrativní záležitosti a služby potřebné pro chod ústavu.

Oddělení dějin Slezska, které vede doc. PhDr. Mečislav Borák, CSc., tvoří pracoviště starších dějin, dějin 19. a 20. století, dějin 2. světové války a soudobých dějin. Oddělení se dlouhodobě a systematicky zabývá především výzkumem dějin Slezska v kontextu dějin českého státu a střední Evropy od středověku do současnosti, dalšími problémy v ČR i střední a východní Evropě, např. identifikací a restitucí kulturních statků obětí II. světové války. V roce 2006 pokračovalo řešení výzkumného projektu GA ČR sledujícího perzekuci československých občanů, Čechů a osob z území dnešní ČR v bývalém Sovětském svazu a řešení čtyř interních vědeckých úkolů SZM.

Oddělení pro výzkum národnostních vztahů a menšin, vedené doc. PhDr. Tomášem Staňkem, CSc., se dále člení na čtyři pracoviště: výzkumu národnostních menšin, historické sociologie, hospodářských a sociálních dějin a demograficko – statistické. Oddělení je dnes prakticky jediným vědeckým pracovištěm v ČR, které dlouhodobě zkoumá historické proměny i současnou situaci národnostních minorit v širším středoevropském kontextu. Historické, sociologické i demografické výzkumy se zabývají vývojem a postavením národnostních menšin v českých zemích (Němců, Poláků a Slováků), profilujícími tématy česko-německých a česko-polských vztahů, otázkami soužití etnických pospolitostí v národnostně smíšených regionech, pohraničními vztahy a spoluprací s Polskem a

Slovenskou republikou i analýzami sociálních struktur a národnostních vztahů na našem území v 19. století a v meziválečném období. V roce 2006 pokračovaly výzkumy hornické ústní slovesnosti Ostravska-Karvinska, vývoje posttotalitních měst na Ostravsku a v Horním Slezsku, formování vzdělaných vrstev občanů a komunální samosprávy na Moravě a ve Slezsku od poloviny 19. století a v prvních desetiletích 20. století, česko-německý projekt o proměnách pohraničních oblastí v letech 1945 – 1950 a čtyři interní vědecké úkoly SZM.

Na dokumentačním a muzeologickém oddělení, vedeném doc. PhDr. Irenou Korbelařovou, Dr., vedle péče o sbírkový fond vzniklý z činnosti ústavu a muzeologickou sbírku SZM pokračoval výzkum českého muzejnictví na Moravě a ve Slezsku po roce 1945, k jehož výstupům patří průběžně doplňovaná počítačová databáze. Působí zde i Středisko pro vydávání historických pramenů, zřízené ve spolupráci s Ústavem historie a muzeologie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, jehož součástí je také specializovaná příruční knihovna.

Oddělení sbírkových fondů novodobých dějin v Ostravě-Přívoze, vedené PhDr. Miroslavou Noskovou, spravuje rozsáhlý sbírkový fond bývalého Muzea revolučních bojů a osvobození, s výjimkou knihovny předané již dříve Ústřední knihovně SZM a numismatické a faleristické sbírky převedených do fondů společenskovedního oddělení SZM. Pokračoval výzkum postavení parlamentních stran na severní Moravě a ve Slezsku v obecních volbách v roce 1938 a byla zkoumána i činnost agrární strany na Opavsku v letech 1918 - 1938.

Ústřední knihovnu SZM, kterou vede Mgr. Zuzana Tichá, tvoří kromě dřívější muzejní a ústavní knihovny i knihovny Památníku II. světové války v Hrabyni a Památníku Petra Bezruče v Opavě. Knihovní fond tvoří na 280 tisíc svazků včetně rukopisů, prvotisků, starých tisků a silesiak sbírkového charakteru, fond novin a časopisů zahrnuje 8500 titulů. Od října 1999 je ve Slezském ústavu SZM otevřeno pobočné informační pracoviště Dokumentačního a informačního střediska Rady Evropy v Praze, kde jsou veřejnosti přístupné průběžně aktualizované materiály k problematice národnostních menšin a lidských práv. V roce 2005 knihovna realizovala rozsáhlou výměnu zejména časopisů s 508 zahraničními i tuzemskými partnery, zajišťovala počítačové zpracování unikátního fondu silesiak, který je zpřístupňován na internetu, i dlouhodobý mezinárodní projekt Bibliografie dějin Slezska za účasti Uniwersytetu Wrocławského a J. G. Herder – Institutu v Marburgu.

Sbírkotvorná činnost. V ústavu se nachází celkem čtyři sbírkové fondy na třech odděleních, které po převodu části sbírek z Ostravy nově vytvořenému sbírkovému oddělení Památníku II. světové války v Hrabyni čítají více než 160 tisíc jednotek, z nichž je přes 146 tisíc zpracováno ve II. stupni muzejní evidence, nebo zkatologizováno knihovnickým způsobem. Rozšiřování sbírkových fondů se realizovalo především formou sběru a darů.

Vědeckovýzkumná činnost. Vědečtí a odborní pracovníci SÚ SZM byli v roce 2006 řešiteli 4 grantových projektů GA ČR a 1 projektu GA AV ČR, dále se podíleli na řešení mezinárodního projektu v oblasti česko-německých vztahů a mezinárodního bibliografického projektu. Pokračovalo také řešení dalších 11 vědeckých úkolů SZM, z toho 2 s přímou spoluprací se zahraničními partnery.

Ediční a publikační činnost. Ústav vydává Slezský sborník, Acta Silesiaca. Čtvrtletník pro vědy o společnosti. Jedná se o odborný časopis s více než stoletou tradicí. Zveřejňuje články z oboru historie a sociologie k národnostní problematice v českých zemích a ve střední Evropě, k dějinám Slezska i k sociálním dějinám. Má oddíly věnované diskusi, recenzím a informacím o literatuře, bibliografii silesiak. Vedoucím redaktorem je Rudolf Žáček, výkonnou redaktorkou Jana Macháčová. V roce 2006 byla vydána čtyři čísla Slezského sborníku, ISSN 0037-6833, v nákladu 350 kusů.

Pracovníci ústavu byli autory či editory 6 monografií a sborníků, podíleli se na ediční přípravě 6 sborníků chystaných k vydání v roce 2007. Během roku publikovali 28 studií a článků ve sbornících a časopisech, včetně zahraničních, 20 popularizačních článků, recenzí a bibliografií a zpracovali 35 rukopisných prací zpravidla k řešeným vědeckovýzkumným úkolům.

Kulturněvýchovná činnost. Uskutečnily se 4 přednášky z novodobých dějin, 10 interview a vystoupení pro rozhlas a televizi, která natočila autorský dokumentární film Mečislava Boráka „Zločin jménem Katyň“.

Ostatní odborná činnost. Pracovníci ústavu se podíleli na uspořádání 2 mezinárodních konferencí, zúčastnili se dalších 18 mezinárodních a tuzemských konferencí a seminářů. V zařízeních ústavu se uskutečnila řada badatelských návštěv, jeho pracovníci poskytli 93 konzultací, z toho přes 36 zahraničních, a zpracovali množství expertíz a posudků. Celkem 9 vědeckých pracovníků bylo členy 10 redakčních a edičních rad, v 27 odborných komisích, porotách, výborech a vědeckých radách působilo 6 vědeckých a odborných pracovníků, 3 pracovníci přednášeli na univerzitách v Opavě a Ostravě a v červnu se realizoval studijní pobyt 2 pracovníků v Moskvě, v červenci studijní cesta M. Boráka v Ruské federaci, Bělorusku a na Ukrajině, další studijní pobyty byly realizovány zejména v archivech v Polsku a Rakousku.

Mezinárodní prezentace SZM. Ústav udržuje tradiční partnerské vztahy s vědeckými institucemi v Polsku (PIN – Instytut Śląski Opole, Uniwersytet Wrocławski Wrocław) a široké kontakty s více než dvěma desítkami univerzitních a vědeckých institucí v Evropě i USA (v roce 2006 např. Collegium Carolinum München, J. G. Herder – Institut Marburg, Muzeum SNP Banská Bystrica, Společenskovedný ústav SAV Košice, Uniwersytet Opolski Opole, Uniwersytet Śląski Katowice a Cieszyn, Ośrodek KARTA Warszawa, Centralne Muzeum Jeńców Wojskowych Lambinowice – Opole, Muzeum Katyńskie Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej Warszawa a Katowice, Centralne Archiwum Wojskowe Warszawa, Muzeum Powstania Warszawskiego Warszawa, Yad Vashem Jerusalem, Wiener Library Tel Aviv, Society for Aero – Historical Research Bethel USA, Hoover Institution - Stanford University USA, Gosudarstvennyj archiv Rossijskoj federacii Moskva, Rossijskij gosudarstvennyj vojennyj archiv Moskva, Rossijskij gosudarstvennyj archiv ekonomiki Moskva, Obščestvo Memorial Moskva, Memorialnyj muzej německich antifašistov Krasnogorsk, Muzej im. Andreja Sacharova Moskva, Česká beseda Lvov aj.).

Oddělení dějin Slezska

Vědeckovýzkumná činnost. Na oddělení byl řešen 1 výzkumný projekt podporovaný GA ČR, jehož je SZM nositelem, a celkem 4 ústavní výzkumné úkoly. Výzkum se zabývá především dějinami Slezska v kontextu dějin českého státu a střední Evropy, zvláště období 14.-18. století, ale též novodobými dějinami od roku 1918 do současnosti, kde v řadě případů výrazně přesahuje region a řeší otázky významné pro celou českou historiografii. To platí i o hlavním výzkumném projektu oddělení, který má ještě širší, mezinárodní záběr.

1. Formy a rozsah perzekuce Čechů, československých občanů a obyvatel českých zemí v Sovětském svazu (1918-1956). Grantový projekt GA ČR č. 409/04/0779, nositel SZM, řešitel M. Borák, spolupracovníci řešitele T. Staněk, D. Janák, Z. Jirásek, spolunositel ÚSD AV ČR Praha, spoluřešitel S. Kokoška, spolupracovník spoluřešitele J. Friedl, doba řešení 2004 – 2006. Celkové účelové prostředky pro SZM na celou dobu řešení 2 014 tis. Kč, v r.

2006 čerpáno 698 tis. Kč. Podle plánu byl ukončen heuristický výzkum v ruských, ukrajinských i domácích archivech. Pokračovala evidence obětí perzekucí v zavedeném systému počítačové databáze, v němž je celkem již asi 2000 záznamů. Byla nově upravena webová stránka týkající se perzekuce čs. občanů v SSSR, jež bude prostřednictvím Slezského zemského muzea k dispozici veřejnosti i po ukončení projektu. Publikovány byly 2 studie, dalších 7 studií je v rukopise. Dosavadní výsledky výzkumu byly předmětem mezinárodní vědecké konference, uspořádané ve spolupráci Slezského zemského muzea s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a Národním archivem ČR 30. 11. 2006 v Praze. Výsledky výzkumu byly představeny rovněž ruským historikům a novinářům 10. 10. 2006 na přednášce v Muzeu A. Sacharova v Moskvě a na mezinárodní vědecké konferenci „Nové dokumenty k historii česko-ruských (sovětských) vztahů“ pořádané 28. 11. 2006 Historickým ústavem Akademie věd ČR. Byl proveden nákup ruské a ukrajinské literatury k problematice perzekucí, doplňující významně dosavadní obsáhlý a specializovaný knižní fond. Vzhledem k dlouhodobému onemocnění dvou členů týmu (Janák, Staněk), kteří se nemohli zúčastnit závěrečného výzkumu v RF, vyslovila na žádost řešitele rada GA ČR souhlas s prodloužením termínu odevzdání závěrečné zprávy o půl roku, tedy do konce července 2007.

Interní vědecké úkoly SZM:

1. Okupace Slezska a severní Moravy v letech 1938-1945. Řešitel M. Borák, trvalý úkol. V odborném tisku byla vydána obsáhlá syntetická studie o okupaci Těšínska v letech 1938-1945, další studie o okupaci a odboji v letech 1938 -1945 na odtrženém území Sudet vyšla jako studijní materiál pro učitele dějepisu. Byly napsány další 4 studie, jež se týkaly restitucí majetku ztraceného v době druhé světové války, případně podílu Slezského zemského muzea na těchto restitucích (2 studie již byly publikovány). Pokračovala rovněž expertní činnost (specifika okupačních podmínek odtržených oblastí ČSR) pro odvolací komisi České rady pro oběti nacismu a Česko-německého fondu budoucnosti pro odškodnění osob totálně nasazených v Říši.

2. Historie a postavení polské menšiny v ČR (ČSR). Řešitel M. Borák, trvalý úkol. Pokračoval výzkum polských obětí okupační perzekuce z let 1939-1945, výzkum stereotypů Čechů a Poláků v příhraničí Slezska, výzkum polského odboje a okupačních podmínek na Těšínsku. V rámci činnosti česko-polské komise pro humanitní vědy při MŠMT ČT byla ukončena redakce dvou česko-polských sborníků a uskutečněna řada jednání o perspektivách další činnosti komise. Publikovány byly 2 studie ve sbornících. K výstupům patřilo též poskytování ústních i písemných konzultací ve věci odškodnění Poláků žijících v ČR za nucené práce v Německu v době okupace v rámci činnosti odvolací komise České rady pro oběti nacismu při Česko-německém fondu budoucnosti.

3. Slezsko v dějinách českého státu. Řešitelka I. Korbelářová, spoluřešitel R. Žáček, trvalý úkol. V rámci dlouhodobě řešeného úkolu byla věnována pozornost problematice dějin Slezska ve 14. až 18. století, sledovány byly vybrané kapitoly zejména z oblasti sociálního vývoje měst a každodennosti měšťanské společnosti, vč. genderových otázek. K tisku byly připravovány edice statistického materiálu k raněnovověkým dějinám Slezska. Byly publikovány 2 studie, další 3 jsou v rukopise.

4. Politický a správní vývoj Opavska od roku 1945 ve vztahu k opolskému Slezsku. Řešitel D. Janák, doba řešení 2004-2007. Pokračovala heuristika k problematice „slezské identity“ od roku 1945 do současnosti, byly připraveny 2 studie do tisku.

Publikační činnost. V roce 2006 byly publikovány 2 sborníky a celkem 13 studií ve sbornících a odborných časopisech, z toho 7 v zahraničí (6 v Polsku, 1 v Německu). Studie byly publikovány v češtině (9), polštině (3) a němčině (1), sborníky v češtině (1) a angličtině (1). Většinou šlo o výstupy výzkumných úkolů ústavu a příspěvky z vědeckých konferencí.

Dva sborníky se týkaly dosud otevřených majetkových otázek obětí holocaustu a snahy českých muzejních organizací a galerií o řešení tohoto problému. Studie se vztahovaly většinou k novodobým a nejnovějším dějinám Slezska. Týkaly se historie restitucí kulturních předmětů v českých zemích a možností muzejní identifikace těchto předmětů, historie okupovaných území Těšínska a Sudet, soudobých česko-polských vztahů v pohraničních regionech, zvl. fenoménu slezské identity místních obyvatel, a také výsledků výzkumu perzekuce československých občanů v bývalém SSSR a jejích mechanismů. Byly publikovány rovněž 2 recenze a 1 medailon. Dalších 11 prací je v rukopise připraveno k vydání, z toho 2 v zahraničí (v Polsku); většinou jde o příspěvky z vědeckých konferencí a studie vzniklé v souvislosti s řešením výzkumných projektů. Obsáhlá ediční činnost se týkala 6 vědeckých sborníků chystaných k vydání v roce 2007.

BIBLIOGRAFIE

Monografie a sborníky:

Ztracené dědictví. Příspěvky z „kulatých stolů“ na téma dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. Ed. Mečislav Borák. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války a Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky v nakladatelství Tilia, 2006, 96 s. ISBN 82-7285-067-9, 80-86904-13-X.

The Future of the Lost Cultural Heritage. The documentation, identification and restitution of the cultural assets of WWII victims. Proceedings of the international academic conference in Český Krumlov (22. - 24. 11. 2005). Ed. M. Borák. Documentation Centre for Property Transfers of the Cultural Assets of WWII Victims, Institute of Contemporary History, Czech Academy of Sciences in Prague. Prague: Tilia Publishers, 2006, 385 p. ISBN 80-7285-068-7, 80-86904-16-4.

Studie:

BORÁK, M. Verspätete Gerechtigkeit. Die Restitution von enteignetem Kulturgut in Tschechien. *Osteuropa*, 2006, 56. Jahrgang, Heft 1-2, s. 247-262. ISBN 3-8305-1043-8

BORÁK, M. Problematika menšin ve studijním programu Slezské univerzity v Opavě. In *Metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k národnostním menšinám*. Sestavil a redigoval J. Balbín. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2005, s. 27 - 30. ISBN 80-902972-8-9.

BORÁK, M. Češi v Říšské župě Sudety. Spoluautor Josef Bartoš. In *Nacistická perzekuce obyvatel českých zemí*. Studijní materiál pro učitele dějepisu. Eds. M. Hořák, T. Jelínek. Praha: Živá paměť v nakladatelství Galén, 2006, s. 24-27. ISBN 80-239-6720-7, 80-7262-393-1.

BORÁK, M. Polské obyvatelstvo na Těšínsku. In *Nacistická perzekuce obyvatel českých zemí*. Studijní materiál pro učitele dějepisu. Eds. M. Hořák, T. Jelínek. Praha: Živá paměť v nakladatelství Galén, 2006, s. 33-38. ISBN 80-239-6720-7, 80-7262-393-1.

BORÁK, M. Některé možnosti muzejní identifikace předmětů patřících obětem holocaustu. In *Ztracené dědictví*. Příspěvky z „kulatých stolů“ na téma dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. Ed. M. Borák. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války a Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky v nakladatelství Tilia, 2006, s. 76-82. ISBN 82-7285-067-9, 80-86904-13-X.

BORÁK, M. Proměny obrazu „toho druhého“ v česko-polských vztazích v pohraničních regionech (předpoklady a možnosti výzkumu). In *Śląsk Opolski i Opawski w Unii Europejskiej. Postsocialistyczny bagaż a unijne realia /Opolské a opavské Slezsko v Evropské unii, Postsocialistická zátěž a unijní realie*. Red. B. Kozera, M. Lis. Opole: Uniwersytet Opolski – Wydawnictwo Instytutu Śląski, 2006, s. 98 - 106. ISBN 83-7395-205-5, 83-7511-006-X.

BORÁK, M. Przemiany obrazu sąsiada w czesko-polskich relacjach regionów pogranicza (założenia i możliwości badawcze). In *Śląsk Opolski i Opawski w Unii Europejskiej. Postsocialistyczny bagaż a unijne realia /Opolské a opavské Slezsko v Evropské unii, Postsocialistická zátěž a unijní realie*. Red. B. Kozera, M. Lis. Opole: Uniwersytet Opolski – Wydawnictwo Instytutu Śląski, 2006, s. 107 - 117. ISBN 83-7395-205-5, 83-7511-006-X.

BORÁK, M. Formy i rozmiar represji wobec Czechów i mieszkańców ziem czeskich w Związku Radzieckim do 1956 r. Stan Badań. In *Represje sowieckie wobec narodów Europy 1944-1956*. Pod red. D. Roguta i A. Adamczyk. Zielów: Atena, 2005, s. 323 - 341. ISBN 83-922460-5-5.

BORÁK, M. *Těšínské Slezsko v rámci okupovaného pohraničí v letech 1938-1945*. Historie okupovaného pohraničí 1938-1945. Sv. 11. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Albis intentaional, 2006, s. 83 - 135. ISBN 80-86971-00-7, ISSN 1212-3439.

JANÁK, D. Slezská identita a česká společnost po druhé světové válce. In *Dynamika tożsamości śląskiej*. Katowice: Uniwersytet Śląski, 2006, s. 139-150. ISBN 83-226-1552-3, ISSN 0208-6336.

JANÁK, D. Slezská identita jako politický fenomén po roce 1945. In *Śląsk Opolski i Opawski w Unii Europejskiej. Postsocjalistyczny bagaż a unijne realia. – Opolské a opavské Slezsko v Evropské unii. Postsocialistická zátěž a unijní skutečnost*. Red. B. Kozera, M. Lis. Opole: Uniwersytet Opolski - Wydawnictwo Instytutu Śląski, 2006, s. 17-29. ISBN 83-7395-205-5, 83-7511-006-X.

JANÁK, D. Śląska tożsamość jako zjawisko polityczne po 1945 r. In *Śląsk Opolski i Opawski w Unii Europejskiej. Postsocjalistyczny bagaż a unijne realia. – Opolské a opavské Slezsko v Evropské unii. Postsocialistická zátěž a unijní skutečnost*. Red. B. Kozera, M. Lis. Opole: Uniwersytet Opolski - Wydawnictwo Instytutu Śląski, 2006, s. 30 - 44. ISBN 83-7395-205-5, 83-7511-006-X.

JANÁK, D. Sovětské vězeňství v letech 1917-1960. I. Od revolučního teroru do počátku GULAGu (1917-1929). *Slezský sborník*, 2006, roč. 104, č. 4, s. 278 - 291.

Populárněvědné články, zprávy a recenze:

BORÁK, M. Frommer, Benjamin: National Cleansing. Retribution against Nazi Collaborators in Postwar Czechoslovakia. *Bohemia*, Band 45, 2004, s. 565 - 567.

BORÁK, M. Piotr M. Majewski, NIEROZEGRANA KAMPANIA. Możliwości obronne Czechosłowacji jesienią 1938 roku. *Časopis Slezského zemského muzea*, řada B, 2005, roč. 54, s. 293-294.

JANÁK, D. K životnímu jubileu Mečislava Boráka. *Časopis Slezského zemského muzea*, řada B, 2005, roč. 54, č. 3, s. 280 - 282. ISSN 0323-0678.

Nepublikované práce:

BORÁK, M. Održené pohraničí českých zemí v letech 1938-1945. Texty pro Průvodce Památníkem osvobození v Hrabyni. 67 s. rkp.

BORÁK, M. Ostravsko-opavská operace Sovětské armády. Texty pro Průvodce Památníkem osvobození v Hrabyni 17 s. rkp.

BORÁK, M. Identifikace předmětů po obětech holocaustu ve sbírkách muzeí a galerií ČR, 6 s. rkp., pro Časopis SZM, řada B

BORÁK, M. Budoucnost ztraceného kulturního dědictví. Dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. 21 s. rkp., pro Soudobé dějiny.

BORÁK, M. Spor o těšínské Slezsko. 7 s. rkp., pro česko-polsko-německou publikaci „Evropská historie Horního Slezska“.

JANÁK, D. Proměny politického systému v Československu v letech 1945-1956. 7 s. rkp., pro sborník z konference VŠB-TU a PF OU Člověk – dějiny – hodnoty III.

JANÁK, D. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v Moravskoslezském kraji v letech 1996-2006. 15 s. rkp., pro sborník z konference Opolské a opavské Slezsko v Evropské unii. Problémy prvních let členství v Evropské unii.

JANÁK, D. Češi, českoslovenští občané a obyvatelé českých zemí v sovětských věznicích a táborech 1918-1956., 15 s. rkp. pro sborník z konference Výzkum perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918-1956).

KORBELÁŘOVÁ, I. Ženy ve slezské vědě. Na okraj problému ženské vzdělanosti a odborné působnosti v barokním období. 19 s. rkp., pro sborník z konference Tradycje nauki legnickiej.

KORBELÁŘOVÁ, I. Ženy ve slezské měšťanské společnosti barokního období. Několik poznámek na okraj probíhajícího výzkumu. 18 s. rkp., pro sborník ze IV. pardubického bienále.

ŽÁČEK, R. Slezsko před rokem 1335. 42 s. rkp., pro sborník z konference Tradycje nauki legnickiej.

Ediční činnost:

Právní normy z doby nesvobody. Sborník příspěvků o poválečné retribuci v ČSR. Red. M. Borák, J. Kocian, J. Kuklík ml. Praha: MZV ČR a ÚSD AV ČR, 2006 (v tisku).

Návraty ztracené paměti. Deponáty židovského majetku v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze. Ed. M. Borák. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války a Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky v nakladatelství Tilia, 2007.

Polská bohemika a česká polonika na přelomu století. Komentovaná bibliografie. Red. M. Borák a R. Gładkiewicz. Praha: Carolinum, 2006 (v tisku).

Polacy i Czesi między Rosją i Niemcami (XIX-XXI wiek). Red. R. Gładkiewicz, M. Borák. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 2005 (v tisku).

Budoucnost ztraceného kulturního dědictví. Dokumentace, identifikace a restituce kulturních statků obětí II. světové války. Příspěvky z mezinárodní vědecké konference v Českém Krumlově (22. – 24. 11. 2005). Ed. M. Borák. Praha: Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války a Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky v nakladatelství Tilia, 2006 (v tisku).

Opavské a opolské Slezsko v Evropské unii. Problémy prvních let členství se zřetelem na společenské proměny. Sborník příspěvků. Ed. M. Borák. Opava: Ústav veřejné správy a regionální politiky Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity, 2007 (redakční příprava).

Kulturněvýchovná činnost. M. Borák zajistil přednášku „Nové souvislosti katyňského zločinu“, uspořádanou pro členy Sdružení Katyňská rodina v ČR 7. 2. 2006 v Českém Těšíně, dále přednášku „Perzekuce československých občanů v SSSR 1918-1956“, pořádanou Českým centrem Velvyslanectví ČR v Moskvě a Muzeem Andreje Sacharova 10. 10. 2006 v Moskvě, doprovázenou videoprojekcí ukázek z natáčení dokumentárního filmu o katyňském zločinu, dále přednášku „První a druhá světová válka na Podkarpatské Rusi“, spojenou s besedou k videoprojekci dokumentu o obraně Podkarpatské Rusi v letech 1938-1939, kterou pořádalo Sdružení přátel Podkarpatské Rusi a Městský úřad Brno 11. 11. 2006 v Brně. Popularizoval výsledky výzkumu rovněž v 6 vystoupeních v televizi – v polském vysílání pořadu Report, vysílaném 30. 3. na ČT 1, opakování 31. 3. na ČT 2 (o zločinu v Katyni a obětech z řad Poláků z Těšínska, polsky), v pořadu Dobré ráno, vysílaném 9. 5. 2006 na ČT 1, opakování 9. 5. na ČT 2 (o popularizaci výsledků výzkumu v oboru nejnovějších dějin), v pořadu Aktuality TV Kaluga, Ruská federace, vysílaném 6. 7. (o natáčení filmu o Katyni a výsledcích výzkumu), v pořadu Dobré ráno, vysílaném 17. 7. na ČT 1, opakování 17. 7. na ČT 2 (o natáčení filmu o Katyni a výsledcích výzkumu), v polském vysílání pořadu Report, vysíláno 20. 7. na ČT 1, opakování 11. 7. na ČT 2 (o natáčení filmu o Katyni a výsledcích výzkumu, polsky), v pořadu Před půlnocí, vysílaném 31. 10. na ČT 24, opakování tamtéž 1.11. 2006 (půlhodinka o problematice výzkumu obětí perzekuce v archivech Ruské federace). Dále zpracoval námět a scénář a podílel se na realizaci televizního dokumentárního filmu „Zločin jménem Katyň“, který popularizuje nové výsledky výzkumu obětí perzekuce obyvatel českých zemí v SSSR, popularizoval výsledky výzkumu ve 4 vystoupeních v rozhlasu – v pořadu Aktuality polského vysílání Českého rozhlasu Ostrava, vysílaném 27. 6. (o natáčení filmu o Katyni a výsledcích studia v ruských archivech), 12. 7. (o činnosti odvolací komise pro odškodnění totálně nasazených s příklady z Těšínska), 28. 8. (o ukončení odškodňování obětí totálního nasazení s příklady z Těšínska a 10. 11. (o nalezení nové katyňské oběti z České republiky), a během studijního pobytu v Moskvě poskytl zpravodaji ČTK rozhovor o výzkumu perzekucí československých občanů v SSSR, který byl publikován v několika denících v ČR. D. Janák a R. Žáček připravili pro ČT Ostrava informaci o spolupráci s Opolskou univerzitou.

Ostatní odborná činnost. Pracovníci oddělení se organizačně podíleli na průběhu 2 mezinárodních vědeckých konferencí, jejich spolupořadatelem bylo SZM. Aktivně vystupovali na dalších 6 mezinárodních konferencích a seminářích pořádaných jinými institucemi, z toho ve 2 případech v zahraničí (v Polsku).

1. Výzkum perzekuce československých občanů v Sovětském svazu (1918-1956). Mezinárodní vědecká konference, pořádalo Slezské zemské muzeum Opava ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd ČR a Národním archivem ČR 30. 11. 2006 v Praze. Koncepce a organizační příprava konference M. Borák, účast M. Borák, referát „Prameny a výzkumy perzekuce Čechů, československých občanů a obyvatel českých zemí v Sovětském svazu (1918-1956)“, D. Janák, referát „Občané předválečné ČSR v systému zařízení GUPVI NKVD-MVD v SSSR v letech 1945-1953 (základní problémy a údaje)“.

2. Evropská identita v podmínkách evropské integrace. Mezinárodní vědecká konference, pořádalo Slezské zemské muzeum ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě a Informační kanceláři RE v Praze 26. - 27. 10. 2006 v Opavě. Účast D. Janák (úvodní a závěrečné slovo).

3. Opavské a opolské Slezsko v Evropské unii. Problémy prvních let členství se zřetelem na společenské proměny. Mezinárodní vědecká konference pořádaná Ústavem veřejné správy a regionální politiky FPF Slezské univerzity 10. – 11. 11. 2006 v Opavě. Účast M. Borák, příspěvek „Soudobé problémy odškodňování obětí druhé světové války v České republice“, D. Janák, příspěvek „Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v Moravskoslezském kraji v letech 1996-2006“.

4. Nové dokumenty k historii česko-ruských (sovětských) vztahů. Mezinárodní vědecká konference pořádaná Historickým ústavem Akademie věd ČR a Česko-ruskou komisí historiků a archivářů 28. 11. 2006 v Praze. Příspěvek M. Borák „Možnosti a problémy studia pramenů o perzekuci československých občanů v SSSR v letech 1918-1956“.

5. Between Russia and Germany. The problem of displaced cultural goods in Central Europe in 2000-2006. Mezinárodní vědecká konference pořádaná Nadací Bathoryho 8. – 9. 12. 2006 ve Varšavě. Účast M. Borák, vystoupení v diskuzi, zpracování zprávy o průběhu konference.

6. IX. sjezd českých historiků. Pořádalo Sdružení historiků České republiky, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, Historický ústav AV ČR v Pardubicích, 6. - 8. 9. 2006. Účast D. Janák, příspěvek „K právním aspektům sovětizace vězeňství v ČSR (1948-1956)“.

7. Člověk – dějiny - hodnoty. III. mezinárodní vědecká konference, pořádaly katedra společenských věd Vysoké školy báňské – Technické univerzity a katedra společenských věd Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě 25. - 26. 9. 2006. Účast D. Janák, referát „Proměny politického systému v Československu v letech 1945-1956“.

8. Tradycje nauki legnickiej. Konferencja naukowa z okazji 480 rocznicy założenia uniwersytetu przez księcia legnickiego Fryderyka II. Účast I. Korbelařová, příspěvek „Ženy ve slezské vládě“, R. Žáček, příspěvek „Slezsko před rokem 1335“.

Pracovníci oddělení poskytli celkem 44 konzultací, z toho 28 zahraničních, jež se týkaly převážně novodobých dějin Slezska, odškodnění válečných obětí, dokladů o věznění či jiné perzekuci za druhé světové války, poválečných táborů nucené práce, perzekuce československých občanů v bývalém SSSR atp. M. Borák vypracoval 2 odborné posudky (návrh pro Ministerstvo vnitra ČR na zpřístupnění fondů významných pro českou historiografii, uložených v archivech Ruské federace, posouzení a úpravy obsahu publikace Nacistická perzekuce obyvatel českých zemí, vydávané Česko-německým fondem budoucnosti pro učitele dějepisu základních a středních škol v ČR), dále 3 posudky na grantové projekty GA ČR, GA MŠ SR a SAV, dále 5 posudků na studie pro publikaci ve vědeckých časopisech, 4 posudky na závěrečné bakalářské práce pro FF Slezské univerzity v Opavě a 1 posudek na disertační práci pro FF Masarykovy univerzity v Brně. D. Janák vypracoval 2 posudky na projekty GA ČR a 3 posudky závěrečných bakalářských prací pro FF Slezské univerzity v Opavě.

V červnu až říjnu 2006 se uskutečnil v rámci projektu Grantové agentury ČR zahraniční studijní pobyt v Ruské federaci a na Ukrajině (M. Borák), zaměřený na archivní výzkum, studium v knihovnách a muzeích v Moskvě, Petrohradě a Kyjevě.

Pracovníci oddělení jsou členy redakčních rad časopisů Slezský sborník (R. Žáček, M. Borák), Těšínsko (R. Žáček, I. Korbelařová, M. Borák, D. Janák), Studia Śląskie (R. Žáček), Časopis SZM, řada B (R. Žáček), Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis (R. Žáček), Studia Śląskie (R. Žáček), ediční rady Bibliotheca Tessinensis, Książnica Cieszyńska Cieszyn (M. Borák), redakční rady webových stránek SZM (I. Korbelařová), redakční rady Střediska pro vydávání historických pramenů Slezského ústavu

SZM a Ústavu historie a muzeologie FPF SU (I. Korbelářová, R. Žáček). V roce 2006 byli členy následujících odborných orgánů: Stálá společná česko-polská komise humanitních věd při MŠMT ČR (M. Borák), Česko-ruská komise historiků a archivářů (M. Borák), Český národní komitét pro středoevropská a východoevropská studia (M. Borák), český sekretariát Mezinárodního centra slezských studií při Konferenci rektorů slezských univerzit (vedoucí I. Korbelářová), odvolací komise pro odškodnění obětí totálního nasazení při České radě pro oběti nacismu a Česko-německém fondu budoucnosti (M. Borák), oborová rada č. 8 Grantové agentury AV ČR (D. Janák), vědecká rada Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR (M. Borák), vědecká rada OVM Nový Jičín (R. Žáček), vědecká rada SZM Opava (M. Borák), vědecká rada Muzea Těšínska v Českém Těšíně (R. Žáček - předseda, M. Borák, D. Janák, I. Korbelářová, Z. Jirásek), vědecká rada SU Opava (R. Žáček), vědecká rada FPF SU Opava (R. Žáček), Akademický senát SU Opava (D. Janák), rada doktorandského studia UHM FPF SU (R. Žáček), porota pro udílení „Ceny ministra obrany za nejlepší studentskou vědeckou práci s tematikou II. světové války“ (R. Žáček, M. Borák), komise pro nákup sbírek Muzea Těšínska v Českém Těšíně (R. Žáček),

Mezinárodní prezentace SZM. Pracovníci oddělení spolupracovali v roce 2006 s těmito zahraničními institucemi v Polsku, Slovensku, USA, Ukrajině, Rusku, Izraeli: Muzeum Katyńskie Warszawa, Centralne Archiwum Wojskowe Warszawa, Muzeum Powstania Warszawskiego Warszawa, Ośrodek KARTA Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej Warszawa a Katowice, Muzeum Jeńców Wojennych Łambinowice-Opole, Instytut Śląski Opole, Uniwersytet Opolski Opole, Uniwersytet Wrocławski Wrocław, Uniwersytet Śląski Katowice a Cieszyn, Biblioteka Śląska Cieszyn, Archiwum Państwowe Katowice, Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Nowym Targu, Múzeum SNP Banská Bystrica, Institut for Aero-Historical Research Bethel, Hoover Institution – Stanford University, Česká beseda Lvov, Ruský státní vojenský archiv Moskva (včetně pobočky tzv. trofejního archivu), Státní archiv Ruské federace Moskva, Ruský státní archiv ekonomiky Moskva, Archiv Muzea Andreje Sacharova Moskva, Archiv hnutí Memoriál Moskva, Státní archiv Zakarpatské oblasti Užhorod, Ústřední muzeum Velké vlastenecké války Moskva, Memoriální muzeum německých antifašistů Krasnogorsk, Státní memoriální komplex Katyň ve Smolensku, Státní memoriální komplex Mednoje u Tveru, Muzeum Andreje Sacharova Moskva, Rusko-německý fond porozumění a odškodnění Moskva, Slovanský ústav AV RF Moskva, Yad Vashem Jerusaleem.

Oddělení pro výzkum národnostních vztahů a menšin

Vědeckovýzkumná činnost. Pracovníci oddělení se čtyřmi pracovišti (pro výzkum národnostních menšin, historické sociologie, hospodářských a sociálních dějin a demograficko-statistickým) se v roce 2006 podíleli na řešení pěti projektů GA ČR, z toho jednoho s mezinárodní účastí, a jednoho mezinárodního (česko-německého) výzkumného projektu. Ve fázi příprav je rovněž podíl na dvou dalších mezinárodních projektech.

1. Projekt GA ČR reg. č. 409/04/1088 „Vývojové proměny postsocialistických měst ostravského a hornoslezského regionu v podmínkách transformace“ (projekt s mezinárodní účastí). Doba řešení 2004-2006. Nositelem ukončeného projektu bylo SZM, řešitelem R. Prokop ze SÚ SZM, spoluřešiteli a spolupracovníky O. Šrajeroval (SÚ SZM), A. Václaviková (Slezská univerzita v Opavě), P. Šindler (Ostravská univerzita), J. Runge a F. Kłosowski (Slezská univerzita Katowice, Polsko). V závěrečném roce řešení projektu došlo k vyhodnocení výsledků sociologického šetření a do tisku byl připraven rukopis výstupu (209

s.) – samostatné publikace, která vyšla koncem roku 2006. R. Prokop je autorem pěti a O. Šrajerová dvou kapitol textu.

2. Projekt GA ČR reg. č. 409/05/P042 „Formování vzdělaných vrstev občanů v českých zemích v druhé polovině 19. a na počátku 20. století (vybrané moravské a slezské lokality)“. Doba řešení 2005-2007. Nositelem je SZM, řešitelem A. Pokludová. V roce 2006 pokračovalo vytváření statistické databáze, studium archivních pramenů, odborné literatury a relevantních memoárů. V rámci řešení grantu byl rovněž uskutečněn výzkum mezigenerační sociální mobility představitelů inteligence od poloviny 19. století do začátku 20. století ve dvou vybraných lokalitách (Olomouc, Opava). Pozornost byla věnována také dalším aspektům postavení lékařů, advokátů a učitelů a vývoji zdravotní správy a péče ve Slezsku ve vymezeném časovém úseku. V souvislosti s řešením úkolu vznikly čtyři rukopisné studie, z nichž dvě budou použity jako podklady pro referáty na vědecké konference s mezinárodní účastí, jež jsou připravovány na rok 2007.

3. Projekt GA ČR reg. č. 404/03/0643 „Hornická ústní slovesnost Ostravska-Karvinska. Záchranný a komparativní výzkum“. Doba řešení 2003-2005, prodlouženo do poloviny roku 2006. Nositelem bylo SZM, řešitelkou G. Sokolová (pracovní úvazek ve SZM 0,1, od dubna do konce července 2006 dlouhodobě v nemocenském stavu). V roce 2006 byla dokončována závěrečná zpráva o řešení úkolu, doplňovaly se materiály k antologii hornických vyprávění. V souvislosti s řešením projektu byla věnována pozornost také přepisu některých textů pro folkloristický archiv ústní slovesnosti SÚ SZM. Připraven byl rukopis Antologie hornických vyprávění a sestaveny tři dílčí studie k tématu výzkumu.

4. Mezinárodní projekt „Migrace a transformace – Migration und Transformation 1945-1950 (edice dokumentů k vývoji pohraničí českých zemí)“. Doba řešení 2004-2007, uzavřena dohoda o prodloužení do konce roku 2009. Institucí poskytující podporu byl Volkswagen-Stiftung (SRN), nositelem projektu byla Univerzita H. Heineho (SRN), v prodloužení se počítá s Collegiem Carolinem v Mnichově (SRN) a s participací Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR v Praze. Řešitelem byl prof. dr. D. Brandes, o hlavním řešiteli (koordinátorovi) v prodloužené fázi projektu bude rozhodnuto CC v Mnichově. Spolupracovníky na projektu byli v dosavadní fázi A. von Arburg, A. Wiedemann, T. Dvořák, T. Staněk a M. Miklová, v prodloužení se počítá se změnami v týmu a s jeho rozšířením. V digitální databázi na FF MU v Brně bylo podle stavu z konce roku 2006 zaznamenáno a klasifikováno téměř 4 600 navržených dokumentů, z nichž bylo přepsáno a připraveno k editorské práci již kolem 3 900. Uzavřeno bylo navrhování položek pro I. svazek edice (rok 1945), dokončuje se proces výběru a hodnocení dokumentů pro II. svazek (rok 1946), probíhá další navrhování pro III. a IV. svazek (léta 1947-1950). T. Staněk se podílel na výběru a hodnocení navržených dokumentů a také na přípravách editorského zpracování jednotlivých položek I. svazku. Realizace projektu narážela na některé organizačně technické aj. problémy související s náročností předsevzatého záměru, zejména pokud šlo o zvládnutí značného počtu dokumentů z řady tuzemských archivů a koordinaci postupu prací. Splnění úkolu v původně stanoveném termínu se jevilo jako nereálné. Pro vedoucího projektu a sponzora byly proto variantně vypracovány materiály zdůvodňující potřebu transformace týmu (včetně změn v rozpočtu) a posunutí termínu dokončení práce. Řešení projektu bylo v létě 2006 pozastaveno. Po konzultacích a jednání se sponzorem, představiteli mnichovského CC a zástupcem ÚSD AV ČR (říjen 2006) bylo dosaženo předběžné dohody o podmínkách pokračování v řešení projektu do roku 2009, a to v gesci jeho nového nositele. Prodloužená fáze by měla být zahájena v březnu 2007.

5. Projekt GA ČR reg. č. 409/04/0779 „Formy a rozsah perzekuce Čechů, čs. občanů a obyvatel českých zemí v SSSR (1918-1956)“. Doba řešení 2004-2006, prodlouženo do poloviny roku 2007. Nositelem grantu je SZM, spolunositelem ÚSD AV ČR. Řešitel M. Borák. Spolupracovník na grantu T. Staněk zpracovával v roce 2006 výsledky archivního

výzkumu z let 2004-2005, jenž byl uskutečněn v Ruské federaci (Moskva – fondy Ruského státního vojenského archivu a Státního archivu Ruské federace). Pokračovalo studium literatury k tématu a vyhodnocovány byly rovněž některé poznatky získané z dokumentace uložené v tuzemských archivech (Národní archiv a Vojenský ústřední archiv Praha). Koncipována a rozpracována byla výstupní studie sledující postavení občanů předválečné ČSR v kontingentech válečných zajatců a internovaných v SSSR v letech 1945-1955, připraven byl rovněž příspěvek pro mezinárodní konferenci k řešení úkolu, jež se konala v listopadu 2006 v Praze.

6. Projekt GA AV ČR reg. č. B801860601 „Moravskoslezská města v éře komunální samosprávy 1850-1914: Komunální elity, obecní hospodářství, budování moderní infrastruktury“. Doba řešení 2006-2008. Nositelem grantu je FF Ostravské univerzity, spolunositelem SZM, řešitel P. Kladiwa z FF OU a spoluřešitelkou A. Pokludová ze SZM. Spoluřešitelka se v roce 2006 zabývala vyhodnocováním výsledků obecních voleb v Olomouci a Opavě ve sledovaném období, rozbořem statutů obou měst a zpracováváním databází jejich volených reprezentací. Pokračovalo studium archivní dokumentace, statistik (sčítání lidu z let 1850-1910) a dalších pramenů. Koncipovány byly jednotlivé části připravované monografie o opavské Městské radě v letech 1850-1914.

7. V roce 2006 se O. Šrajerová podílela na přípravě mezinárodního výzkumného projektu INTERREG IIIA zaměřeného k tématu „Regionální identita a identifikace obyvatel s regionem v česko-polském pohraničí“. Projekt by se měl ve spolupráci s Univerzitou v Opolí (Polsko, dr. Berlinska) realizovat v roce 2007.

8. R. Prokop se podílel na vypracování podkladů pro předložení návrhu mezinárodního projektu (Slezská univerzita v Katovicích, Wydział Nauk o Ziemi w Sosnowcu) „Tradiční regiony střední Evropy v procesu ekonomické transformace a společenské modernizace“.

Interní a vědecké úkoly SZM. Pracovníci oddělení v průběhu roku 2006 řešili nebo dokončovali čtyři samostatné tematické úkoly.

1. „Vývoj obecné kultury v českých zemích 1781-1989“. Doba řešení 2006-2007. J. Macháčová a J. Matějček dokončili první verzi obsáhlé publikace, jež se zabývá problémy obecné kultury v českých zemích v letech 1781-1989 (rozsah asi 500 s.). V souvislosti se zpracováváním tematik sociálních a kulturních dějin českých zemí a postavení žen v české společnosti 19. století bylo dále napsáno šest dílčích studií a článků, jejichž autory jsou J. Macháčová a J. Matějček.

2. „Vzpomínky“. Doba řešení 2005 - 2006. R. Prokop připravil rukopis práce „Význam vzpomínkové paměti v proměnách událostí, lidí a doby se zaměřením na předválečné pohraničí, nacistickou okupaci a industriální poválečný vývoj Ostravska“ (300 s.)

3. „Německé obyvatelstvo v českých zemích po roce 1945“. Doba řešení 2006. Ve spolupráci s A. von Arburgem sestavil T. Staněk rozsáhlejší studii zabývající se okolnostmi a průběhem tzv. divokých odsunů německého obyvatelstva z českých zemí od konce války do podzimu 1945 (94 s.). Dvě pokračování již vyšla tiskem, třetí část bude zveřejněna začátkem roku 2007. V rámci ústavního úkolu dokončil T. Staněk rovněž definitivní korekturu německojazyčné verze knihy „Tábory v českých zemích 1945-1948“ (385 s.), kterou vydá mnichovské CC v roce 2007.

4. „Slováci v České republice“. Doba řešení 2004-2007. O. Šrajerová pokračovala ve studiu pramenů a literatury k problematice. V rámci řešení úkolu vznikly a byly publikovány tři dílčí studie.

V průběhu řešení grantových projektů a dalších vědeckovýzkumných aktivit vzniklo v roce 2006 na oddělení celkem 35 rozsáhlejších i kratších rukopisů (kapitol z obsáhlejších publikací, výzkumných zpráv, studií a článků) k otázkám určujícím odborný profil jednotlivých pracovišť oddělení. Některé z nich již byly publikovány, odevzdány do tisku,

nebo jsou ve stadiu úprav před zveřejněním. Dosavadní výstupy z řešení *grantových projektů* představují např. kolektivní práce „Vývojové proměny postsocialistických měst ostravského a hornoslezského regionu v podmínkách transformace“ (spoluautoři R. Prokop a O. Šrajeroová), která již vyšla tiskem, dále texty G. Sokolové („Antologie hornických vyprávění“, 51 s., „Tradiční a hornická lidová slovesnost a jejich vzájemné vazby“, 27 s. nebo „Co přinesl dotazníkový výzkum hornických vyprávění“, 23 s.), T. Staňka („Čechoslováci“ a čs. občané předválečné ČSR v kontingentech válečných zajatců a internovaných osob v SSSR v letech 1945-1955“, 75 s. a „Občané předválečné ČSR v systému zařízení GUPVI NKVD-MVD v SSSR v letech 1945-1953, 15 s.), O. Šrajeroová („K otázkám národní identity Slováků v ČSR“, 18 s. a „Kultúrno-spoločenský život príslušníkov národnostných menšín v postsocialistických mestách ostravského regionu“, 20 s.), A. Pokludové (mj. „Lékař v Ostravě“, 20 s., „Učitel v Ostravě“, 16 s., „Advokát v Ostravě“, 13 s., nebo „Zprávy o zdravotních poměrech ve Slezsku – opomenutý pramen k poznání vývoje veřejné zdravotní péče na přelomu 19. a 20. století“, 15 s.) aj.

Z příspěvků vzniklých v souvislosti s *ústavními a jinými výzkumnými úkoly* lze např. uvést první verzi rukopisu společné práce J. Macháčové a J. Matějčka „Nástin problémů obecné kultury v českých zemích 1781-1989“, cca 500 s. a další studie těchto autorů (mj. „Co měl kdo kdy v hlavě: Skupinové subkultury v českých zemích 1781-1848 /léta 1848-1914/“, 34 s., „Úředníci jako součást středních vrstev v 19. století /české země/“, 10 s., „Sociální historiografie českých zemí 19. století: Z výsledků a různých přístupů“, 8 s. nebo „Náboženství, církve a sekularizace v českých zemích 1781-1945“, 8 s.). Z rozsáhlejších rukopisů jde dále o texty R. Prokopa („Význam vzpomínkové paměti v proměnách událostí, lidí a doby se zaměřením na předválečné pohraničí, nacistickou okupaci a industriální poválečný vývoj Ostravska“, 300 s.), T. Staňka a A. v. Arburga („Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva /květen až září 1945/, 3.část“, 32 s.) nebo O. Šrajeroová („Kultura Slováků v Česku“, 7 s.) a A. Pokludové („Emancipovaná, a přesto nešťastná: Sebereflexe začínající učitelky z počátku 20. století“, 12 s., „Vývoj lékařského stavu a veřejné zdravotní péče v Opavě v druhé polovině 19. a na počátku 20. století“, 14 s.).

Publikační činnost. Pracovníci oddělení byli v roce 2006 autory nebo editory dvou samostatných publikací. O. Šrajeroová editovala sborník „Migrace – tolerance – integrace II“ z mezinárodní vědecké konference konané 20. a 21. 9. 2005 v Opavě (vyšel v roce 2006). R. Prokop a O. Šrajeroová byli členy autorského kolektivu publikace „Vývojové proměny měst ostravského a hornoslezského regionu v podmínkách transformace“. Dále bylo zveřejněno 15 studií a statí v odborných periodikách a sbornících. Vzniklo také 12 popularizačních článků, glos, zpráv o literatuře a recenzí. R. Prokop přispěl třemi hesly do Biografického slovníku Slezska a severní Moravy vydávaného FF a Ústavem pro regionální studia Ostravské univerzity.

BIBLIOGRAFIE

Monografie a sborníky:

Migrace – tolerance – integrace II: Sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 20. a 21. září 2005. Ed. Olga Šrajeroová. Opava-Praha: Slezský ústav SZM v Opavě a Informační kancelář Rady Evropy v Praze, 2005, 392 s. (vyšlo 2006). ISBN 80-86224-51-1.

KŁOSOWSKI, F., RUNGE, J., PROKOP, R., ŠINDLER, P., ŠRAJEROVÁ, O., VÁCLAVÍKOVÁ, A. *Vývojové proměny postsocialistických měst ostravského a hornoslezského regionu v podmínkách transformace.* Opava-Šenov u Ostravy: Slezský ústav SZM v Opavě – Tilia, 2006, 203 s. ISBN 80-96224-60-0.

Studie:

- MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Historická pa(z)měť nadloajalisty Jana Čupíka a lokální existence 1805-2005: nevědomost, konformita, lhostejnost, nespokojenost. In *Napoleonské války a historická paměť*. Brno: Matice Moravská – Muzeum Brněnska – Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, 2005, s. 389 - 400 (vyšlo 2006). ISBN 80-86488-23-3.
- MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Společnost českých zemí a Božena Němcová (v ní a o ní). In *Božena Němcová. Život, dílo, doba*. Česká Skalice, 2006, s. 148 - 154.
- MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Využití vzpomínek v historické sociologii. In *Paměti a vzpomínky jako historický pramen*. Práce z dějin techniky a přírodních věd, sv. 10. Ed. M. Sekyrková. Praha: Národní technické muzeum, 2006, s. 57 - 69. ISSN 1801-0040, ISBN 80-7037-152-8.
- MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. „Co měl kdo kdy v hlavě“. Skupinové subkultury v českých zemích I.: 1781-1848. Nástin. *Slezský sborník*, 2006, roč. 104, č. 3, s. 161 - 188. ISSN 0037-6833.
- MACHAČOVÁ, J. Žena tvůrce rodinných vztahů? Systém hodnot žen z prostředí inteligence – paměti Zdeňky Janáčkové (1865-1938). In *Paměti a vzpomínky jako historický pramen*. Práce z dějin techniky a přírodních věd, sv. 10. Ed. M. Sekyrková. Praha: Národní technické muzeum, 2006, s. 281 - 294. ISSN 1801-0040, ISBN 80-7037-152-8.
- POKLUDOVÁ, A. Socioprofesionální stratifikace představitelů komunální samosprávy ve statutárním městě Opavě (1850-1918). In *Občanské elity a obecní samospráva 1848-1948: Metody, stav a výsledky bádání*. K vydání připravili L. Fasora, J. Hanuš a J. Malif. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 304 - 316. ISBN 80-7325-091-8.
- SOKOLOVÁ, G. Některé otázky integrace: Analogie s poznatky starších výzkumů etnicky smíšených regionů. In *Migrace – tolerance – integrace II: Sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 20. a 21. září 2005*. Ed. O. Šrajeroová. Opava-Praha: Slezský ústav SZM v Opavě a Informační kancelář Rady Evropy v Praze 2005, s. 14 - 22 (vyšlo 2006). ISBN 80-86224-51-1.
- STANĚK, T. Norman M. Naimark über „ethnische Säuberungen“ im 20. Jahrhundert. Rezension und Anmerkungen zum „Fall“ der Tschechoslowakei. *Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder*, 2004, Bd. 45, Heft 2, s. 485 - 497 (vyšlo 2006). ISSN 0523-8587.
- STANĚK, T. Poválečné „excesy“ 1945 a jejich vyšetřování (závěry výzkumu). In *Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody*. Sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Uspořádali Zdeňka Kokošková, Jiří Kocian a Stanislav Kokoška. Praha: Národní archiv a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, s. 365 - 373 (vyšlo 2006). ISBN 80-867/12-32-X.
- STANĚK, T., ARBURG, A. von. Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945). Část 1. *Soudobé dějiny*, 2005, roč. 12, č. 2-3, s. 465 - 633 (vyšlo 2006). ISSN 1210-7050.
- STANĚK, T., ARBURG, A. von. Organizované divoké odsuny ? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945). Část 2. *Soudobé dějiny*, 2006, roč. 13, č. 1-2, s. 13 - 49. ISSN 1210-7050.
- STANĚK, T. Deutsche Einwohner in den böhmischen Ländern nach 1945: Die tschechische Historiographie im vorigen Jahrzent und der internationale Kontext. In *Sudetenland (Böhmen – Mähren – Schlesien)*. Erinnerungsraum Mähren: zu Vorgeschichte, Verlauf und Folgen eines unüblichen Treffens in Olmütz vom 15. bis 19. April 2004. Herausgegeben von I. Fiala-Fürst, Š. Hetfleischová und J. Krapmann, 2006, Heft 3, s. 286 - 310. ISSN 0562-5173.
- ŠRAJEROVÁ, O. Charakteristika slovenskej národnostnej menšiny v ČR z hľadiska jej profesijnej skladby. In KOŠTIALOVÁ, K. (ed.). *Subkultúry v meste. Etnologické štúdie socioprofesionálnych skupín*. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Béla, 2005, s. 151 - 159 (vyšlo 2006). ISBN 80-8083-153-X.
- ŠRAJEROVÁ, O. Slováci v ČR a slovensko-české vzťahy po roku 1993. In *Slovensko-české vzťahy po roce 1993: Sborník z mezinárodní vědecké konference Vysoké školy politických a společenských věd*. Eds. P. Hirtlová a V. Srb. Kolín: Nezávislé centrum pro politiku, 2005, s. 53 - 62 (vyšlo 2006) ISBN 80-86879-02-X.
- ŠRAJEROVÁ, O. Image vybraných postsocialistických miest ostravského regionu. *Slezský sborník*, 2006, ročník 104, č. 2, s. 204 - 224. ISSN 0037-6833.

Nepublikované práce:

rkp.

MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Nástin problémů obecné kultury v českých zemích 1781-1989, 500 s. rkp. (první verze připravované knižní publikace)

MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. „Co měl kdo kdy v hlavě“: Skupinové subkultury v českých zemích 1781-1848. Léta 1848-1914, 34 s. rkp.

MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Úředníci jako součást středních vrstev v 19. století, 10 s. rkp.

MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Sociální historiografie českých zemí 19. století, 7 s.

MACHAČOVÁ, J., MATĚJČEK, J. Náboženství, církev a sekularizace v českých zemích 1781-1945, 8 s. rkp.
 POKLUDOVÁ, A. Emancipovaná a přesto nešťastná. Sebereflexe začínající učitelky z počátku 20. století, 12 s. rkp.
 POKLUDOVÁ, A. Lékař, učitel a advokát v Ostravě, 49 s. rkp.
 POKLUDOVÁ, A. Vývoj lékařského stavu a veřejné zdravotní péče v Opavě v druhé polovině 19. a na počátku 20. století, 14 s. rkp.
 POKLUDOVÁ, A. Zprávy o zdravotních poměrech ve Slezsku – opomenutý pramen k poznání veřejné zdravotní péče na přelomu 19. a 20. století, 15 s. rkp.
 PROKOP, R. Význam vzpomínkové paměti v proměnách událostí, lidí a doby se zaměřením na předválečné pohraničí, nacistickou okupaci a industriální poválečný vývoj Ostravska, 300 s. rkp.
 SOKOLOVÁ, G. Antologie hornických vyprávění (texty pověrečné, humorné i pohádkové), 51 s. rkp.
 SOKOLOVÁ, G. Tradiční a hornická lidová slovesnost: jejich vzájemné vazby, 27 s. rkp.
 SOKOLOVÁ, G. Co přinesl dotazníkový výzkum hornických vyprávění, 23 s. rkp.
 STANĚK, T. „Čechoslováci“ a čs. státní občané předválečné ČSR v kontingentech válečných zajatců a internovaných osob v SSSR v letech 1945-1955, 75 s. rkp.
 STANĚK, T. Občané předválečné ČSR v systému zařízení GUPVI NKVD-MVD v SSSR v letech 1945-1953 (vstupní úvaha), 15 s. rkp.
 STANĚK, T., ARBURG, A. von. Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945). 3 část, 32 s. rkp.
 ŠRAJEROVÁ, O. K otázkám národní identity Slováků v ČR, 18 s. rkp.
 ŠRAJEROVÁ, O. Kulturno-spoločenský život príslušníkov národnostných menšín v postsocialistických mestách ostravského regiónu, 20 s. rkp.

Ostatní odborná činnost. Pracovníci oddělení se v roce 2006 zúčastnili osmi vědeckých konferencí, seminářů a sympozií, z toho šesti s mezinárodní účastí.

1. „Evropská identita v podmínkách evropské integrace“. Mezinárodní vědecká konference pořádaná 26. - 27.10.2006 v Opavě Slezským ústavem SZM ve spolupráci se Slezskou univerzitou a Informační kanceláří Rady Evropy. Organizační příprava O. ŠrajeroVá, účast, resp. podíl na řízení plenárního zasedání a jednání v sekcích J. Machačová, G. Sokolová, O. ŠrajeroVá, R. Prokop, T. Staněk, A. Pokludová.

2. „Opomíjení a neoblíbení v české kultuře 19. století (Úředník a podnikatel)“. Vědecká konference pořádaná Ústavem dějin umění AV ČR v Plzni 23. - 26. 2. 2006. Účast a vystoupení s referátem J. Machačová a J. Matějček.

3. „Čtvrté pardubické bienále: Tzv. dějiny žen aneb evropská žena od středověku do 20. století v zasetí historiografie“. Konference v Pardubicích 27. - 28. 4. 2006. Účast a vystoupení s referáty J. Machačová a J. Matějček, A. Pokludová.

4. „Sociální dějiny jako historiografické téma“. Seminář v rámci zasedání Česko-slovenské historické komise 8. 11. 2006 v Ostravě. Účast a společný referát J. Machačová a J. Matějček.

5. „Výzkum perzekuce čs. občanů v Sovětském svazu (1918-1956)“. Mezinárodní vědecká konference pořádaná SZM ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a Národním archivem ČR v Praze 30. 11. 2006 v rámci řešení grantového úkolu reg. č. 409/04/0779. Účast a vystoupení s referátem T. Staněk.

6. „Lidská práva a svobody v demokratické společnosti“. Mezinárodní vědecká konference pořádaná Academií rerum civilis – Vysokou školou politických a společenských věd, s.r.o. ve spolupráci s Informační kanceláří Rady Evropy v Kolíně 11. 5. 2006. Účast O. ŠrajeroVá.

7. „Sociální ekonomika v ČR“. Mezinárodní vědecká konference pořádaná občanským sdružením zdravotně postižených Orfeus v Praze 7. - 8. 6. 2006. Účast O. ŠrajeroVá.

8. „Člověk-dějiny-hodnoty III“. Mezinárodní vědecká konference pořádaná Ostravskou univerzitou a VŠB-Technickou univerzitou v Ostravě 25. - 26. 9. 2006. Účast a vystoupení s referátem O. ŠrajeroVá.

Pracovníci oddělení (J. Machačová, A. Pokludová, O. ŠrajeroVá a T. Staněk) sestavili 9 posudků na práce jiných kolegů, grantové přihlášky, diplomové a dizertační práce. A. Pokludová přednášela na FF Ostravské univerzity a FPF Slezské univerzity v Opavě, O. ŠrajeroVá a T. Staněk externě působili rovněž na FPF SU. Všichni také vedli nebo

konzultovali diplomové práce studentů. Osobně, písemně nebo telefonicky bylo ve vykazovaném období poskytnuto pracovníky oddělení několik desítek konzultací a informací odborníkům z domácích i zahraničních vědeckovýzkumných pracovišť (Polsko, Slovensko, SRN) i širší veřejnosti k otázkám, jimiž se pracoviště zabývá. Na popularizační činnosti se v té či oné formě podíleli všichni pracovníci oddělení. T. Staněk mj. poskytl informace sdělovacím prostředkům (časopis Týden, BBC-Praha) k otázkám postavení německého obyvatelstva v českých zemích po druhé světové válce. R. Prokop je členem kulturní a letopisecké komise Rady Statutárního města Havířova a předsedou Klubu přátel Havířova při Muzeu Těšínska. T. Staněk je členem oborové rady pro doktorské studijní programy na Katedře historie FF UP v Olomouci a komise pro státní rigorózní zkoušky na této katedře. Je rovněž členem kulturní komise Rady a Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje. J. Machačová je výkonnou redaktorkou Slezského sborníku (v roce 2006 č. 1-4, ISSN 0037-6833), v redakčních radách odborných a popularizačních časopisů jsou zastoupeni tři pracovníci oddělení.

Oddělení dokumentační a muzeologické

Sbírkotvorná činnost. Oddělení pečuje o následující dvě podsbírkky:

1. Slezský ústav, shromažďující materiály dokumentující činnost Slezského ústavu SZM (výzkumná dokumentace, rukopisy vědeckých prací, kopie archivních materiálů, fotodokumentace, rešerše pramenů a odborné literatury, výstřižky ad.). Ke konci roku 2006 činil stav sbírky 20829 jednotek, přírůstek za rok 2006 činil 51 jednotek, ve II. stupni evidence je zpracováno 20829 jednotek.

2. Muzeologická sbírka, shromažďující a zpracovávající tiskový a audiovizuální propagační materiál, periodické a neperiodické tiskoviny, plakáty a katalogy výstav a další materiál dotýkající se činnosti muzeí a galerií v ČR i v zahraničí, zvláště Slezského zemského muzea a zařízení na Moravě a ve Slezsku. Na konci roku 2006 byla sbírka tvořena 7241 jednotkami, přírůstek činil 113 jednotek, ve II. stupni evidence je zpracováno 5715 jednotek.

Vědeckovýzkumná činnost. Výzkumná činnost oddělení je přednostně zaměřena na problematiku muzeologie a zejména dějin muzejnictví v ČR se zřetelem na Moravu a Slezsko. Průběžně je budována databáze, zachycující vývoj muzeí a muzejních institucí na území Moravy a Slezska zvláště v období od roku 1945, v potřebné retrospektivě i ve starší periodě. Realizuje se fotodokumentace současné prezentační činnosti uvedených institucí a sběr materiálu dokumentující činnost těchto institucí, přednostně pro oblast Slezska. Doplnována je bibliografie odborné literatury z oblasti muzejnictví a muzeologie.

V rámci oddělení vyvíjí činnost Středisko pro vydávání historických pramenů, společné pracoviště s ÚHM FPF Slezské univerzity v Opavě, které se věnuje zpřístupnění pramenů zvl. k dějinám Slezska.

V roce 2006 byly k vydání připraveny:

AL SAHEB, J., PINDUR, D. Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství. Edice. Opava 2006, 56 s., ISBN 80-86224-58-9.

KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R. Slezsko v pruském statistickém výkazu z let 1743-1746.

Výběrová edice. Středisko pro vydávání pramenů, Opava 2006, 40 s., ISBN 80-86224-55-4.

KORBELÁŘOVÁ, I. Karolinský katastr slezský. Soupis. Středisko pro vydávání historických pramenů, Opava 2006, 32 s., ISBN 80-86224-59-7.

KOŮŘILOVÁ, M. Poddanské supliky z Frýdecka z let 1766-1767. Opava 2006, 64 s., ISBN 80-86224-56-2 (v tisku).

Publikační a ediční činnost.

KORBELÁŘOVÁ, I., ŽÁČEK, R. *Slezsko v pruském statistickém výkazu z let 1743-1746.*

Výběrová edice. Středisko pro vydávání pramenů, Opava 2006, ISBN 80-86224-55-4, 40 s.

KORBELÁŘOVÁ, I. *Karolinský katastr slezský. Soupis.* Středisko pro vydávání historických pramenů, Opava 2006, ISBN 80-86224-59-7, 32 s.

JIRÁSEK, Z., KORBELÁŘOVÁ, I., ONDEROVÁ, N., OPRAVILOVÁ, A. *Muzea a muzejní instituce na Moravě a ve Slezsku.* Interní tisk databáze. Stav k 31. 5. 2006. DMO SÚ SZM, Opava 2006, 401 s.

Nepublikované práce:

KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R. *K bernímu zatížení Slezska v závěrečné fázi jeho příslušnosti k zemím Koruny české.* 6 s. rkp. pro ČSZM.

KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R. *Obraz Těšínska v církevní topografii Silesia in compendio.* 9 s. rkp. pro Těšínsko.

KORBELÁŘOVÁ, I. – ŽÁČEK, R. *Statistické prameny církevní provenience k dějinám Slezska.* 12 s. Pro Slezský sborník.

Ostatní odborná činnost. Pracovníci oddělení se zúčastnili následujících konferencí:

1. Tradycje nauki legnickiej. Konferencja naukowa z okazji 480 rocznicy założenia uniwersytetu przez księcia legnickiego Fryderyka II. Pořádala Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy. Účast I. Korbelařová, příspěvek „Ženy ve slezské vědě“, R. Žáček, příspěvek „Slezsko před rokem 1335“.

2. VI. pardubické bienále. Tzv. dějiny žen aneb evropská žena od středověku do 20. století v zasetí historiografie. Konference v Pardubicích 27. - 28. 4. 2006. Účast a vystoupení s referátem I. Korbelařová.

Pracovníci oddělení se dále podílejí na zpracovávání databáze Muzea a muzejní instituce na Moravě a ve Slezsku, jejíž průběžný stav je zveřejňován v podobě interního tisku.

Součástí oddělení je specializovaná příruční knihovna, zaměřující se na literaturu pro potřeby Střediska pro vydávání historických pramenů a literaturu muzeologického charakteru. Ke konci roku 2006 zde bylo uloženo 1106 knih, přírůstek činil 9 knih.

Oddělení sbírkových fondů novodobých dějin

Sbírkatvorná činnost. Sbírkový fond pracoviště tvoří písemné a fotografické materiály, vztahující se především k dějinám severní Moravy a Slezska, ale také k historickým událostem širšího významu od poloviny 19. století do současnosti.

V roce 2006 došlo k rozdělení celé sbírky mezi stávající oddělení sbírkových fondů novodobých dějin v ostravském pracovišti a nově vytvořené sbírkové oddělení pod názvem Památník II. světové války Hrabyně, kam byly přefazeny především trojrozměrné sbírkové předměty – stejnokroje, prapory, zbraně a vojenská technika, filmy, modely, makety a busty. Po tomto rozdělení tak bylo na konci roku 2006 v evidenci I. stupně 4703 přírůstkových čísel a 94763 jednotek, roční nárůst činil 5 přírůstkových čísel a 72 jednotek. Hlavní pozornost se přitom zaměřila na volby do Poslanecké sněmovny, do Senátu a do místních zastupitelstev. Převážná část sbírkového fondu oddělení je zpracována v evidenci II. stupně (41522 inventárních čísel a 82929 jednotek).

Téměř veškerý písemný a fotografický materiál je uložen v depozitáři pracoviště v Ostravě-Přívoze. V expozici Památníku II. světové války v Hrabyni, dále v expozici Muzea Těšínska v Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích a v objektu Kotulova dřevěnka v Havířově je dlouhodobě prezentováno více než 700 sbírkových předmětů z jednotlivých fondů oddělení.

Součástí práce se sbírkami byla periodická inventarizace fondu diplomů, alb a vyznamenání (1733 inventárních položek), fotokopií a faksimilí (381 inventárních položek), negativů (390 inventárních položek) a pohlednic (412 inventárních položek).

Z Památníku II. světové války v Hrabyni byla do nově zřízeného depozitáře ostravského pracoviště přestěhována sbírka obrazů a grafiky, čítající na 400 sbírkových předmětů. Rekonstrukční práce se v roce 2006 týkaly především pokračujících úprav depozitářů ostravského pracoviště.

Vědeckovýzkumná činnost. Výzkumná činnost pracoviště se zaměřuje především na historii Moravy a Slezska v období předmnichovské republiky a v letech II. světové války. Také v roce 2006 pokračovaly práce na interním výzkumném úkolu, který sleduje postavení parlamentních stran v obecních volbách roku 1938 v jednotlivých politických okresech na Moravě a ve Slezsku. Dalším zpracovávaným úkolem je historie agrární strany na Opavsku v letech 1918 – 1938.

Ostatní odborná činnost. V rámci sedmi externích badatelských návštěv bylo předloženo ke studiu celkem 2717 jednotlivých položek, především z fondu tiskovin, rukopisů a z fotoarchivu.

Pracovnice oddělení se zúčastnila následujících jednání:

1. Kolegium regionální historie, člen Asociace muzeí a galerií ČR. Pořádalo Vlastivědné muzeum v Olomouci 3. května 2006 a Slovácké muzeum v Uherském Hradišti 19. – 20. října 2006, účast M. Nosková.

2. Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost Muzea regionu Valašsko ve Vsetíně 11. května a 28. listopadu 2006, účast M. Nosková.

3. Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie. Mezinárodní konference k životnímu jubileu Z. Z. Stránského. Pořádalo Technické muzeum v Brně 8. – 10. listopadu 2006. Účast M. Nosková.

Ústřední knihovna SZM

Akviziční činnost. Akvizice knihovny je zaměřena na literaturu z oblasti společenských věd (historie a pomocné vědy historické, sociologie, dějiny umění, archeologie, národopis, filozofie, politologie, divadlo, hudební věda, fotografie) a věd přírodních (entomologie, zoologie, mineralogie, paleontologie, botanika a dendrologie), částečně z oblasti ekonomie, výpočetní techniky a jazykovědy. Knihy jsou získávány převážně koupí, částečně výměnou a dary. Přírůstek za rok 2006 činil 1275 svazků, zkatalogizováno bylo 3185 svazků. V roce 2006 bylo zkatalogizováno 2000 svazků z pozůstalosti prof. Jaroslava Valenty. Celkem ústřední knihovna SZM spravuje 279968 svazků včetně sbírkového fondu, který tvoří rukopisy, prvotisky, staré tisky a silesiaka.

Fond časopisů obsahuje 8500 titulů, v roce 2006 se odebíralo 750 titulů. Akvizice časopisů je prováděna zejména pomocí tuzemské a zahraniční výměny. Hlavními partnery jsou vědecké instituce, univerzity a muzea z celého světa, převážnou část výměny tvoří přírodovědné a společenskovědní časopisy, v menší míře pak monografie, muzejní katalogy, katalogy sbírek apod. V roce 2006 byla prováděna výměna s 438 zahraničními a 70 tuzemskými partnery.

Sbírkotvorná činnost. Sbírkotvorná činnost knihovny je převážně zaměřena na získávání regionální literatury a probíhá již několik desetiletí. Výsledkem této činnosti je v rámci ČR zcela unikátní fond silesiak, který svým složením i obsahem pokrývá celou oblast historického Slezska. Přírůstky jsou získávány nákupem i výměnou s tuzemskými, ale hlavně zahraničními, převážně polskými muzei, univerzitami a vědeckými ústavy. V roce 2006 činil přírůstek 131 svazků a bylo dokončeno počítačové zpracování fondu v knihovnickém systému

Clavius (zpracováno 1847 exemplářů). Sbírkový charakter má také fond rukopisů, prvotisků a starých tisků, který tvoří 4775 svazků, z toho 173 rukopisů a 68 prvotisků. V současné době má sbírkový fond celkem 37600 svazků.

Vědeckovýzkumná činnost. Knihovna se podílí na řešení dlouhodobého mezinárodního projektu „Bibliografie dějin Slezska“ jehož garantem je Uniwersytet Wroclawski a kromě SÚ SZM se účastní J. G. Herder-Institut v Marburgu. Cílem projektu je průběžné zpracování a vydávání „Bibliografie dějin Slezska“ po jednotlivých letech. Jeho řešení od roku 1995 ve Slezském ústavu zajišťuje A. Volná a v roce 2006 bylo pro bibliografii pořízeno 305 záznamů.

Publikační činnost. V časopise Slezský sborník vyšly tři výběrové bibliografie silesiak. Výběrová bibliografie silesiak 83. *Slezský sborník*, 2006, roč. 104, č. 1, s. 79 - 80. 12 záznamů. Výběrová bibliografie silesiak 84. *Slezský sborník*, 2006, roč. 104, č. 2, s. 158 - 160. 21 záznamů. Výběrová bibliografie silesiak 85. *Slezský sborník*, 2006, roč. 104, č. 3, s. 237 - 240. 23 záznamů.

Ostatní odborná činnost. Pracovnice knihovny se zúčastnily školení a dvou zasedání knihovnické komise a celostátního semináře knihovníků, v knihovně se uskutečnily čtyři exkurze studentů Slezské univerzity.

1. Školení k vytváření záznamů do Souborného katalogu ČR (školení provedly pracovnice NK – garant CASLINu). Účast Z. Tichá, A. Volná, G. Červenková, D. Ševčíková, D. Tyran.

2. Zasedání knihovnické komise pro muzea a galerie v Praze, Uměleckoprůmyslové muzeum, 13. 2., 5. 6. 2006. Účast Z. Tichá

3. 30. jubilejní celostátní seminář knihovníků muzeí a galerií ČR – Praha, Národní muzeum, 5.-7. 9. 2006. Účast Z. Tichá

Exkurze studentů Slezské univerzity: 1. 11. 2006 – 30 studentů

1. 11. 2006 – 40 studentů

15. 11. 2006 – 35 studentů

15. 11. 2006 – 15 studentů

Služby. Uživateli knihovny jsou vědečtí i odborní pracovníci SZM, vysokoškolští studenti, pedagogové Slezské univerzity v Opavě a laická veřejnost. V roce 2006 knihovnu navštěvovalo celkem 1047 čtenářů a 92 pracovníků SZM, nově bylo zaregistrováno 38 čtenářů a uskutečnilo se celkem 6965 výpůjček, z toho 5282 prezenčních a 1676 absenčních. Kromě výpůjční činnosti zajišťuje knihovna pro pracovníky muzea tuzemskou i zahraniční meziknihovní výpůjční službu, při níž bylo v roce 2006 vyřízeno celkem 274 požadavků, z toho 33 do zahraničí.

Koncem roku 2006 se započalo s postupnou rekatalogizací stávajícího fondu knihovny.

Památník II. světové války v Hrabyni

Památník II. světové války v Hrabyni byl vybudován na místě velmi těžkých bojů, které probíhaly na konci 2. světové války v rámci ostravské operace mezi vojsky 4. ukrajinského frontu a německou fašistickou armádou. V rámci 4. UF se bojů účastnily i československé jednotky, jak pozemní, tak letecké. Účast našich vojáků byla také přednostně prezentována v expozicích, které byly v památníku instalovány. V roce 1992 se stal památník součástí Slezského zemského muzea. Od té doby probíhala jeho postupná transformace ve funkční památkový objekt, v němž se ve spolupráci s Armádou ČR, Obecním úřadem Hrabyně, Českým svazem bojovníků za svobodu, Čs. obcí legionářskou a řadou dalších institucí vcelku úspěšně daří rozvíjet odkaz a připomínat památku všech účastníků válečných bojů i obětí

nacistické perzekuce. V roce 2000 se památník usnesením vlády ČR č. 264 ze dne 15. 3. 2000 stal Památníkem II. světové války, ústředním památníkem tohoto druhu v České republice.

Na počátku roku 2006 došlo ke změně v organizační struktuře SZM a Památník II. světové války a Areál čs. opevnění v Hlučíně-Darkovičkách, které dříve spadaly pod prezentační oddělení SZM, byly sloučeny v jedno pracoviště a vytvořily samostatné oddělení, které se bude do budoucna věnovat prezentaci čs. zahraničního a domácího odboje za II. světové války, akvizici sbírek z daného období a dokumentování tohoto významného období čs. dějin.

V roce 2006, po předchozích složitých přípravných projektových pracích, byla započata generální rekonstrukce památníku v Hrabyni v moderní muzejní objekt.

Již v předcházejícím roce začala postupná příprava k rekonstrukci, byly vystěhovány některé prostory v hlavním památníku a tyto práce pokračovaly i v roce 2006. Od počátku roku pokračovalo především stěhování a vyklizení prostor jak v hlavním objektu, tak v objektu provozně - správním.

Velká pozornost byla věnována především stěhování sbírek, které byly uloženy v depozitářích. Památník byl pro veřejnost uzavřen a v květnu se rozběhly bourací a stavební práce jak ve správní budově, tak v hlavním objektu, započalo se také s přípravou inženýrských sítí.

Po celý rok pak probíhala příprava projektů expozic, byly sestavovány seznamy padlých, které budou využity jednak v databázích obětí v nové expozici, jednak budou sloužit při opravě symbolického hřbitova, kdy budou demontovány všechny destičky se jmény padlých a celý symbolický hřbitov kolem hlavní budovy památníku bude opraven.

Zároveň s tím probíhalo sestavování databáze jmen občanů severní Moravy a Slezska, kteří padli za II. světové války ať už v bojích, či v koncentračních táborech. Tato databáze je podrobnější, obsahuje nejen jméno, ale také datum a místo narození, datum a místo úmrtí, druh odbojové činnosti, případná vyznamenání. Tato databáze bude součástí centrální databáze obětí v nové expozici.

Ke spolupráci na scénáři nové expozice byla přizvána rovněž Čsl. obec legionářská a Český svaz bojovníků za svobodu. Tato spolupráce se ukázala jako mimořádně prospěšná nejen v oblasti odborně - historické, kdy přímí účastníci bojů mohou přímo zapojit do ztvárnění této problematiky, ale rovněž v oblasti akvizic nových sbírkových materiálů.

Významně se na přípravě nových expozic podílí i Vojenský historický ústav v Praze. Zároveň byla zahájena také jednání s ostatními muzei v ČR i soukromými sběrateli o zapůjčení sbírek pro novou expozici II. světové války v nově otevřeném památníku.

Protože toto pracoviště získalo v roce 2005 pozůstalost po gen. H. Píkoví a současně se zavázalo tuto pozůstalost zpřístupňovat ve výstavách, byla dne 29. října 2006 ve výstavní budově SZM slavnostně otevřena výstava Střípky z alb, která zpřístupnila veřejnosti dosud nevystavené fotografie a řadu dokumentů z pozůstalosti gen. Píky. Otevření výstavy bylo spojeno se slavnostním předáním čestného názvu Gen. H. Píky opavskému vojenskému útvaru - 53. centru pasivních systémů a elektronického boje. Čestný název předal za přítomnosti syna generála H. Píky, dr. plk. Ing. Milana Píky, jeho paní a dalších hostů, velitel jednotky na opavském Horním náměstí náčelník Generálního štábu, arm. gen. Pavel Štefka. On i další významní hosté, např. primátor města Opavy, ing. Z. Stanjura, velitel Společných sil AČR, genmjr. Josef Sedlák, zástupci Čsl. obce legionářské, Čs. svazu bojovníků za svobodu, Konfederace pol. vězňů se pak zúčastnili také vernisáže výstavy v SZM.

Areál čs. opevnění Hlučín-Darkovičky

V Areálu čs. opevnění v Hlučíně-Darkovičkách (AOD) i v roce 2006 pokračovalo úsilí muzejních pracovníků i jejich dobrovolných spolupracovníků o vytvoření vojenskohistorické

muzejní technické památky, představující soustředěný výsek ze systému československého pohraničního opevnění, budovaného na obranu Československé republiky proti hrozícímu ohrožení její svrchovanosti hitlerovským fašismem po jeho mocenském nástupu v roce 1933. V duchu obranné vojenské doktriny byla na nejohroženějším úseku čs. hranice s Německem, na úseku od Bohumína k Děčínu již v roce 1935 započata výstavba systému těžkého opevnění. V linii od Bohumína do Háje ve Slezsku bylo do r. 1938 vybudováno, technicky vystrojeno a převážně i vyzbrojeno 40 objektů těžkého opevnění včetně jedné dělostřelecké tvrze a lehkých opevnění vz. 37. Byl zde dokončen i celistvý překážkový systém, kabelová telefonní síť i kasárny pro pevnostní jednotky hraničářského pluku 4 v Hlučíně.

Areál čs. opevnění Hlučín-Darkovičky představuje právě z historického a dokumentačního hlediska na tomto úseku mimořádně hodnotný dokumentační celek, neboť na poměrně malé ploše v délce necelého kilometru soustřeďuje pevnostní objekty různých typů opevnění v historicky dochovaném prostředí. Tento celek zahrnuje rozdílné typové objekty těžkého opevnění - pěchotní srub MO-S 18 Obora, MO-S 19 Alej, MO-S 20 Orel a vložený zesílený objekt lehkého opevnění vz. 37A.

Do r. 2007 se podařilo uskutečnit ve vytypovaném areálu rozsáhlé rekonstrukční dílo. Veškeré opravy opevnění i jejich uvádění do historické podoby byly prováděny podle originálních plánů, za pomoci vojenských pracovišť byly do areálu svezeny dochované součásti pevnostní techniky a vybavení, vybudován systém železobetonových překážek. Takto byly takřka v úplnosti zrekonstruovány pěchotní srub MO-S 19 Alej a LO vz. 37A, stavebně zrekonstruován MO-S 18 Obora a stavebně vyčištěn a konzervován MO-S 20 Orel v podobě z roku 1945, tedy jak se dochoval po těžkých bojích vedených zde německou a Sovětskou armádou. Po dokumentační stránce se areál stal nejvýše národně i evropsky hodnocenou fortifikační ukázkou čs. opevnění.

AOD od svého začlenění do Slezského zemského muzea v Opavě v roce 1992 patří k vyhledávaným objektům návštěvnického zájmu a tento trend pokračoval i v roce 2006, v němž navíc vedle zájmů široké veřejnosti se zintenzívnila i spolupráce pracoviště jak s jinými odbornými pracovišti v oblasti fortifikací, tak i s dobrovolnými spolupracovníky - zájemci z celé ČR. Uznávaná čelní pozice AOD se tak znásobuje v rámci celého systému ČR, současně je ale určitým závazkem pro SZM udržovat si dosažený náskok v odborné připravenosti i po stránce rozvoje vybavení a technického zdokonalování, v němž právě objekty v soukromém pronájmu výrazně postupují kupředu. Současně sílí tlak na rozšiřování prezentačních možností a hledání nových forem popularizace, jimž ale stále tíživěji brání nedostatek finančních prostředků, byť právě na tomto pracovišti zčásti kompenzovaný sponzorskou pomocí některých jednotlivců či podniků. Finanční prostředky rovněž limitují rychlejší postup v technickém zdokonalování a vybavování objektů, a omezují tak vlastní odbornou připravenost k realizaci. Průběžná průvodcovská činnost pro návštěvníky byla v letních měsících posílena externě a doplněna průběžnou provozní údržbou, očištěním, soustavným a průběžným dobudováním jednotlivých objektů. Náročným úkolem je průběžná údržba, opravy a nátěry, udržování exteriérů a zeleně.

V roce 2006 byly práce v AOD obdobně jako v předchozím roce zaměřeny především na zajištění technické připravenosti na návštěvnickou sezónu a údržbu dosaženého stavu. Ty probíhaly v celém komplexu rozloženě vzhledem k důležitosti jednotlivých objektů. K speciálním úpravám na jednotlivých objektech bylo využito především odbornosti vlastních pracovníků a spolupráce nadšenců. V objektech se provedly tyto rekonstrukce a údržba:

MO-S 20 Orel

běžný úklid

vyličení objektu a běžná údržba

MO-S 18 Obora

vyličení objektu a nátěry
dokončení opravy odpadního potrubí před žabí klapkou a za ní
běžná údržba a pravidelná dezinfekce objektu
instalace zabezpečovacího zařízení
osazení a výroba závory pancéřových dveří
dokončení výfuku dieselagregátu a jeho napojení na tlumič
začátek prací na potrubním telefonu

MO-S 19 Alej

veškeré nátěry a líčení objektu
konzervační práce všech exponátů
oprava elektroinstalace ve zvonech a kopuli
oprava skříněk rozvaděčů a jejich nátěry
pokračování prací na rekonstrukci světelné signalizace mezi levým zvonem a levou střeleckou místností
pravidelná konzervace a dezinfekce objektu
doplněno zabezpečovací zařízení
rozvod vody pro chlazení kanónu
rekonstrukce a doplnění těžké lafety a kompletace lafety UL-1 a jejich umístění v levé střelecké místnosti-zachycen vývoj lafetace pro LO

LO vz.37A

běžná údržba
veškeré nátěry a líčení objektu
oprava dvou periskopů

K tradičně největší a návštěvnický nejvyhledávanější akci AOD patřila ukázka obrany opevnění podle historické a současné vojenské doktríny (ve spolupráci s AČR), jejíž návštěvnost byla zhruba 12 500 osob. Ohlas vyvolaly i Dny evropského kulturního dědictví a Návštěvní dny AOD spojené s pochodem po linii čs.opevnění ve dnech 28. – 30. 10. pro příslušníky AČR a širokou veřejnost s bohatou účastí zájemců o čs.fortifikaci.

Dále pokračovala v AOD specializovaná prezentace pro vojenské složky, ve spolupráci s Vojenskou akademií Brno a KVV Ostrava se celoročně realizovaly speciální exkurze pro vojáky, zahraniční studenty, celorepublikové pyrotechnické kurzy a semináře.

I v roce 2006 pokračovaly vandalské pokusy v AOD, zničeny byly rovněž příjezdové ukazatele a poutače. Rovněž byla znovu opravena naučná stezka. Celoročně bylo v AOD pečováno o čistotu a příjemné prostředí pro návštěvníky.

Oddělení prezentační

Propagační pracoviště

V roce 2006 byla poprvé od svého vzniku činnost pracoviště zajišťována personálně v samostatném úvazku pracovníka (0,8), nadále pokračovala aktivní spolupráce s pracovištěm ISO (pí H. Hučková), jehož podíl na propagaci jak po stránce finanční, tak technické v současnosti tvoří již nepominutelnou součást tvorby propagace SZM jako celku. Limitované finanční prostředky ale stále neumožnily rozvinout tvorbu cílené a komplexní propagace SZM, a tak již tradičně byly využity jednak dosavadní vyzkoušené cesty spolupráce s jinými

organizacemi při akcích celostátního propagačního charakteru (Regiontours Brno 2006, Veletrh cestovního ruchu Praha 2006), uplatněny možnosti bezplatné propagace, např. u PIS Praha, smlouvy s Českou spořitelnou, karty ISIC, ITIC, GO 25, EURO 26, Fondu ohrožených dětí v protislužbě za snížené vstupné, ale hlavně bylo rozšířeno využívání bezplatných prezentací prostřednictvím jiných institucí, zvláště nabídky zpracování dalších propagačních serverů na internetu pro cestovní ruch. Rozšířila se spolupráce při uplatňování kalendářů akcí v médiích – Hláska Opava, regionální tisk (Region), časopis Venkov, časopis Program (ostravská i opavská mutace) a dalších, počty spolupráce s Informačními centry především v Moravskoslezském kraji, pokračovalo uplatnění osobních živých vystoupení ve vysíláních Českého rozhlasu Ostrava (8x), a rozšířilo se podávání informací médiím v rámci osobní spolupráce. Bezplatně vydány informace o SZM v Kalendáriu 2006, za úhradu nově byla zpracována propagace SZM ve Zlatých stránkách. K speciálním prezentačním akcím nadregionálního dosahu (Hlučín-Darkovičky 2006) byla uspořádána 1 tisková konference.

V roce 2006 pokračovala spolupráce s pracovištěm ISO v aktualizaci internetových stránek SZM. Pomocí statistické služby NAVRCHOLU.cz pokračovalo statistické sledování návštěvnosti muzejních webových stran, zájem o jednotlivé kapitoly a v neposlední řadě také o celkový počet jejich návštěvníků. V roce 2006 se uskutečnilo 12146 návštěv (v roce 2005 8882, v roce 2004 6261, v roce 2003 3824, v roce 2002 jen 914).

V průběhu roku 2006 byly cíleně na internetových stránkách SZM provedeny tyto úpravy:

- umístění Výroční zprávy SZM za rok 2005
- aktualizace publikací vydávaných SZM
- aktualizace náplně divadelního pracoviště, zpracování výstupu z grantu Amatérské loutkářské soubory
- zpracování nabídkového listu k publikaci Barokní malířství a sochařství ve východní části českého Slezska autorů Schenková - Olšovský
- aktualizace pracovišť a osobních stránek vědeckých pracovníků SU
- celoroční průběžné aktualizace pořádaných akcí a výstav
- zpracování virtuální propagace na internetových stránkách u vybraných akcí a výstav – „Otevírání rybníka“ v Arboretu Nový Dvůr; Loutkářův svět II; Staré míry a váhy; Mozartova duchovní hudba ve Slezském zemském muzeu; Opavská výtvarná skupina X má skoro čtyřicet; Návštěvní den Hlučín-Darkovičky; Šestnáct liber poctivé norimberské práce; Věčná inspirace Máchova Máje; Významné osobnosti české vědy a techniky; 50 let Památníku Petra Bezruče; Pamětníci války - střeptiny ve dřevě stromů; Létající drahokamy - kolibříci; Evropská noc pro netopýry; 100. výročí novohradské sbírky dřevin; Čínská tradiční malba; Keltové - život na Moravě a ve Slezsku; Obrázky z pohádek - Josef Paleček; Strípky z alb. Co bylo v archivu rodiny H. Píky a co možná neznáte; Bichir - zajímavá ryba; Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 - 1945); Staré stezky a co s nimi souvisí; Karel Schinzel, muž, jemuž osud nepřál; Staré fotografické ateliéry - ze sbírek Slezského zemského muzea; zpracování výstavy Blago Crne Gore - Bohatství Černé Hory pro virtuální muzeum.

V roce 2006 se pokračovalo ve výrobě propagačních tisků vlastními silami včetně vlastního výtvarného zpracování. Více než 90 % si propagační pracoviště vytvářelo za iniciativní podpory pracoviště počítačového zpracování dat samostatně, a tudíž ve srovnání se zadavatelským způsobem i s minimalizovanými náklady. Takto byl vydáván Zpravodaj SZM (6x ročně, s dvuměsíční periodicitou) s úplným aktuálním přehledem nabídky prezentačních akcí muzea a s doprovodnými propagačními články – pokračovalo se v zasílání Zpravodajů zájemcům prostřednictvím e-mailu, čímž byly sníženy náklady na tisk a poštovné, takto byly vesměs zpracovány – až na výjimky zajišťované sponzorsky – pozvánky a metodické listy všech výstav a kulturněvýchovných akcí. Pracoviště ISO dále na počítači zajišťovalo ve spolupráci s výstavním pracovištěm grafickou úpravu a zpracování textů, fotografií a zpracování grafických prvků včetně úprav po korekturách a aktualizacích pro všechny

výstavy a kulturněvýchovné akce, pro tisk vyráběný mimo SZM spolupracovalo rovněž s fotopracovištěm. Všechny takto editované texty pro veřejnost procházely redakční a jazykovou úpravou na propagačním pracovišti.

Přehled zpracovaných propagačních tisků pracovištěm ISO v r. 2006 (H. Hučková):

- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Tajemný svět lišejníků, návrh a zpracování virtuální pozvánky k výstavě
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Opavská výtvarná skupina X
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k návštěvnímu dni Hlučín-Darkovičky 2006,

návrh a výroba pozvánek (50 ks), zpracování virtuální pozvánky

- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Staré míry a váhy, návrh, zpracování a zajištění příležitostného tisku výstavě, návrh a výroba pozvánek (60 ks), zpracování virtuální pozvánky
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Máchův Máj - věčná inspirace, návrh a výroba pozvánek (110 ks), zpracování virtuální pozvánky a metodického listu k výstavě
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Pamětníci války - střepiny ve dřevě stromů
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k Muzejní noci, zpracování virtuální pozvánky
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Významné osobnosti české vědy a techniky, návrh a výroba pozvánek (100 ks), zpracování virtuální pozvánky
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Čínská tradiční malba, zpracování virtuální pozvánky
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Létající drahokamy - kolibřici, zpracování virtuální pozvánky
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Obrázky z pohádek - Josef Paleček, návrh a výroba pozvánek(150 ks)
- návrh a výroba pozvánek na literárně-hudební večer k 50. výročí PPB Jdou naše životy (150 ks)
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Keltové - život na Moravě a ve Slezsku, návrh a zpracování virtuální pozvánky k výstavě
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Střípky z alb, návrh a výroba pozvánek (150 ks)
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 - 1945), návrh a výroba pozvánek k výstavě (180 ks)
- návrh, zpracování a zajištění tisku plakátu k výstavě Staré stezky a co s nimi souvisí

Specifickou spoluprací s propagačním pracovištěm zajišťovalo pracoviště ISO při

- grafické úpravě a korektuře Výroční zprávy 2005,
- sestavování Plánu činnosti SZM 2006,
- zpracování a přípravě pro tisk novoročenky SZM 2007,
- propagaci akce vojenské ukázky v AOD (letáky, plakáty, pozvánky),
- grafické úpravě map, úpravě a tisku fotografií a graf. zpracování textů pro AND,
- přípravě jmenovek k rostlinným druhům do dendrologické expozice arboreta podle předloh - latinské a české texty, mapy, obrázky, grafy. Určeno pro trvalou databázi jmenovek arboreta,
- návrh na příležitostné poštovní razítko AND,
- návrh známky k 50. výročí AND,
- statistice návštěvnosti SZM,
- při tisku plakátů a Zpravodajů v tiskárně Grafico,

- návrhu a zpracování reklamy SZM pro prezentační publikaci Opavy a okolí (Městské call centrum),
- zpracování virtuální propagace na internetových stránkách u vybraných akcí.

V průběhu celého roku zajišťovalo veškerý potřebný materiál pro výrobu pozvánek, letáků, textů k výstavám apod. tak, aby všechny pořádané akce a výstavy byly prezentovány v plánovaném termínu, prostřednictvím internetových stran zajišťovalo styk s veřejností. Celoročně byl vydáván měsíční programový plakát SZM (11 x).

Značnou část kapacity propagačního pracoviště vyplňoval kromě základní propagace prezentačních akcí SZM bezprostřední styk s veřejností, a to jak osobní, představující především podávání informací, tak i vyřizování rozsáhlé korespondence, zajišťující koordinaci návštěv expozic a výstav, styk s médii, podávání informací k činnosti muzea a jeho aktuálním prezentačním aktivitám, ale i zprostředkování dotazů směrem k ostatním odborným pracovištím muzea. Specifickým způsobem rozšiřování informovanosti bylo zpracování dotazníkové akce o návštěvnosti SZM – dotazníkový průzkum pro Památkový ústav Ostrava a Regionstours Brno. I v roce 2006 se projevila tendence zvyšování četnosti jednání stran nabízejících muzeu nejrůznější prezentační aktivity, možnosti zadavatelské propagace (její využití je omezeno finančními možnostmi SZM), náročnou na čas představuje pro pracoviště propagace i činnost jazykových úprav a redakcí tisků a veškerých textů v oblasti prezentace SZM, ale i v jeho činnosti odborné.

Propagační pracoviště samostatně zabezpečovalo :

- získávání a zpracování dotazníků pro Státní památkovou péči v Ostravě,
- spolupráci se Studiem Petra Bezruče v práci s mládeží,
- zpracování dotazníků pro turistické servery ČR,
- zpracování návrhu plánu výstav SZM na období 2008 – 2010.

Propagační pracoviště v roce 2006 zajistilo organizační a realizační přípravu následujících výstav:

- Josef Jíra – grafika
 1. 1. – 26. 2. 2006 - výstavní budova, návštěvnost 698 osob
- Repoetitorium Přemysla Ruta, Otakara Karlase, Karla Čapka – výstava knihy poesie a typografie
 15. 2. – 23. 4.- Památník Petra Bezruče, návštěvnost 132 osob
- Významné osobnosti české vědy a techniky
 22. 6. – 3. 9. - výstavní budova, návštěvnost 1992 osob
- Máchův Máj – věčná inspirace
 4. 5. – 28. 7. - Památník Petra Bezruče, návštěvnost 706 osob
- koncert Pocta Mozartovi
 27. 4. – výstavní budova, návštěvnost 183 osob
- Jarní koncert PSSU
 28. 4. – výstavní budova, návštěvnost 135 osob
- Mezinárodní den muzeí
 21. 5. – výstavní budova, návštěvnost 230 osob
- Opavská muzejní noc
 7. 6. – výstavní budova, návštěvnost 120 osob
- koncert Letní hudební Opava
 13. 8. – výstavní budova, návštěvnost 41 osob
- literární večer Jdou naše životy
 11. 9. – Památník Petra Bezruče, návštěvnost 24 osob
- Vánoční koncert PSSU
 6. 12. – výstavní budova, návštěvnost 120 osob

Publikační a redakční činnost:

PFEFFER, Vladimír. Blago Crne Gore – Bohatství Černé Hory. www.szmo.cz – Virtuální muzeum
ŠVEJDA, A., PFEFFER, V. Významné osobnosti české vědy a techniky *Zpravodaj SZM 3/2006*, s. 5-6.
PFEFFER, V. 50 let Památníku Petra Bezruče. *Zpravodaj SZM 3/2006*, s. 6.
PFEFFER, V. Večer z tvorby čtyř univerzitních pedagogů. *Noviny Slezské univerzity*. 12/2 roč., prosinec 2006, s. 54.
PFEFFER, V. Jdou naše životy. 50 let Památníku Petra Bezruče. In *Dítě v nás*. Programová brožura 49. Bezručovy Opavy. Opava: Magistrát města Opavy, 2006, s. 18-19.
Zpravodaj SZM 1-6/2006 – šest čísel – sestavení, redakční a jazyková úprava.

Vedoucí propagačního pracoviště pracoval celoročně v komisi Bezručovy Opavy při Magistrátu města Opavy, vedl cenovou komisi SZM. Vyučoval na Slezské univerzitě, vedl zde 8 diplomových prací. Podílel se na celoroční inventarizaci sbírkových fondů PPB.

Pracoviště realizace výstav a expozic

Hlavní činností výstavního pracoviště byla tradičně instalace výstav podle plánu činnosti SZM a průběžná údržba expozice VB. Pro realizaci výstav zajišťovalo pracoviště výtvarné návrhy, jednání se scénáristy, zpracování technických scénářů, vlastní realizaci - výrobu některých stavebních a instalačních prvků, nátěry, montáž, či nákup materiálu, jeho zpracování, převozy výstavního mobiliáře a jeho montáž, vlastní aranžování exponátů a vedení veškeré administrativy s tím spojené (mobiliář, sbírkové exponáty). Po skončení výstav jejich rozebrání, materiálové vyrovnání, uložení, vrácení exponátů, výkaznictví atd. Prostřednictvím lektorské a dozorcí služby pak prezentaci výstavy či expozice návštěvníkovi včetně výkladu, propagace a péče o pobyt návštěvníka v prezentačním prostoru v rámci schválené návštěvní doby či ve stanovené době mimořádné (např. vernisáže, doplňkové akce).

Pracoviště rovněž celoročně zajišťovalo provoz a údržbu celého objektu výstavní budovy pro prezentaci. Týdně byly prováděny kontroly střechy a její čištění (špatný stav střechy zapříčinil zatékání v době prudkého tání sněhu a ledu na konci zimy, proto byla provedena ihned výměna okapů a svodů.), úklid anglických dvorků kolem budovy, schodů v zimním období apod. Při jarním úklidu exteriéru bylo provedeno osekání vzrostlých keřů a travin. V drobné údržbě byly opraveny kliky dveří, sociální zařízení, drobné škody v expozicích (zvlněné koberce, rozbitá skla vitrín). Průběžně vyhodnocovány a odstraňovány jsou závady v rámci prověrek bezpečnosti práce a pobytu návštěvníků.

V hlavní výstavní činnosti v roce 2006 bylo pracovištěm realizováno celkem 14 výstav, dále bylo instalováno 10 minivýstav měsíce. Vzhledem k specifice každé jednotlivé výstavy jsou nároky na instalaci rovněž pro každou výstavu specifické.

Nedílnou součástí činnosti pracoviště bylo i zajišťování realizace ostatních kulturněvýchovných akcí pořádaných ve výstavní budově (vernisáží, koncertů apod.), s nimiž souvisí především příprava prostor, rozmístění židlí, stolů atd. a následný jejich úklid.

Pracoviště spolupracuje s pracovištěm propagace při řešení některých výtvarných návrhů propagačních materiálů, propagačních panelů, ale i tisků.

Výstavní pracoviště se významně podílí na úspoře finančních prostředků při instalaci výstav využíváním stálého hliníkového fundusu již po řadu let.

Výstavní pracoviště se rovněž okrajově podílelo na vypracování několika výtvarných návrhů plakátů a panelů pro propagaci, které byly pak výrobně zajišťovány mimo Slezské zemské muzeum.

Přehled expozic SZM v roce 2006

Uváděný přehled 8 expozic zahrnuje původní instalace expozic jako dlouhodobých programových prezentací. Z nich byly expozice ve výstavní budově SZM, dendrologická expozice v Arboretu v Novém Dvoře a Památníku Petra Bezruče v Opavě v celoročním provozu, ostatní expozice - Areál čs. opevnění v Hlučíně-Darkovičkách a Srub Petra Bezruče v Ostravici byly otevřeny pouze v sezónním období a mimo ně pouze pro předem ohlášené návštěvy. Památník II. světové války byl z důvodu rekonstrukce po celý rok 2006 zcela uzavřen. Uváděná návštěvnost je celoroční, metodika jejího uvádění oproti roku 2005 není změněna, ve výstavní budově, PPB rozčleněna na výstavy a expozice samostatně. Návštěvnost expozic v roce 2006 ve výši 52437 je pod úrovní návštěvnosti r. 2005 (59485 osob) o 7048 osob, v ní se projevuje trvalý snížení návštěvnosti v arboretu v důsledku zrušení skleníkové expozice a celoroční uzavření expozice Památníku II. světové války v Hrabyni z důvodu rekonstrukce.

Expozice:

Vývoj přírody ve Slezsku a na severní Moravě Slezsko v lidovém umění Evropské umění 14. – 18. století ze sbírek SZM

I. Gotika

II. Renesance a baroko

Výstavní budova, sady U Muzea 1 Opava

Vedoucí: Marie Vichová

Návštěvnost: 11880 osob

Život a dílo Petra Bezruče

Památník Petra Bezruče, Ostrožná 35, Opava

Vedoucí: Alena Chudárková

Návštěvnost: 2092 osob

Dřeviny pěti světadílů

Arboretum Nový Dvůr u Opavy

Vedoucí: Ing. Miroslav Frank, CSc.

Návštěvnost: 26638 osob

Areál čs. opevnění Hlučín-Darkovičky

Hlučín-Darkovičky

Vedoucí: Petr Kuchař

Návštěvnost: 10452 osob

Krajem Petra Bezruče

Srub Petra Bezruče v Ostravici

Vedoucí: Alena Chudárková

Návštěvnost: 1375 osob

Expozice II. světové války

Skansen bojové techniky

Vedoucí: Mgr. Jana Horáková

Návštěvnost: 0 (expozice celoročně uzavřena)

Návštěvnost expozic SZM za rok 2006 celkem 52437

	Název // Garant:	Místo konání:	Termín:
1.	Pražské jaro 1968 Garant: dr. Pfeffer	VB	4. 1. - 26. 1.
2.	Architektura a scénografie opavského divadla (upravená původní část výstavy Opavské divadlo 1805 - 2005) Garant: Mgr. Pracná	VB	1. 1. - 30. 6.
3.	Josef Jíra - grafika Garant: dr. Pfeffer	VB	1.1. - 26. 2.
4.	Z historie Gymnazijního muzea v Opavě Garant: dr. Křenovská	VB	1. 1. - 30. 12.
5.	Tajemný svět lišejníků Garant: dr. Plášek, Ph.D.	VB	7. 2. - 9. 4.
6.	Loutkářův svět II Garant: Mgr. Pracná	VB	21. 3. - 14. 6.
7.	Staré míry a váhy Garant: dr. Suchánková	VB	20. 4. - 17. 10.
8.	Dílo Zdeňka Buriana ve sbírkách SZM Garant: dr. Roháček, CSc.	VB	21. 5. - 30. 12.
9.	Významné osobnosti české vědy a techniky Garant: dr. Pfeffer	VB	22. 6. - 3. 9.
10.	Létající drahokamy - kolibříci Garant: dr. Gajdošík, Ph.D.	VB	18. 7. - 8. 10.
11.	Keltové Garant: dr. Tymonová	VB	3. 10. - 30. 12.
12.	Střípky z alb (Co bylo v archivu rodiny gen. H. Píky a co možná neznáte) Garant: Mgr. Horáková	VB	29. 10. - 30. 12.
13.	Vznik a rozvoj Městského muzea v Opavě (1896 - 1945) Garant: dr. Křenovská	VB	29. 11. - 30. 12.
14.	Albín Brunovský - Theatrum mundi Garant: A. Chudárková	PPB	1. 1. - 13. 1.
15.	Repoetitorium Přemysla Ruta, Otakara Karlase a Karla Čapka - výstava knihy poesie a typografie Garant: dr. Pfeffer	PPB	15. 2. - 23. 4.
16.	Máchův Máj - věčná inspirace Garant: dr. Pfeffer	PPB	4. 5. - 28. 7.
17.	Obrázky z pohádek - Josef Paleček Garant: A. Chudárková	PPB	14. 9. - 26. 11.
18.	Staré fotografické ateliéry - ze sbírek Slezského zemského muzea Garant: Bc. Wunsch	PPB	11. 12. - 30. 12.
19.	Svět miniaturních krajin - přírodní kompozice Garant: Ing. Frank, CSc.	AND	1. 1. - 30.12.
20.	Výtvarná Skupina X Opava Garant: Ing. Frank, CSc.	AND	1. 3. - 2. 5.
21.	Umění mezi květy Garant: Ing. Frank, CSc.	AND	1. 6. - 30. 9.
22.	Pamětníci války, střepiny ve dřevě stromů garant: Ing. Frank, CSc.	AND	15. 6. - 30. 12.

23.	Čínská tradiční malba Garant: Ing. Frank, CSc.	AND	3. 7. - 31. 10.
24.	Staré stezky a co s nimi souvisí garant: Ing. Frank, CSc., dr. Pfeffer	AND	20. 11. - 30. 12.

	Název // Garant:	Místo konání:	Termín:
25.	Divadelní poutač	VB	1. 1. - 30. 12.
26.	Tajemství rašeliníků	VB	1. 1. - 8. 1.
27.	Socha Lehnera - mimořádný přírůstek do sbírek SZM	VB	10. 1. - 19. 2.
28.	Doklady zalednění na Opavsku	VB	21. 2. - 30. 4.
29.	O. Laske - Lod' bláznů	VB	28. 3. - 30. 6.
30.	Zkameněliny fauny z litografického vápence	VB	3. 5. - 4. 6.
31.	Plevelé jako ohrožené druhy naší flóry	VB	6. 6. - 31. 7.
32.	Kudlanka nábožná a její šíření na severní Moravu a do Slezska	VB	1. 8. - 3. 9.
33.	Bichir - zajímavá ryba	VB	3. 9. - 8. 10.
34.	Zajímavá rostlina z herbáře - Posidonia ocenanica (L.) M Delile	VB	10. 10. - 19. 11.
35.	Průkopník barevné fotografie - Karel Schinzel	VB	21. 11. - 30. 12.
36.	Betlémové figurky Josefa Partsche	VB	5. 12. - 30. 12.

Návštěvnost výstav SZM za rok 2006 celkem 144470

Plnění Směrnice Slezského zemského muzea o poskytování standardizovaných veřejných služeb za rok 2006

Územní dostupnost standardizovaných služeb SZM byla zajišťována v rámci zveřejněné sítě na www stránce Ministerstva kultury a na internetových stránkách SZM <http://www.szmo.cz>.

Časovou dostupnost standardizovaných služeb SZM představovala povinnost zpřístupnění sbírek prostřednictvím 8 expozic, 32 muzejních výstav a 56 muzejních programů, připravených pro širokou a vydáním 8 samostatných muzejních publikací a 10 čísel tří vydávaných časopisů. Výstavy, programy i publikace byly průběžně uváděny na internetových stránkách SZM včetně návštěvní doby. Pro výstavní a badatelskou činnost v jiných zařízeních bylo zapůjčeno 14416 sbírkových předmětů. V SZM se v roce 2006 realizovalo 315 badatelských návštěv, badatelům bylo předloženo 66659 sbírkových předmětů.

V roce 2006 bylo zpracováno 38 odborných posudků a expertíz v oborech své působnosti s využitím sbírek, které SZM spravuje, a to na základě žádosti a za úplatu.

Ekonomickou dostupnost představovalo poskytování zlevněného či volného vstupného osobám v zákoně uvedeným. Přehled aktuálních poskytovaných slev byl zveřejněn na internetové adrese <http://www.szmo.cz> a byl aktualizován k 30. 4. 2006 s dobou platnosti do 31. 3. 2007.

Standard fyzické dostupnosti představoval povinnost odstraňování bariér znemožňujících osobám s omezenou schopností pohybu a orientace účastnit se muzejních výstav a muzejních programů. V roce 2006 byla započata rekonstrukce WC (včetně zřízení bezbariérového WC) ve výstavní budově SZM..

Omezení nebo pozastavení standardizovaných veřejných služeb:

a. dočasně a na dobu nezbytně nutnou byla uzavřena expozice Památníku Petra Bezruče při rekonstrukci topení po dobu 26 dní v srpnu 2006,

b. celoročně byla uzavřena expozice Památníku II. světové války v Hrabyni při budování nové expozice.

Omezení standardizovaných služeb bylo veřejně oznámeno prostřednictvím tisku a v informačním systému SZM.

Závěrem

Slezské zemské muzeum v Opavě – zřizovatel Ministerstvo kultury ČR – bylo v roce 2006 součástí ústřední muzejní sítě ČR s působností v regionu historického území Slezska a severní Moravy, plnící roli okresního muzea v okrese Opava a v některých oborech zajišťující úkoly přesahující rámec regionálního, celostátního i nadstátního významu.

Předkládaný přehled výsledků činnosti Slezského zemského muzea v Opavě za rok 2006 ve výsledcích jednotlivých odborných oddělení a pracovišť, tak jak je uváděn v jejich dílčích sumarizacích, je žádoucí doplnit o zhodnocení a posouzení celkových trendů vývoje celého muzea v uplynulém roce.

Činnost muzea lze v roce 2006 charakterizovat jako úspěšnou pokračující snahu o vyváženost plnění základních muzejních odborných činností i jeho hospodaření. Kladně třeba prvotně zhodnotit výsledky hospodaření – v roce 2006 vykazala organizace kladný hospodářský výsledek ve výši 8 183,33 Kč. Slezské zemské muzeum mělo v roce 2006 k dispozici finanční prostředky rezervního fondu Ministerstva kultury z roku 2004 ve výši 14 466 000,-- Kč, z nichž bylo v roce 2006 čerpáno 13 162 363,72 Kč. Nečerpané investiční prostředky v objemu 1 303 636,28 Kč byly převedeny do následujícího roku 2007 prostřednictvím rezervního fondu Ministerstva kultury. Do rezervního fondu Ministerstva kultury byly rovněž v plné výši převedeny nečerpané finanční prostředky uvolněné limitem ČNB v roce 2005 v objemu 22 999 000,-- Kč. Nečerpané finanční prostředky uvolněné limitem ČNB v roce 2006 na základě úpravy schváleného rozpočtu č. 8 ze dne 11. 12. 2006, byly převedeny do následujícího roku 2007 prostřednictvím rezervního fondu MK v plné výši 2 035 000,-- Kč. V rámci individuálně posuzovaných výdajů celkový objem investičních prostředků v rezervním fondu Ministerstva kultury pro rok 2007, určených na programové financování akce číslo 234 314 – 0002 Památník II. světové války v Hrabyni, představuje

26 337 636,28 Kč. Přes zlepšení finančních dotací do hospodaření muzea stále přetrvávají dlouhodobě trvající problémy s nedostatečností finančního pokrytí úkolů jak v oblasti odborné – zde především na úseku sbírkotvorné činnosti chyběly dostatečné prostředky na nákup sbírek, jejich konzervaci a průběžné zkvalitňování jejich uložení, v prezentační činnosti na renovaci expozic, náročnější výstavy, ale především na zajištění základních souborů moderních propagačních materiálů. Stejně tak to platí o oblasti provozní, což se týká urgentní a stále se zvyšující potřeby rychlejších oprav budov, jejich nezbytné údržby, a zvláště potřeby náročných generálních oprav, dnes již hraničících u některých objektů se stavem havarijním.

V odborném hodnocení činnosti muzea v roce 2006 je nutno vyzvednout především pokračující úspěchy ve výzkumné činnosti, zvláště v trendu náročnosti úkolů i jejich mezinárodního ocenění. V tomto směru k nejvíce oceňovaným patřily výsledky přírodovědného oddělení a Slezského ústavu. Svědčí o tom jak množství získaných grantů, tak jejich společenský ohlas monitorovaný v dílčích výsledcích pracovišť v této zprávě, dokazují to i publikační výsledky v časopisech SZM, knižní publikace, ale i zvyšující se počet spolupracujících zahraničních pracovišť a jednotlivců. Nárůst sbírek muzea za rok 2006 představuje 23862 evidenčních čísel přírůstků, celkový počet sbírek tak dosáhl 2332549 sbírkových předmětů. Inventarizováno bylo 206958 sbírkových předmětů, zkonzervováno a restaurováno bylo 971, z toho 9 sbírkových předmětů výtvarných děl, jež představují časově i finančně nejnáročnější sbírky muzea. Veřejně nejvíce sledovanou byla i v roce 2006 činnost prezentační. Vedle průběžné prezentace 8 expozic /návštěvnost expozic v roce 2006 ve výši 52437 návštěvníků je pod úrovní návštěvnosti r. 2005 (59485 osob) o 7048 osob/, z nichž k specifickým patřily expozice v Arboretu Nový Dvůr a v Areálu čs. opevnění v Hlučíně-Darkovičkách (Památník II. světové války v Hrabyni byl v lednu 2006 uzavřen z důvodu jeho rekonstrukce) bylo realizováno v SZM 34 příležitostných výstav. Návštěvnost výstav SZM za rok 2006 ve výši 144470 osob představuje zvýšení o 28.084 oproti roku 2005 (116386 osob), celková návštěvnost expozic a výstav pak dosáhla 196907 osob (175871 osob v roce 2005), což souhrnně představuje nárůst návštěvnosti expozic a výstav oproti roku 2005 o 21036 návštěvníků. Z prezentačních akcí k nejvýraznějším a návštěvnicky nejatraktivnějším patřila ve spolupráci s Armádou ČR konaná ukázka obrany čs. opevnění Hlučín-Darkovičky 2006. Počet kulturněvýchovných akcí dosáhl 56 s návštěvností 17494 osob. Přes pozitivní celkové zvýšení počtu návštěvníků muzea, a to díky nárůstu počtu návštěvníků výstav a kulturněvýchovných akcí, se stále negativně projevuje trvalý sestupný trend návštěvnosti expozice arboreta v Novém Dvoře z důvodu dlouhodobého uzavření skleníků (v roce 2006 se podařilo ukončit celkovou demolicí skleníků uzavřených v roce 2000), a uzavření Památníku II. světové války v Hrabyni v souvislosti se započatou jeho rekonstrukcí.

Personální obsazení oddělení a pracovišť SZM v roce 2006

<i>Jméno</i>	<i>Odborné a pracovní zaměření</i>
--------------	------------------------------------

Kalus Jaromír, PhDr.	ředitel
----------------------	---------

Sekretariát ředitele

Grueberová Monika	asistent – dokumentátor
Mikulcová Lucie	asistent – dokumentátor
Tyranová Ludmila	personální referent a referent pro PaM
Hučková Hana	referent ISO – operátor
Němcová Monika, Ing.	auditor

Ekonomicko-správní oddělení

Hadamčíková Lýdie, Ing.	vedoucí oddělení – ekonom
Braunšová Sylvie	finanční účetní – vedoucí ekonomického pracoviště
Burianová Marcela	mzdová účetní – ekonom

Podolská Ludmila	všeobecná účetní – pokladní
Fišer David	účetní – dokumentátor – referent majetku

Provozně-investiční oddělení

David Kamil	odborný provozně technický pracovník – vedoucí provozního pracoviště
Plachký Vladimír	provozní zámečník
Skazík Petr	stolař
Škrobánek Miroslav	dělník v provozu
Křížová Ivana	uklízečka
Arendarčík Ladislav	topič
Těžký Michal	údržbář

Přírodovědné oddělení

Roháček Jindřich, RNDr., CSc.	zástupce ředitele – vedoucí oddělení – vedoucí entomologického pracoviště
Olšáková Emma	dokumentátor
Weissová Marie	uklízečka
Purkyňová Eva, RNDr., CSc.	vedoucí mineralogicko-petrografického pracoviště – vědecký pracovník
Jedličková Renata	dokumentátor
Jarošová Lenka, Mgr., Ph.D.	vedoucí paleontologického pracoviště – vědecký pracovník
Plášek Vítězslav, RNDr., Ph.D.	vedoucí botanického pracoviště – vědecký pracovník
Gajdošík Martin, Mgr., Ph.D.	vedoucí zoologického pracoviště – vědecký pracovník
Řehulka Jiří, Ing., CSc.	vědecký pracovník
Borůvka Vilém	preparátor

Arboretum Nový Dvůr

Frank Miroslav, Ing., CSc.	vedoucí oddělení – vědecký pracovník – vedoucí expozičního pracoviště
Korčíková Dagmar	dokumentátor – knihovník
Večeřová Eva, Ing.	odborný pracovník kultury – dokumentátor
Zemková Šárka, Ing.	kurátor
Vlk Petr, Ing.	vedoucí dendrologického pracoviště – kurátor
Čechová Lenka, Ing.	dokumentátor – zahradník
Sabo Petr	zahradník
Friedrichová Iveta	zahradník
Janošek Petr	zahradník
Janošková Jitka	zahradník
Mošová Radmila	zahradník
Slanina Marek	zahradník
Dehner Radomír	zahradník – údržbář – topič
Chovancová Anna	zahradník
Vlastimila Kořínková	zemědělský dělník
Pešková Květoslava	zemědělský dělník
Rabinská Renata	zahradník
Špaček Josef	zahradník
Šustek Michal	vedoucí provozního pracoviště – technicko-provozní pracovník
Raidová Miluše	pokladní
Raidová Antonie	pokladní
Poledník Jan	údržbář – topič
Wollner Ján	údržbář – topič
Dušek Petr	zámečník
Radková Petra	uklízečka
Fiedlerová Blanka	uklízečka

Společenskovední oddělení

Schenkova Marie, PhDr., CSc.	vedoucí oddělení – kurátor – vedoucí umělecko-historického pracoviště
Olšovský Jaromír, Mgr., Ing.	výzkumný pracovník – kurátor
Bittnerová Zdeňka	dokumentátor
Vehovská Pavlína	uklízečka
Suchánková Miroslava, PhDr.	vedoucí etnografického pracoviště – kurátor
Věra Kerlínová	dokumentátor
Křenovská Věra, PhDr.	vedoucí historického pracoviště – kurátor

Michálková Zdeňka	dokumentátor
Pracná Sylva, Mgr.	vedoucí divadelního pracoviště – kurátor
Čížková Libuše	dokumentátor
Koukal Petr, PhDr., Ph.D.	vedoucí muzikologického pracoviště – kurátor
Tymonová Markéta, PhDr.	vedoucí archeologického pracoviště – kurátor
Krejčí Zora	konzervátor
Vožda Libor	vedoucí konzervátorského pracoviště – konzervátor
Záleská Zdeňka	konzervátor
Michnová Věra, Mgr.	vedoucí numismatického pracoviště - kurátor
Chlumecká Květa, Bc.	konzervátor
Wünsch Luděk, Bc.	odborný pracovník kultury – kurátor – vedoucí fotografického pracoviště
Macháč Jiří	videokameraman
Brabcová Liana	dokumentátor

Památník Petra Bezruče

Chudárková Alena	odborný pracovník – kurátor – vedoucí Památníku Petra Bezruče
Schwanová Eva, Bc.	dokumentátor
Nováková Jana	uklízečka

Slezský ústav

Žáček Rudolf, doc., PhDr., Dr.	ředitel SÚ – vědecký pracovník
Janák Dušan, PhDr., Ph.D.	vědecký tajemník, vědecký pracovník
Onderová Květoslava	asistent – dokumentátor
Vacková Nina	asistent – dokumentátor
Borák Mečislav, doc., PhDr., CSc.	vedoucí oddělení dějin Slezska – vědecký pracovník
Šmerda Milan, PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Jirásek Zdeněk, prof., PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Staněk Tomáš, doc., PhDr., CSc.	vedoucí oddělení pro výzkum národnostních vztahů a menšin – vědecký pracovník
Machačová Eva, PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Šrajerovalá Olga, PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Matějček Jiří, DrSc., PhDr.	vědecký pracovník
Sokolová Gabriela, PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Prokop Radim, doc., PhDr., CSc.	vědecký pracovník
Korbelářová Irena, doc., PhDr., Dr.	vedoucí oddělení dokumentačního a muzeologického – vědecký pracovník
Nosková Miroslava, PhDr.	vědecký pracovník
Pokludová Andrea, PhDr., Ph.D.	vědecký pracovník
Onderová Nella	dokumentátor
Opravišová Anna	dokumentátor
Tichá Zuzana, Mgr.	vedoucí Ústřední knihovny SZM – knihovnick
Volná Alena, Mgr.	knihovnick
Červenková Gabriela, Bc.	knihovnick
Dihlová Irena	knihovnick
Tyran David, Bc.	knihovnick
Kabajová Eva, Bc.	knihovnick
Ševčíková Dana	knihovnick
Rytová Martina, Bc.	knihovnick
Nanke Manfred	knihovnick

Památník II. světové války Hrabyně

Horáková Jana, Mgr.	odborný pracovník kultury – vedoucí Památníku II. světové války Hrabyně
Polášová Hana	odborný pracovník – konzervátor
Hanzlík Jan	provozní pracovník
Bilovský Václav	hlídač – pochůzkář
Matyšák Antonín	hlídač – pochůzkář
Laufek Jaroslav	hlídač – pochůzkář
Exner Stanislav	hlídač – pochůzkář
Kučař Petr	odborný pracovník kultury – vedoucí Areálu čs. opevnění Hlučín-Darkovičky
Polášek Jan	údržbář – konzervátor
Kalvar Josef	údržbář – průvodce

Prezentační oddělení

Pfeffer Vladimír, PhDr.	vedoucí oddělení – kurátor – vedoucí propagačního pracoviště
Šreková Yvona	pokladní
Jačménková Michaela	pokladní
Šmídovcová Marta	průvodce
Halfarová Jana	průvodce
Mikulová Ludmila	průvodce
Seidlerová Anna	průvodce
Jurečková Alena	průvodce
Lichnovská Ludmila	průvodce
Valentová Helena	uklízečka
Vichová Marie	výtvarník – vedoucí pracoviště realizace výstav a expozic
Král Jiří	stavěč